

SZÍNHÁZ

k2

POSZT-vita

THEALTER

Kritikusdíj 2015

392 Ft

Trill Zsolt a *Brandban*

Schiller Kata felvétele

Főszerk.

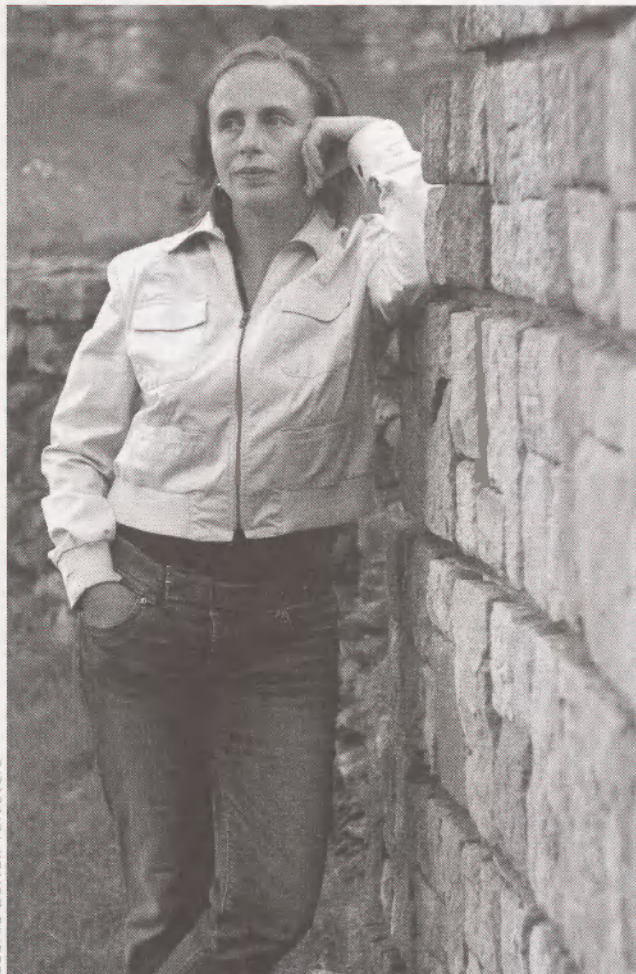
Ezeket a sorokat vonaton írom egy külföldi fesztiválra igyekezve. Magamban „Koltai Tamás-émlékútnak” neveztem el, mert Tamásra gondolva döntöttem úgy, hogy regisztrálok a plzeňi fesztiválra. Tamás nagyon kedvelte azt a két rendezőt, akik miatt most utazom: a lengyel Krzysztof Warlikowskit és a német Thomas Ostermeiert. A kedvéért, szellemi hagyatéka ápolásáért is jöttem el ide.

Koltai Tamásnak személyesen és a *Színház* folyóiratnak is rendkívül fontos volt a világszínház, „a minden-ség”, amivel mérni lehet az itthoni teljesítményeket is. A világszínház kapcsán kerültem én is a laphoz szerkesztőként 2005-ben: a Színházi Intézet által kiadott, *Világszínház* nevű, egyre ritkábban megjelenő folyóirat (amelyet egy darabig Nánay Istvánnal, majd egyedül szerkesztettem) ünnepélyesen beolvadt a *Színház*ba mint annak állandó rovata. Már amennyire szerény lehetőségeink megengedték akkor és most, hogy járjuk a világot és a nemzetközi fesztiválokat.

Tamás több mint öt éve bízott meg a főszerkesztő-helyettesi poszttal, kijelölt mint utódját. Tudtam, hogy majd egyszer az örökébe lépek. A folyóirat ötvenedik születésnapján adta volna át nekem, ami 2018-ban lenne esedékes. Nem így történt.

Először 1999 februárjában írtam a lapba – egy véletlen folytán, ahogy a kritikusság felé is a kezdeti véletlenek sodortak. A híres Bérczes László–Nánay István-féle *Hajónapló* kritikaíró műhelyben biztattak minket arra, hogy írjunk, s alkalmasint mutassuk meg tanárainknak próbálkozásainkat. Így született első írásom (Caragialéről szolt), amit „csak úgy” írtam. Ma már tudom, hogy ha valaki „csak úgy” ír, mert mondandója van, és mert el akarja mondani, komolyan kell őt venni, szerkesztőként is figyelni kell akár az ismeretlen szerző írására is. Az első cikk után kedvem támadt írni, és alig fél év múlva már felkérés is jött a laptól. Igaz, akkor alig akadt fiatal kritikus, örültek nekem. Sok biztatás jött a szerkesztőktől, de kemény bírálát is – amikor a Tanár úr (Nánay István) azt kérdezi az ember kéziratát olvasva, hogy „Ez már a cikk, vagy még csak a vázlat?”, vagy Szántó Judit mint szerkesztő teljesen összefirkálja a cikket. Csáki Judit biztatott és segített színházba járni, Tamás pedig – főleg a 2000-es évek elejétől beinduló „világszínházi” karrierem nyomán – örült mindannak, amit másutt látok. Másutt és máshogy, hiszen a legutóbbi cikkeinkben is gyakran máshogy láttunk, gondolkodtunk, ítéltünk meg előadásokat.

Hogy milyen lapot képezek, ahhoz még túl rövid felkészülési időt kaptam. Megtalálni a „magam lapját”, azt, hogy mit folytatok és mit változtatok, idő, gondolkodás és számomra főleg együttgondolkodás kérdése. Most leginkább úgy képezem, közösségivé szeretném tenni ezt a lapot. Nem úgy, mint egy bekiabálós facebook-oldalt, hanem mint egy szakma – egy nagyon összetett, sok szegmensből álló szakma – lapját, amely mindenkihez szól, és amely minden értékhez hozzá-szól. És olyan értelemben is közösségivé, hogy egy szel-

Szarka Zoltán felvétele

lemi, egy szűkebb szerkesztői, egy tágabb szerkesztőbizottsági és szerzői közösség áll a lap mögött, amelyben a valóban eltérő nézetek, gondolatok, kritikai attitűdök kapnak hangot. Miközben a kritika mint írás mindig meg fog maradni egyéni nézőpontnak, szándékunkban áll kialakítani olyan műfaját is, amelyben egymással vitatkozunk. Ennek a szakmai bázisnak a létrehozása komoly kihívás. Ahogy az is, hogy a lapot láthatóvá, elérhetővé tegyük a színházba járó közönség számára is. S a magunk szakmai tudását is folyamatosan gondozzuk, bővítsük, felülvizsgáljuk.

A szerkesztésben való részvételre Herczog Noémi kritikustársamat kértem fel, aki itt indult gyakornok korában, és szintén *Hajónapló* műhelyben kezdett. A lap kuratóriumának elnökévé Nánay István választottuk, aki tuzsárdíját, Orlai Tibor producert és Rádai Andrea kritikust hívtuk meg, hogy segítsék és reflektáljanak munkánkra.

Szakmai és népszerű lapot képezek, ebben a sorrendben. Tudom, sok a teendő, hogy ez teljesüljön.

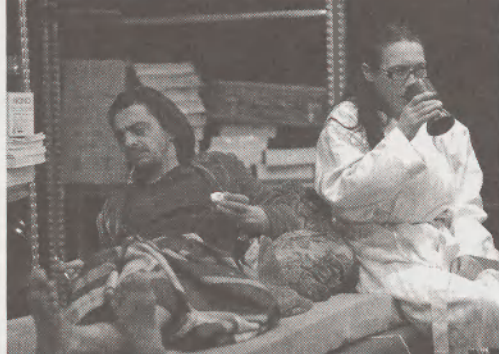
Ezért, ahogy mondani szokás, kérjük az olvasó jóindulatát és türelmét, míg megtaláljuk, amit szeretnénk. Amihez nemcsak kitartás, inspiráló színház, jó szerzők, sikeres pályázatok kellenek. De mint mindenhez, némi szerencse is.

Tompa Andrea

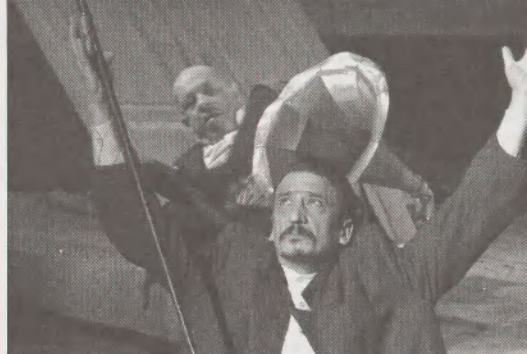
A HEILBRONNI KATICA
Színkritikusok Díja
Schiller Kata felvétele

(3. oldal)

BAKFITTY
THEALTER
Schiller Kata felvétele

(21. oldal)

PÁLFFY TIBOR A MEGGYESKERTBEN (42. oldal)
Barabás Zsolt felvétele

A Színkritikusok Díja 2014/2015

Kritika / Fesztiválkritika

- 18 Kovács Natália:** Egy hang vagy saját hang
25. THEALTER
- 21 Deres Kornélia:** Birodalmi bérencek
k2: Bakfitty
- 24 Ady Mária:** Egy önironikus Narcisszus
AlkalMáté Trupp: *Dörmötör András*
- 26 Herczog Noémi:** Emőke és Tamás Színháza –
kortárs hipervalóságosság
Dollár Papa Gyermekei: *Családrilógia*
- 28 Rádai Andrea:** Kissé megkopaszodott
Gerome Ragni – James Rado – Galt MacDermot:
Hair
- 30 Jászay Tamás:** Közel a Kelet
William Shakespeare: *Tévedések vígjátéka*
- 32 Adorjáni Panna:** Szélsőségesen új világ
Mentőcsónak – FÜGE: *Újvilág*

Búcsú

- 34 Nánay István:** Ez remek volt Laci,
nem felejtjük el
Sinkó László (1940–2015)

POSZT-ankét 2.

- 37 A POSZT-vita**

Interjú, Portré

- 42 Kovács Dezső:** Ördögi játékos
Lopahin: Pálffy Tibor
- 43 Artner Szilvia:** Egy szerep sem lehet hazug
Beszélgetés Balázs Attilával

Tánc

- 47 Lőrincz Katalin:** Megújulás-e az alkalmazkodás?
Arnhemi Beyond Ballet
Why and How konferencia

A címlapon:

Bercsényi Péter – Színkritikusok Díja: A legjobb férfi mellékszereplő (*Kabaré*, Budapest Bábszínház) Schiller Kata felvétele

színház

MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG | ORSZÁGOS
SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

XLVIII. évfolyam 10. szám
2015. október

Megjelenik havonta
XLVIII. évfolyam
HU-ISSN 0039-8136

FŐSZERKESZTŐ: TOMPA ANDREA. SZERKESZTŐSÉG: HERCZOG NOÉMI, KUTSZEGI CSABA, SCHILLER KATA.
OLVASÓSZERKESZTŐ: KOLTAI MARI. SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: CSOMOR MÁRTONNÉ.
Szerkesztőség és kiadó (SZÍNHÁZ ALAPÍTVÁNY): 1126 Budapest, XII., Bőszörményi út 30–32. D épület 1. lépcsőház, II. emelet 8.;
Telefon/fax: 214–5937, 225–1775; (bankszámlaszám: 10402166–21624669–00000000), <http://www.szinhaz.net>; e-mail:
szinhaz.folyoirat@t-online.hu; Felelős kiadó: TOMPA ANDREA

Terjeszti LAPKER Rt. és alternatív terjesztők. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető a szerkesztőségben, közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477–6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444–444; hirlapelofizetes@posta.hu. Pénzforgalmi jelzőszám: 11991102–02102799. Előfizetés egy évre: 3900 Ft – Egy példány ára: 392 Ft.

Tipográfia: Tooth Gábor Andor. Nyomdai előkészítés: Dupla Studio.
A nyomás készült: Multiszolg Bt., Vác

www.szinhaz.net

TÁMOGATÓK:
Nemzeti Kulturális Alap

IMEDIA

Magyar Színházi Portál
www.szinhaz.hu

A Színikritikusok Díja 2014/2015

A legjobb új magyar dráma:

SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY

A legjobb előadás: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

(Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János)

A legjobb rendezés: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KABARÉ (Budapesti Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) és KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)

A legjobb független színházi előadás:

A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás)

A legjobb női főszereplő: KRIZSÁN SZILVIA (Bánk bán, Újvidéki Színház)

A legjobb férfi főszereplő: TRILL ZSOLT (Brand, Nemzeti Színház)

A legjobb női mellékszereplő: MONORI LILI (Faust I-II., Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: BERCSÉNYI PÉTER (Kabaré, Budapest Bábszínház)

A legjobb díszlet: FAUST I-II.

(Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

A legjobb jelmez: VITÉZ MIHÁLY

(Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta)

A legjobb színházi zene: FAUST I-II. (Katona József Színház, Dargay Marcell)

A legígéretesebb pályakezdő: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Különdíj: MÁRTON LÁSZLÓNAK

a *Faust I-II.* újrafordításáért

Életműdíj: MOLNÁR PIROSKA

Idén harminctödik alkalommal adtuk át az elmúlt évad legkiemelkedőbbnek ítélt teljesítményeiért A Színikritikusok Díját. Nem tudni, meddig bírjuk díjjal. Meddig lesz elég kritikus, aki győz megnézni legalább 90 előadást, köztük számottevő mennyiségű vidékit, határon túlit, gyermeket, kommerszt, hogy minden kategóriában elég sokat láttott legyen, és kompetensnek érezhesse magát szavazni. Ebben az évben a Színházi Kritikusok Céhének húsz tagja vállalkozott a voksolásra. Velük és a többiekkel együtt folyamatosan újragondoljuk a módszert, a kategóriákat, a kvótákat, hogy megpróbáljuk elősegíteni a minél érvényesebb, átfogóbb és árnyaltabb eredmény létrejöttét.

Az üres szavazólapon 15 kategória doboza szerepel (2009-ben bővítettük legutóbb a kategóriák számát, akkor a legjobb zenével). Ebbe írja bele ki-ki a maga három-három favoritját. Az első hely három pontot ér, a második kettőt, a harmadik egyet. Így alakul ki az összpontszámból a végeredmény. Nyáron közzétesszük a „jelöltek”, pontosabban a dobogósok listáját. Hogy közülük a díjat szeptemberben ki viheti haza, tehát ki kapta a legtöbb pontot, az a néhány éve a széles közönség számára is nyilvános A Színikritikusok Díjának átadó ünnepségen derül ki. Ennek idén is a Trafó – Kortárs Művészetek Háza adott otthont.

A szavazólapokon a kritikusok összesen 77 produkciót illettek elismerésükkel. (Ez markánsan és sokértelműen ki-

sebb szám, mint amit az egy évvel ezelőtt voksoló 23 kritikus rubrikáiban összegeztünk. Ami jelentheti azt, hogy a kritikusoknak kevesebb előadásra terjedt ki a figyelmük, mint tavaly. De azt is, hogy a kiemelkedők – mint a *Faust I-II.* vagy a *Brand* – a szokásosnál magasabban emelkedtek ki.) 102 színész neve bukkant fel a voksokban, 55 díszlet- és jelmeztervező, 22 zeneszerző és 28 pályakezdő. A díj várományosainak 45 fős mezőnyébe nagy számban kerültek be független alkotók-alkotások (11-en). Három vidéki és három határon túli teljesítmény is versenyben volt, közülük 1-1 meg is nyerte a díjat. Voltak korábban ennél sokkal főváros-centrikusabb díjazottlistáink is. De soha nem lehetünk nyugodtak, hogy megnéztünk-e és honoráltunk-e minden kiemelkedőt, nagyszabásút, fontosat. Ám aki végigbongészi a 45-ös listát, valamint elolvassa a díjazottak névsorát, biztos lehet abban, hogy amit lát, az érték érték hátán.

Életműdíjat első alkalommal 2011-ben adtunk át, Törőcsik Marinak. Őt Senkál Endre, Zsámbéki Gábor és Fodor Tamás követte. Idén Molnár Piroksa tisztelt meg bennünket avval, hogy díjazhattuk eddigi életművét.

Az alábbi szavazatokból minden kiderül arról, hogy a kritikusok az előző évadban kit-mit találtak díjazandónak, elismerendőnek vagy okvetlenül említendőnek. Úgy tartjuk, minden számít.

Jászay Tamás, Stuber Andrea (szavazatszámlálók)

Molnár Piroska (Életműdíj)

A legjobb új magyar dráma: Vitéz Mihály

BOGÁCSI ERZSÉBET

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb rendezés: KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: A KÉT KOREA ÚJRA-EGYESÍTÉSE (Katona József Színház, rendezte: Máté Gábor)

A legjobb független színházi előadás: –

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: MÉSZÁROS BLANKA (*Liliom/Faust I–II.*, Katona József Színház, Kecskemét; Katona József Színház)

A legjobb férfi főszereplő: MÁTÉ GÁBOR (*Faust I–II.*, Katona József Színház) – MÁCSAI PÁL (*A Bernhardt-ügy*, Örkény István Színház) – ZNAMENÁK ISTVÁN (*Tartuffe*, Örkény István Színház)

A legjobb női mellékszereplő: KERESKES ÉVA (*E föld befogad avagy számodta hely*, Örkény István Színház) – SZÁVAI VIKTÓRIA (*Oresztész*, Radnóti Miklós Színház) – ÓNODI ESZTER (*Abigail bulija*, Katona József Színház, Kamra)

A legjobb férfi mellékszereplő: HAJDUK KÁROLY (*Koldusopera*, Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság) – JANKOVICS PÉTER (*Koldusopera*, Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság) – KULKA JÁNOS (*A két Korea újraegyesítése*, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: TARTUFFE (Örkény István Színház, tervezte: Bagossy Levente) – ORESZTÉS (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Khell Zsolt) – 1914 (Vígyszínház, tervezte: Robert Wilson)

A legjobb jelmez: CUKOR KREML (Katona József Színház, Kamra, tervezte: Csomor Katerina és Török Adél) – 1914 (Vígyszínház, tervezte: Yashi)

A legjobb színházi zene: ORESZTÉS (Radnóti Miklós Színház, Nagy Norbert) – FAUST I–II. (Katona József Színház, Dargay Marcell)

A legígéretesebb pályakezdő: –

Különdíj: MÁRTON LÁSZLÓ *Faust I–II.*-fordításának

Örömmel kellene lennie ennek a szavazásnak. Hiszen lehetőséget arra, hogy külön nyomatékot kapjanak azok a kiváló teljesítmények, amelyek az évad folyamán belevegynének

más érdemes produktumok sorába. De mindig van, ami kedvünket szegi. Az utóbbi esztendőben mindenekelőtt az a szakmai közhangulat, amelyet színházi állapotaink keltenek. Lehangelnek azok az elégedetlenségeink is, amelyeket egyes tendenciák láttán érzünk. Régóta tapasztalni, hogyan szorítják ki az elszaporodó szövegek könyvek a vérbeli, irodalmi értékű drámákat. És csüggesztő látni, ahogyan szűkül azoknak a színházaknak köre, amelyekben a társulati munka kiugró teljesítményeknek kedvez. Mintha kevesbednének azok a rendezői munkásságok is, amelyek valóban csúcspontokra juttathatják a színészeket. Így marad az ember a szavazáskor – évadról évadra – szinte ugyanazon neveknél. Azért van, ami kétségkívül nem várt öröm. Ilyen, hogy feltűnt egy színésznő, Mészáros Blanka, akinek talentuma nagy ívű pályát ígér. Ezért nem is kezdőként jelöltem, hanem méltó aspiránsként a legjobb női alakításra. (Az idén a színésznőket nem kéneztették el abszolút főszerepekkel, a mellékszereplő kategóriába pedig nem fértek már be, noha szintén érdemeltek volna szavazatot: Pálos Hanna, Petrik Andrea, Pető Kata, Szirtes Ági, Pogány Judit, Vári Éva, Venczel Vera – s ezt a sort még lehetne folytatni.) Megakadt az ember szeme két ifjú tervező, Csomor Katerina és Török Adél tehetségén. S a fülnek jólesett hallani, ahogy Nagy Norbert már zenével is jelesül szolgál előadást. Találtam példát a nemes szórakoztatásra is *A két Korea újraegyesítésének* jóvoltából. De az évad legmaradandóbb élményével két olyan művésznő lepett meg, akik már jó néhányszor megajándékoztak kitűnő alakításokkal. A legjobb színészek makulátlanul keltenek életre karaktereket, jellemeket, s bontanak ki olyan érzelmeket, amelyek magukkal ragadnak, akár megrendítenek. De nagy ritkán találkozunk olyan szereplésekkel, amelyeknek eszmei gazdagsága ejtene rabul. S akkor is lebilincselnek, amikor nem nyújt mankót egy erős szituáció vagy egy szembeszökő üzenetre támaszkodó koncepció. Máté Gábor Faustja és Mácsai Pál Bernhardt professzora mondatról mondatra, szóról szóra vezet át a gondolatok láncolatán. Nem az elméldők hűvös távolságtartásával, hanem a legbensőbb lényegünk életteliiségeivel. Amit kaptunk, az a szellem élvezete.

BÓTA GÁBOR
Népszava

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – GERLÓCZY MÁRTON: A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA – KOVÁCS MÁRTON –

Schiller Kata felvétele

A legjobb előadás: e föld befogad avagy Számodra hely

MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

A legjobb előadás: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – KVARTETT (Pesti Színház, rendezte: Marton László)

A legjobb rendezés: ATHÉNI TIMON (Ódry Színpad, rendezte: ifj. Vidnyánszky Attila) – A HOMOKEMBER (Ódry Színpad, rendezte: Szász János) – TÓTÉK (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Béres Attila)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – A CSÁRDÁSKIRÁLYNŐ (Újvidéki Színház, rendezte: Táborosi Margaréta) – A VARÁZSFUVOLA (Szegedi Nemzeti Színház, rendezte: Alföldi Róbert)

A legjobb független színházi előadás: A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA (Jurányi Inkubátorház, rendezte: Götinger Pál) – W. S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: LÁZÁR KATI (Kripli Mari, Orlai Produkciós Iroda – Spinoza) – BÁSTI JULI (Jó emberek, Centrál Színház) – MOLNAR PIROSKA (Romance.com, Rózsavölgyi Szalon)

A legjobb férfi főszereplő: HEGEDŰS. D. GÉZA (Athéni Timon; Julius Caesar; Kvartett, Ódry Színpad – Vigszínház Pesti Színház) – TRILL ZSOLT (Brand, Nemzeti Színház) – GÁL TAMÁS (Rückverc, Kassai Thália Színház)

A legjobb női mellékszereplő: TÖRŐCSIK MARI (Brand, Nemzeti Színház) – LADÁNYI ANDREA (A bűvös vadász, Magyar Állami Operaház) – PALLAI MARA (Kabaré, Budapest Bábszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: RÁBA ROLAND (W. S. Othello, Stúdió „K” Színház) – JORDÁN TAMÁS (Én és a kis-öcsém, Budapesti Operettszínház) – HUNYADKÜRTI ISTVÁN (Végállomás, Mikroszínház)

A legjobb díszlet: A VARÁZSFUVOLA (Művészetek Palotája, tervezte: Balla Margit) – A BOLYGÓ HOLLANDI (Művészetek Palotája, tervezte: Horgas Péter) – A FEHÉR FELHŐ (Nemzeti Színház, tervezte: Oleksandr Bilozub)

A legjobb jelmez: IVANOVÉK KARÁCSONYA (Kolozsvári Állami Magyar Színház, tervezte: Carmencita Brojboiu) – FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

– SÁBA KIRÁLYNŐJE (Szabad Tér Színház – Magyar Állami Operaház, tervezte: Németh Anikó)

A legjobb színházi zene: ORIENT (Békéscsabai Jókai Színház – Művészetek Háza, Gödöllő, Talamba Ütőegyüttes, Cimbaliband) – BIRDIE (Frenák Pál Társulat, Norman Levy) – BROADWAY FELETT AZ ÉG (Centrál Színház, Darvas Ferenc)

A legígéretesebb pályakezdő: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (Athéni Timon, Ódry Színpad) – SZILÁGYI CSENGE (Sirály, Átrium Film-Színház) – SÁNDOR PÉTER (Jézus Krisztus Szupersztár, Győri Nemzeti Színház)

Különdíj: A SZPUTNYIK HAJÓZÁSI TÁRSASÁGNAK – HALÁSZ PÉTERNEK, a Magyar Állami Operaház fő-zeneigazgatójának a zenekar színvonalának növeléséért – A RECIRQUEL társulatának

CSÁKI JUDIT

Revizor

A legjobb új magyar dráma/színpadi szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

A legjobb előadás: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, rendezte: Béres Attila)

A legjobb rendezés: FAUST I–II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – MAKRANCOS KATA (Weöres Sándor Színház, Szombathely, rendezte: Alföldi Róbert)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – KOLDUSOPERA (Vigszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, rendezte: Máté Gábor)

A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – BAKFITTY (Stúdió „K” Színház – k2 Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábián Péter) – W.S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás)

- A legjobb női főszereplő:** SODRÓ ELIZA (*projekt-Lulu, Manna Produkció*) – KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán, Újvidéki Színház*) – LÁZÁR KATI (*Kripli Mari, Orlai Produkció*)
- A legjobb férfi főszereplő:** HEGEDŰS D. GÉZA (*Julius Caesar, Koldusopera, Vígszínház*) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I–II., Katona József Színház*) – BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály, Weöres Sándor Színház, Szombathely*)
- A legjobb női mellékszereplő:** MONORI LILI (*Faust I–II., Katona József Színház*) – CSÁKÁNYI ESZTER (*BÁRKIBÁRMIKOR, Pintér Béla Társulat*) – TROKÁN NÓRA (*Brand, Nemzeti Színház*)
- A legjobb férfi mellékszereplő:** BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré, Budapest Bábszínház*) – FRIEDENTHAL ZOLTÁN (*BÁRKIBÁRMIKOR, Pintér Béla Társulat*) – LÁSZLÓ ZSOLT (*Julius Caesar, Vígszínház*)
- A legjobb díszlet:** JULIUS CAESAR (Vígszínház, tervezte: Menczel Róbert) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Horesnyi Balázs) – FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)
- A legjobb jelmez:** VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, tervezte: Remete Kriszta) – A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, tervezte: Füzér Anni)
- A legjobb színházi zene:** FAUST I–II. (Katona József Színház, Dargay Marcell) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, Mezei Szilárd)
- A legígéretesebb pályakezdő:** SODRÓ ELIZA (*projekt-Lulu, Manna Produkció*) – KURTA NIKÉ (*A heilbronni Katica, Szputnyik Hajózási Társaság*) – MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I–II., Katona József Színház*)
- Különdíj:** MÁRTON LÁSZLÓ a *Faust*-fordításért

CSIZNER ILDIKÓ Critikai Lapok

- A legjobb új magyar dráma/színpadai szöveg:** SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – GERLÓCZY MÁRTON: A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY
- A legjobb előadás:** E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, rendezte: Béres Attila)
- A legjobb rendezés:** BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás) – A MI OSZTÁLYUNK (Nagyvárad Szigligeti Színház, rendezte: Anca Bradu)
- A legjobb zenés/szórakoztató előadás:** KOLDUSOPERA (Vígszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – HAIR (Orlai Produkciós Iroda, rendezte: Mohácsi János)
- A legjobb független színházi előadás:** 40! AVAGY VÉGES ÉLET (Dumaszház – FÜGE Produkció, rendezte: Stefanovics Angéla, Bánki Gergely, Keszég László, Mészáros Béla) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – ZÜFEC (k2 Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter)
- A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás:** KUTYAFÜL, MACSKAKÓ, EGÉRÚT (Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Kolozsi Angéla) – HEPP! (Bartók Béla Kamaraszínház, rendezte: Ellinger Edina) – MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás)
- A legjobb női főszereplő:** FULLAJTÁR ANDREA (*Kurázsi mama és gyermekei, Katona József Színház*) – TÓTH

- ILDIKÓ (*Sirály avagy 80 kiló szerelem, Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya*) – TROKÁN NÓRA (*Brand, Nemzeti Színház*)
- A legjobb férfi főszereplő:** HEGEDŰS D. GÉZA (*Julius Caesar, Vígszínház*) – BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály, Weöres Sándor Színház, Szombathely*) – TRILL ZSOLT (*Brand, Nemzeti Színház*)
- A legjobb női mellékszereplő:** CSÁKÁNYI ESZTER (*BÁRKIBÁRMIKOR, Pintér Béla és Társulata*) – MONORI LILI (*Faust I–II., Katona József Színház*) – TAKÁCS KATALIN (*Magyar Elektra, Csiky Gergely Színház, Kaposvár*)
- A legjobb férfi mellékszereplő:** ÖTVÖS ANDRÁS (*Abigail bu-lija, Katona József Színház, Kamra*) – NEMES LEVENTE (*Meggyeskert, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy*) – NAGYPÁL GÁBOR (W. S. Othello, Stúdió „K” Színház)
- A legjobb díszlet:** JULIUS CAESAR (Vígszínház, tervezte: Menczel Róbert El Kazovszkij motívumainak felhasználásával) – KARAMAZOV TESTVÉREK (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Bagossy Levente) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Horesnyi Balázs)
- A legjobb jelmez:** VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta) – ÖFELSÉGE KOMÉDIÁSA (Vörösmarty Színház, Székesfehérvár, tervezte: Vereckei Rita) – KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI (Katona József Színház, tervezte: Szakács Györgyi)
- A legjobb színházi zene:** A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, Kákonyi Árpád) – FAUST I–II. (Katona József Színház, Dargay Marcell) – SPAM OPERETT (Radnóti Miklós Színház, Dinyés Dániel)
- A legígéretesebb pályakezdő:** MÉSZÁROS BLANKA (Katona József Színház) – POROGI ÁDÁM (Katona József Színház, Kecskemét) – SPIEGL ANNA (Budapest Bábszínház)
- Különdíj:** A SZÍNHÁZ- ÉS FILMMŰVÉSZETI EGYETEM „SZFE 150” ünnepségsorozatáért – A MENTŐCSÓNÁK EGYESÉG Szociopóly előadása a mélyszegezységre fókuszáló interaktív társasjátékáért – MÁRTON LÁSZLÓ a *Faust I–II.* fordításáért.

DÖMÖTÖR ADRIENNE

- A legjobb új magyar dráma/színpadai szöveg:** KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – PINTÉR BÉLA: BÁRKIBÁRMIKOR – K2 SZÍNHÁZ: ZÜFEC
- A legjobb előadás:** E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – A BOLYGÓ HOLLANDI (Múpa, rendezte: Kovalik Balázs) – KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor)
- A legjobb rendezés:** BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – TARTUFFE (Örkény István Színház, rendezte: Bagossy László) – ÜBÜ KIRÁLY, VAGY A LENGYELEK (Örkény István Színház, rendezte: Mácsai Pál)
- A legjobb zenés/szórakoztató előadás:** A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, rendezte: Máté Gábor) – SZÓVIRÁGOK ÉDES NYELVÉDESANYÁNK PARADICSOMI ÉDENKERTJÉBŐL (FÜGE – Dumaszház, rendezte: Vinnai András, Kálmán Eszter) – A FOLYÓN TÚL ITÁLIA (Orlai Produkció, rendezte: Znamenák István)
- A legjobb független színházi előadás:** ROSENCRANTZ ÉS GUILDENSTERN HALOTT (Váldi – FÜGE – Szkéné, rendezte: Szikszai Rémusz) – ZÜFEC (k2 Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter) – W. S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor)
- A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás:** MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás) – A TROLLGYEREK (Kolibri Színház, rendezte: Novák János) – HOPPÁ-HOPPÁ!

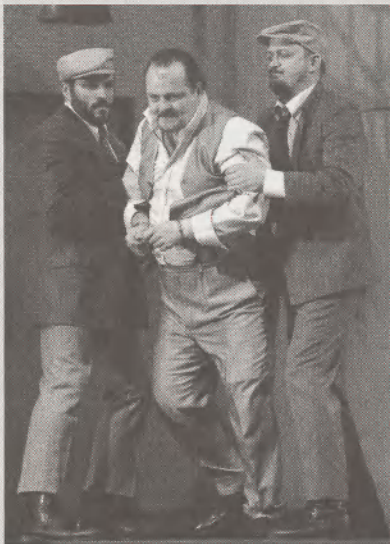
- (Budapest Bábszínház, rendezte: Kuthy Ágnes)
- A legjobb női főszereplő:** FULLAJTÁR ANDREA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház) – KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház) – CZIKÓ JULIÁNNA (*Édes Anna*, Csíki Játékszín)
- A legjobb férfi főszereplő:** ÖTVÖS ANDRÁS (*A csemegepultos naplója*, Orlai Produkció) – EPRES ATTILA (*Diggerdrájer*, Örkény István Színház) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház)
- A legjobb női mellékszereplő:** LADÁNYI ANDREA (*A bűvös vadász*, Magyar Állami Operaház) – TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház) – TOKAI ANDREA (*Futótűz*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata)
- A legjobb férfi mellékszereplő:** ŐZE ÁRON (*Koppenhága*, Rózsavölgyi Szalon) – BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré*, Budapest Bábszínház) – ELEK FERENC (*Szövívágók édes nyelvédesanyánk paradicsomi édenkertjéből*, FÜGE – Dumaszínház)
- A legjobb díszlet:** KOLDUSOPERA (Vígyszínház Szputnyik Hajózási Társaság, tervezte: Balázs Juli) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – A BŰVÖS VADÁSZ (Magyar Állami Operaház, tervezte: Ambrus Mária)
- A legjobb jelmez:** M/S (Katona József Színház, Kamra, tervezte: Kálmán Eszter) – HAIR (Orlai Produkciós Iroda, tervezte: Remete Krisztina) – ÜBÜ KIRÁLY (Örkény István Színház, tervezte: Szlávik Juli)
- A legjobb színházi zene:** E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – M/S (Katona József Színház, Kákonyi Árpád, Matkó Tamás) – FAUST I-II. (Katona József Színház, Dargay Marcell)
- A legígéretesebb pályakezdő:** IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (*Athéni Timon*-rendezése, SZFE) – KOVÁCS D. DÁNIEL (*A heilbronni Katica*-rendezése, Szputnyik) – PÁLOS HANNA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona)
- Különdíj:** NÉMETH ILONA bábjai (*Maya hajója*) – MÁRTON LÁSZLÓ (*Faust I-II.*-fordítása) – TEXTÚRA (Szépművészeti Múzeum)

GABNAI KATALIN

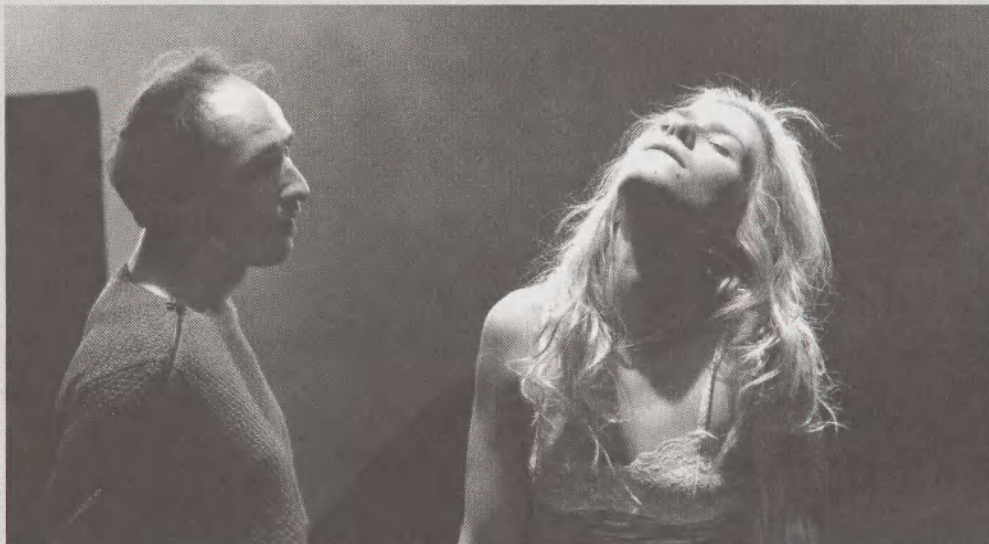
- A legjobb új magyar dráma/színpadi szöveg:** SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – K2 SZÍNHÁZ: ZÜFEC
- A legjobb előadás:** BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás) – TARTUFFE (Örkény István Színház, rendezte: Bagossy László)
- A legjobb rendezés:** BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – TARTUFFE (Örkény István Színház, rendezte: Bagossy László)
- A legjobb zenés/szórakoztató előadás:** PARASZTOPERA (Weöres Sándor Színház, Szombahely, rendezte: Mohácsi János) – MAMMA MIA! (Madách Színház, rendezte: Szirtes Tamás) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)
- A legjobb független színházi előadás:** A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – W.S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – BAKFITY (K2 Színház – Stúdió „K” Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter)
- A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás:** A HOMOKEMBER (Színház- és Filmművészeti Egyetem, rendezte: Szász János) – A TROLLGYEREK (Kolibri Színház, rendezte: Novák János) – KARNYÓNÉ (Színház- és Filmművészeti Egyetem, rendezte: ifj. Vidnyánszky Attila)

- A legjobb női főszereplő:** LÁZÁR KATI (Kripli Mari, Orlai Produkciós Iroda) – PETŐ KATA (*Koldusopera; Hair*, Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság; Orlai Produkciós Iroda) – PELSÓCZY RÉKA (*Petra von Kant*, Katona József Színház)
- A legjobb férfi főszereplő:** MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – HAJDUK KÁROLY (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság)
- A legjobb női mellékszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház) – MONORI LILI (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – SIMKÓ KATALIN (*Három nővér*, HOPPart Társulat)
- A legjobb férfi mellékszereplő:** ZNAMENÁK ISTVÁN (*Tartuffe*, Örkény István Színház) – GÁLFFI LÁSZLÓ (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház) – RÁBA ROLAND (*W. S. Othello*, Stúdió „K” Színház)
- A legjobb díszlet:** LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Operaház, Erkel Színház, tervezte: Ambrus Mária) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, fény: Jankó Mátyás, rendező: Kovács D. Dániel) – A KÉT KOREA ÚJ-RAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, tervezte: Cziegler Balázs)
- A legjobb jelmez:** LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Operaház, Erkel Színház, tervezte: Benedek Mari) – PETRA VON KANT (Katona József Színház, tervezte: Pallós Nelli) – VÁLÓTÁRSÁK (Rózsavölgyi Szalon, tervezte: Bujdosó Nóra)
- A legjobb színházi zene:** FAUST I-II. (Katona József Színház, Dargay Marcell) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – TARTUFFE (Örkény István Színház, Kákonyi Árpád)
- A legígéretesebb pályakezdő:** BORBÉLY ALEXANDRA (több előadásban a Katona József Színházban) – FICZA ISTVÁN (több produkcióért az Örkény István Színházban) – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (több produkcióért)
- Különdíj:** A DIGGERDRÁJVER produkció egésze – Az ÖRKÉNY ISTVÁN SZÍNHÁZ nevelési programjai, közönségnevelő munkája – KATONA GÁBOR koreográfiája a Nemzeti Színház *Operett* című produkciójához

Nem lehet említés nélkül hagyni a Rába Roland által rendezett friss, okos tatabányai *Sirályt*, s benne a Nyinát játszó Szabó Emília kiváló játékát. Ötvös András a Gerlőczy Márton által írt, Göttinger Pál által rendezett *A csemegepultos naplója* című Orlai-produkcióban az évad egyik legkiemelkedőbb színészi teljesítményét nyújtotta. Emlékezetes alakítás Kaszás Gergő Othelloja és Nagypál Gábor Romulusa a Stúdió „K” Színház két előadásában. Lenyűgöző volt Kulka János Mephistophelesének minden rezdülése és *A két Korea újraegyesítése* című játék minden jelenete a Katonában. Elkepesztő volt Kiss Eszter alkalmazotti szótlanlansága és Pálmai Anna ellenállhatatlan Karinja a *Petra von Kant*-ban. Fenyegető és mucai mód ördögi figura volt Mertz Tibor álomásfőnöke Kiss Mari és Szabó Tibor kiválóan megformált, nyomorult szülőpárosa mellett a szombathelyi *Parasztoperában*. A Weöres Sándor Színház másik pesti vendégjátékán, a *Vitéz Mihály* című darabban láthattam remeknek Bajomi Nagy Györgyöt, parádés címszereplőként, s az ifjúsága minden ígéretét beteljesítő s a Sztanka szerepében szinte újjászületett Csonka Szilviának örülhettem. A Rózsavölgyi Szalon *Mellettem elférsz* című Grecsó-darabjában Kovács Yvette Alida jelmeztervezői munkája kiemelkedő volt. Ebben a produkcióban lehetett méltányolni a főszereplő Őze Áron kimagasló színészi teljesítményét, s itt kellett felfigyelni az üde energiákkal teli Sztarenki Dórára s az egészen kis szerepekben is kitűnő, Zala megyéből jött Sütő Andrássra. Balázs Zoltán Maladype Színházának kissé hosszadalmasra sikeredett *Stílusgyakorlatok*-produkciójában a már jól ismert

Schiller Kata felvételei

A legjobb zenés/szórakoztató előadás:
KoldusoperaA legjobb független színházi előadás:
A Heilbronni Katica

és elismert Lendváczy Zoltán és a most már a Pesti Színház színpadán is hibátlan teljesítményt nyújtó Orosz Ákos mellett a két női szereplőre, a hihetetlenül precíz, nagy munkabírási Szilágyi Ágotára és Tankó Erikára kellett különösképpen figyelni. A sokféle független csapat közül nekem ebben az évadban volt szerencsém találkozni a KoMód Színpad tagjaival. Különös, enyhén morbid alapstílusú budai szobaszínházuk igazi színházat, igen jó képességű színészeket rejt. Keresni fogom a velük való találkozást a jövőben. Az évad fényességei közé tartozott ifjú Vidnyánszky Attila és Mészáros Blanka minden megnyilvánulása a most végzett pesti egyetemi hallgatók csoportjában. Kevesebb fényt kapott eddig, de felhívom a figyelmet az ugyanebben az osztályban tanuló s mára egészen magára talált, s még Jack Nicholson farkasmólyával is rendelkező Csapó Attila ígéretes, különös adottságaira. Nem lehet eléggé ünnepelni a bábszínész osztályban végzett Hoffer Károly és Spiegl Anna „all round” színházcsináló tehetségét sem. S a bábhoz érve nem feledhetem a Budapest Bábszínház Alföldi Róbert által rendezett *Kabaré*-produkciójának öregedő szerelmespárját: a 2015-ös tavasz legszívszorítóbb s egyben legfelemelőbb színházi pillanatait Ács Norbertnek és Pallai Marának köszönhettem.

HERCZOG NOÉMI Magyar Narancs; Színház

A legjobb új magyar dráma/színpadi szöveg: K2 SZÍNHÁZ: ZÜFEC – PASS ANDREA: MÁS NEM TÖRTÉNT – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

A legjobb előadás: LÜZER (Krétakör, Trafó, rendezte: Schilling Árpád) – VÁROSI JÁTÉK – KÍSÉRLETI JÁTÉK A VÁROSBAN VALÓ FIGYELEMRŐL (Dinamo Budapest, rendezte: Cserne Klára, Kliment János, Thury Gábor, Thury Lili) – R E M E K E (Hátsó Kapu, rendezte: Vass Imre)

A legjobb rendezés: CSOPORTKÉP OROSZLÁN NÉLKÜL, TERMÉSZETES FÉNYBEN (Trafó, rendezte: Fekete Ádám) – GYERMEK (Dollár Papa Gyermekei, Trafó, rendezte: Ördög Tamás) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: –

A legjobb független színházi előadás: SZOCIOPOLY (Jurányi Inkubátorház – Szputnyik Hajózási Társaság Mentőcsónak Egység, rendezte: Fábian Gábor) – BAKFITY (k2 Színház – Stúdió „K” Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábian Péter) – A NEGYEDIK KAPU (Trafó/Titkos Társulat)

FÜGE – Gólem Színház, rendezte: Kárpáti Péter)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: KISS-VÉGH EMŐKE (*Gyermek, Trafó/Dollár Papa Gyermekei*) – PELSŐCZY RÉKA (*Petra von Kant*, Katona József Színház, Sufni) – MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I.; Liliom*, Katona József Színház; Katona József Színház, Kecskemét)

A legjobb férfi főszereplő: BICSKEI ISTVÁN (*Wilhelm-dalok, Jel Színház*) – DOMOKOS ZSOLT (*Züfec, Szkéné Színház/k2 Színház*) – KASZÁS GERGŐ (*W.S. Othello*, Stúdió „K” Színház)

A legjobb női mellékszereplő: HEGEDŰS BARBARA (*Két nő, Csoportkép, Trafó – Titkos Társulat*) – PATONAY ANITA (*3500 gramm, MU Színház – Káva Kulturális Műhely*) – TROKÁN NÓRA (*Brand, Nemzeti Színház*)

A legjobb férfi mellékszereplő: FRIEDENTHAL ZOLTÁN (*BARKIBÁRMÍKOR, Átrium, Pintér Béla és Társulata*) – GYOMBOLAI GÁBOR (*Két nő, Trafó – Titkos Társulat*) – PÁLFI ERVIN (*Textúrák II., Szépművészeti Múzeum*)

A legjobb díszlet: FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – LESEKEDŐK (STEREO Akt, tervezte: Boross Martin) – NOSFERATU (Trafó, tervezte: Kálmán Eszter)

A legjobb jelmez: A HALANDÓSÁG FELTÉTELEI (Hodworks, tervezte: Hód Adrienn)

A legjobb színházi zene: „EGYETEMES HIMNUSZ” – az ENSZ 193 tagállama himnuszainak matematikai átlagolásából született kísérleti zenei mű (Société Réaliste)

A legígéretesebb pályakezdő: SZÉKELY ROZI (*Két nő, Csoportkép, Trafó*) – SPIEGL ANNA (*Kabaré, Budapest Bábszínház*) – PALLAGI MELITTA (*Maya hajója; Bakfitty, Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya; k2 Színház*)

Különdíj: A KÁVA ÉS A KERÉKASZTAL részére a hazai színházi nevelés meghonosításáért, vitakultúránk fejlesztéséért, vidéki útjaikért – A DOLLÁR PAPA GYERMEKEI-NEK a *Closeness* című bánki színházi akcióért. Amely nemcsak beszél a párkapcsolatokról, hanem kerít – nem kertel, hogy mi egy nyári fesztivál és a nyári színház lényege – A PLACCC Fesztivál részére: mert színháziasította köztereinket, és mert népszerűsíti alkotók és nézők körében a helyspecifikus színházat

93 bemutatót láttam. Ebből 8 vidéki, 10 határon túli. Összesen 65 független. Válogatásom Budapest-centrikus: ez nagyon zavar, de érdemben nem tudok tenni ellene.

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás:
Jelenet a *Maya Hajójából*

A legjobb női főszereplő:
Krizsán Szilvia

Független-centrikus: így alakult, az érdeklődésem után meggyek. Gyerek- és kommersz kategóriában idén nem láttam eleget, ezeket üresen hagytam. A független kategóriával nem tudok mit kezdeni, a legjobb előadással és a legjobb rendezéssel együtt mindhárom kategóriában egyformán a nekem legjobban tetsző előadásokban gondolkodtam. A fő- és mellékszerepeket szabadon kezeltem, nem mindent tudtam besorolni egyik vagy másik csoportba. Jó lett volna még beírni: Nagypál Gábor (*Bakfitty*), Cuhorka Emese (*A halandóság feltételei*), Ana Vilela da Costa (*Csoportkép*) és Fodor Tamás (*A negyedik kapu*). Jelmezből idén is a Hodworks maradt meg bennem minden másnál élesebben, ahogy tavaly a *Pirkad* (ruha idén sem volt rám olyan hatással, mint annak hiánya).

JÁSZAY TAMÁS Revizor

A legjobb új magyar dráma: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – K₂ SZÍNHÁZ: ZÜFEC – KOVÁCS MÁRTON MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

A legjobb előadás: LÚZER (Krétakör – Trafó, rendezte: Schilling Árpád) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – III. RICHÁRD BETILTVÁ (Újvidéki Színház, rendezte: Anca Bradu)

A legjobb rendezés: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – TÓTÉK (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Béres Attila) – FAUST I–II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – KOLDUSOPÉRA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – AZ ELTÖRT KORSÓ (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Szöcs Artur)

A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – SZOCIOPOLY (Szputnyik Hajózási Társaság Mentőcsónak Egység, rendezte: Fábán Gábor) – ZÜFEC (K₂ Színház – Szkéné Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábán Péter)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, rendezte: Zsótér Sándor) – A KISLÁNY, AKI MINDENKIT SZERETETT (Szabadkai Gyermekszínház, rendezte: Tengely Gábor) – HOPPÁ-HOPPÁ! (Budapest Bábszínház, rendezte: Kuthy Ágnes)

A legjobb női főszereplő: KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Új-

vidéki Színház) – PELSŐCZY RÉKA (*Petra von Kant*, Katona József Színház) – MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I–II.*, Katona József Színház)

A legjobb férfi főszereplő: SCHILLING ÁRPÁD (*Lúzer*, Krétakör – Trafó) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I–II.*, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: MONORI LILI (*Faust I–II.*, Katona József Színház) – TAKÁCS KATALIN (*Magyar Elektra*, Csiky Gergely Színház, Kaposvár) – RÉTI ADRIENN (*A Mester és Margarita*, Vígyszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré*, Budapest Bábszínház) – BICSKEI ISTVÁN (*Wilhelm-dalok*, Jel Színház) – BALÁZS ÁRON (*Bánk bán*, Újvidéki Színház)

A legjobb díszlet: FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Horesnyi Balázs) – LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, tervezte: Ambrus Mária)

A legjobb jelmez: FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta) – AZ ÖRDÖG PRÓBÁJA (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, tervezte: Cristina Milea)

A legjobb színházi zene: FAUST I–II. (Katona József Színház, Dargay Marcell) – FRANKENSTEIN (Szegedi Nemzeti Színház, Brestyánszki Bernadett, Brestyánszki Dina, Lengyel Zoltán, Szokol Szilárd) – BŰN ÉS BŰNHÖDÉS (Forte Társulat – Szkéné Színház, Ökrös Csaba)

A legígéretesebb pályakezdő: MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I–II.*, Katona József Színház) – HEGYMEGI MÁTÉ (*Kohlhaas*, Szkéné Színház – Zsámbéki Színházi Bázis – MASZK Egyesület) – FEKETE ÁDÁM (*Csoportkép oroszán nélkül [természetes fényben]*, TÁP Színház – Trafó – FÜGE)

Különdíj: MÁRTON LÁSZLÓNAK a *Faust I–II.* újrafordításáért – A KOMA BÁZISNAK a *Blokkoló* című projektért – SZÉKELY KRISZTÁNAK a *Petra von Kant* megrendezéséért

KÁLLAI KATALIN art7.hu; Kritika

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – GERLÓCZY MÁRTON: A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA

A legjobb előadás: MEGGYESKERT (Tamási Áron Színház,

Sepsiszentgyörgy, rendezte: Sardar Tagirovsky) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – ÉDES ANNA (Csíki Játékszín, rendezte: Lendvai Zoltán)

A legjobb rendezés: KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – ABIGAIL BULIJA (Katona József Színház, Kamra, rendezte: Ascher Tamás) – HAZATÉRÉS (Budaörsi Latinovits Színház, rendezte: Berzsényi Bellaagh Ádám)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: M/S (Katona József Színház, Kamra, rendezte: Dömötör András) – A CSÁRDÁSKIRÁLYNŐ (Újvidéki Színház, rendezte: Táborosi Margaréta) – MAMMA MIA! (Madách Színház, rendezte: Szirtes Tamás)

A legjobb független színházi előadás: A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA (Kultikötő – Orlai Produkciós Iroda, rendezte: Göttinger Pál)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: CZIKÓ JULIÁNNA (*Édes Anna*, Csíki Játékszín) – SZÜCS NELLI (*Körhinta*, Nemzeti Színház) – D. ALBU ANNAMÁRIA (*Kaisers TV*, Ungarn, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy)

A legjobb férfi főszereplő: TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – BALÁZS ÁRON (*III. Richárd betiltva; Bánk bán; A csárdáskirálynő*, Újvidéki Színház) – LUKÁTS ANDOR (*Hazatérés*, Budaörsi Latinovits Színház)

A legjobb női mellékszereplő: NÁDASY ERIKA (*Tóték*, Miskolci Nemzeti Színház) – MONORI LILI (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: HAJDUK KÁROLY (*Koldusopera*, Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság) – AVASS ATTILA (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szpmbathely) – MÉSZÁROS BÉLA (M/S, Katona József Színház, Kamra)

A legjobb díszlet: ANTIGONÉ (Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulat, tervezte: Golicza Előd) – HAZATÉRÉS (Budaörsi Latinovits Színház, tervezte: Zöldy Z. Gergely) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

A legjobb jelmez: A CSÁRDÁSKIRÁLYNŐ (Újvidéki Színház, tervezte: Polgár Péter) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, tervezte: Tijana Porobi) – ÉDES ANNA (Csíki Játékszín, tervezte: Sántha Borcsa)

A legjobb színházi zene: M/S (Katona József Színház – Kamra, Kákonyi Árpád, Matkó Tamás) – FAUST I-II. (Katona József Színház, Dargay Marcell) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton)

A legígéretesebb pályakezdő: CZIKÓ JULIÁNNA (*Édes Anna*, Csíki Játékszín) – SARDAR TAGIROVSKY (*Meggyeskert*, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy) – MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I-II.*, Katona József Színház)

Különdíj: MÁTÉ GÁBOR Az *imposztor* lengyelországi rendezéséért – Az ÚJVIDÉKI BÁNK BÁN előadása a nézőkkel való interakció ötletéért – ARI-NAGY BARBARA ÉS GÁSPÁR ILDIKÓ dramaturgiai munkájáért: a különlegesen érzékenyen húzott és szerkesztett *A Bernhárddi-ügyért*, valamint a parádés műsorfüzetért, amely önálló alkotás-ként is értékelhető

KARSAI GYÖRGY

Színház- és Filmművészeti Egyetem

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – K2 SZÍNHÁZ: ZÜFEC – SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY

A legjobb előadás: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – MEGGYESKERT (Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy,

rendezte: Sardar Tagirovsky)

A legjobb rendezés: W.S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – FAUST I-II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – MAMMA MIA (Madách Színház, rendezte: Szirtes Tamás)

A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – APÁTLANOK (k2 Színház – Orlai Produkciós Iroda, rendezte: Benkő Bence, Fábán Péter) – BLOKKOLÓ (KoMa, rendezte: Zrínyi Gál Vince)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: SZOCIOPOLY (Szputnyik Hajózási Társaság, Mentőcsónak Egység, rendezte: Fábán Gábor) – A BRÉMAI MUZSIKUSOK (Színművészeti Egyetem III. évfolyam, rendezte: Kocsis Gergely)

A legjobb női főszereplő: LÁZÁR KATI (Kripli Mari, Orlai Produkciós Iroda) – KERESKES ÉVA (*Übü király*, Örkény István Színház) – NYAKÓ JULI (*Iphigeneia A-tól T-ig*, Színház- és Filmművészeti Egyetem)

A legjobb férfi főszereplő: ZNAMENÁK ISTVÁN (*Tartuffe*, Örkény István Színház) – EPRES ATTILA (*Diggerdrájer*, Örkény István Színház) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: PÁLOS HANNA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház) – SZÁVAI VIKTÓRIA (*Oresztész*, Radnóti Miklós Színház) – PETŐ KATA (*Koldusopera*, Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság)

A legjobb férfi mellékszereplő: PÁLFFY TIBOR (*Meggyeskert*, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy) – KERESZTES TAMÁS (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – RÓZSA KRISZTIÁN (*Apátlanak*, k2 Színház – Orlai Produkciós Iroda)

A legjobb díszlet: MEGGYESKERT (Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy, tervezte: Bartha József) – TARTUFFE (Örkény István Színház, tervezte: Bagossy Levente) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, tervezte: Balázs Juli)

A legjobb jelmez: VERNÁSZ (Vörösmarty Színház, Székefehérvár, tervezte: Benedek Mari) – A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, tervezte: Füzér Anni) – A MESTER ÉS MARGARITA (Vígyszínház, tervezte: Hana Fischerová)

A legjobb színházi zene: LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, Tallér Zsófia) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, Dinyés Dániel)

A legígéretesebb pályakezdő: BACH KATA (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság) – NAGY DÁNIEL VIKTOR (*Hair*, Orlai Produkciós Iroda; *Az egérfogó*, Budaörsi Latinovits Színház) – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (*Athéni Timon*, Ódry Színpad)

Különdíj: A K2 SZÍNHÁZ társulata (*Züfec*, *Bakfitty*, *Apátlanak*) – MÁRTON LÁSZLÓNAK a *Faust I-II.* újrafordításáért – JURÁNYI HÁZ, KULCSÁR VIKTÓRIA

KOVÁCS BÁLINT

Magyar Narancs; Origo

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – K2 SZÍNHÁZ: ZÜFEC – LÉNÁRD RÓBERT: TETKÓ

A legjobb előadás: ERNELLÁÉK FARKASÉKNÁL (Maladype Színház, rendezte: Hajdu Szabolcs) – BAKFITTY (k2 Színház – Stúdió „K” Színház, rendezte: Benkő Bence,

- Fábián Péter) – MIKVE (Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Guelmino Sándor)
- A legjobb rendezés:** VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, rendezte: Béres Attila) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – BÁRKIBÁRMIKOR (Pintér Béla és Társulata, rendezte: Pintér Béla)
- A legjobb zenés/szórakoztató előadás:** SEX, DRUGS, GODS & ROCK N ROLL (Aradi Kamaraszínház, rendezte: Tapasztó Ernő) – A CSEMEGEPULTOS NAPLÓJA (Kultikikötő – Lrai Produkciós Iroda, rendezte: Göttinger Pál) – BROADWAY FELETT AZ ÉG (Centrál Színház, rendezte: Kiss Márton)
- A legjobb független színházi előadás:** W.S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – ZÜFEC (k2 Színház – Székény Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter) – LÜZER (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás:** KUTYAFÜL, MACSKAKÓ, EGÉRÜT (Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Kolozsi Angéla) – SZEMENSZEDETT MESE (Ódry Színpad, rendezte: Markó Róbert) – ALSZANAK A HALAK? (Ódry Színpad, rendezte: Szilágyi Bálint)
- A legjobb női főszereplő:** CSÁKÁNYI ESZTER (BÁRKIBÁRMIKOR, Pintér Béla és Társulata) – SZABÓ EMÍLIA (Sirály, Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya) – TROKÁN NÓRA (Brand, Nemzeti Színház)
- A legjobb férfi főszereplő:** KASZÁS GERGŐ (W.S. Othello, Stúdió „K” Színház) – HARSÁNYI ATTILA (Sex, drugs, gods & rock n roll, Aradi Kamaraszínház) – SCHRUFF MILÁN (Sirály, Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya)
- A legjobb női mellékszereplő:** KOBLICSKA LÓTE (Mikve, Jászai Mari Színház, Népház Tatabánya) – KERESKES ÉVA (Tartuffe, Örkény István Színház) – GYÖRGYI ANNA (Parasztopera, Miskolci Nemzeti Színház)
- A legjobb férfi mellékszereplő:** FRIEDENTHAL ZOLTÁN (BÁRKIBÁRMIKOR, Pintér Béla és Társulata) – LÁSZLÓ CSABA (Az ördög próbája; Karamazovok, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat) – GALLÓ ERNŐ (Az ördög próbája; Karamazovok, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat)
- A legjobb díszlet:** JULIUS CAESAR (Vígyszínház, tervezte: El Kazovszkij motívumainak felhasználásával Menczel Róbert) – A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, tervezte: Adrian Damian) – MÁRTÍROK (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza, tervezte: Balla Ildikó)
- A legjobb jelmez:** VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, tervezte: Pető Kata) – MAGYAR ELEKTRA (Csiky Gergely Színház, Kaposvár, tervezte: Benedek Mari)
- A legjobb színházi zene:** A FALU ROSSZA (Kőszegi Várszínház, Némedi Árpád) – SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT VONATOK (Csiky Gergely Színház, Kaposvár, Rozs Tamás) – KUTYAFÜL, MACSKAKÓ, EGÉRÜT (Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, Juhász Levente)
- A legígéretesebb pályakezdő:** KURTA NIKÉ (Szputnyik Hajózási Társaság) – PÁLYA POMPÓNIA (Örkény István Színház) – BACH KATA (Szputnyik Hajózási Társaság)
- Küldődj:** KULCSÁR VIKTÓRIÁNAK a Jurányi Produkciós Községi Inkubátorház létrehozásáért és működtetéséért – DR. BORSÓS BEÁTÁNAK ÉS DOBOS LÍDIÁNAK a Dunaújvárosi Bartók Kamaraszínház megújításáért – KISS CSABÁNAK a Miskolci Nemzeti Színház új korszakának beindításáért

„Nem lesz több ilyen életmű [...] [N]emcsak arról van szó, hogy csupa tehetségtelen, közepszerű kritikus jön (jövünk) utána, [...] [de] valahogy olyan képlekeny és esetleges lett minden, hogy ma már ilyen pályák nem épülnek, mert nem épülhetnek fel, egyébként is előbb hagyjuk abba, bizonytala-

nodunk el, válunk csalódottá” – írta nekrológiájában Koltai Tamásról Tompa Andrea az *Élet és Irodalom*-ban. És tényleg: a kiváló, talán felülmúlhatatlan színikritikus elvesztése mintha kitenné a pontot egy korszak végére. Egy olyan korszakéra, amikor még igazi öröm, hivatás lehetett kritikusnak lenni. Egyrészt mert vagy a lapolvasóknak volt igénye a színházról, a kultúráról olvasni, vagy a szerkesztőseket nem érdekelte az sem, ha nem volt, mert nekik viszont mindenképpen volt igényük foglalkozni azzal, ami érték. És másrészt mert a színháznak, a színházban zajló életnek volt jelentősége, volt méltósága. Abban az új korszakban, amelyben már nincs Koltai Tamás sem, egyre kevesebb médium szeretne a színházzal mint értékkel (és nem mint szenzációk lehetőségét rejtő témával) foglalkozni, amelyeknek viszont lenne erre affinitása, annak pénze nincs arra, hogy ezt egy bizonyos szinten felül lehetővé tegye. De ha a kritikus olyan elhivatott, olyan lelkes, mint Koltai Tamás volt, és mindez nem elég neki az elbizonytalanodáshoz, a csalódáshoz, akkor azzal szembesül, hogy egyre több színház adja fel. Azaz enged egyre többet és többet a minőségből az üres szórakoztatásért, köt egyre nagyobb kompromisszumokat a telt házak reményéért, vagy enged egyre könnyebben a politikának. A legjobb színházakat vagy bekebelezi a politika, vagy az ezerfelől érkező veszélyek szorításában elkeseredetten keresik az útjukat. Önként átadják magukat a hatalom szolgálatának, vagy ha nem, akkor sem küzdenek a hivatal packázásai ellen, a szolidaritás ismeretlen szó, a kivárás, az „amíg velem nem...” mentalitása annál ismerősebb. Ha egy színház sikeres vezetőjét évad közben, délelőtről délutánra kirúgja egy polgármester, az semmiféle komolyabb felháborodást nem kelt. Ha egy színházi rendező bekebelezi a fél szakmát, a színházak fele hozzádörgölőzik, a másik felének nincs eszköze a küzdelemre. De féltő, hogy már akkor se használná, ha lenne, legalábbis erre utal az évadot méltóképpen záró esemény riasztó és kiábrándító mivolta: már egyetlen hangosabb tiltakozás, egyetlen jajszó sem hangzik el, ha a magyar színházi élet ura vásárlások és jelölések útján szinte szó szerint odaadja magának az ország elvileg legkomolyabb színházi szemléjének legfontosabb díjait. Ezután nehéz hinni, hogy lenne olyan esemény, amit már nem tűrne csendben a szakma. S közben, a helyzettől aligha függetlenül, az évadban olyan kevés minden ízében átütő, igazán súlyos, remekül megformált előadás volt látható, mint rövid kritikus pályámon még soha. Hát hogy ne bizonytalanodjunk el? Hogyan ne váljunk csalódottá?

KOVÁCS DEZSŐ
art7.hu; Kritika

- A legjobb új magyar dráma/színpadi szöveg:** KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – EGRESSY ZOLTÁN: JÚNIUS
- A legjobb előadás:** E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – MEGGYESKERT (Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy, rendezte: Sardar Tagirovsky)
- A legjobb rendezés:** MOLIENDO CAFÉ (Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház, rendezte: Silviu Purcărete) – KARAMAZOVOK (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat, rendezte: Albu István) – FAUST I–II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- A legjobb zenés/szórakoztató előadás:** A CSÁRDÁSKIRÁLYNÓ (Újvidéki Színház, rendezte: Táborosi Margaréta) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – 3:1 A SZERELEM JAVÁRA (Vörösmarty Színház, Székesfehérvár, rendezte: Bagó Bertalan)
- A legjobb független színházi előadás:** BAAL (Szputnyik

Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – PROJEKT-LULU (Manna Produkció – Jurányi Ház, rendezte: Geréb Zsófi)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: HÓKIRÁLYNŐ (Budapest Bábszínház, rendezte: Fige Attila)

A legjobb női főszereplő: KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház) – SODRÓ ELIZA (projekt-Lulu, Manna Produkció – Jurányi Ház) – B. FÜLÖP ERZSÉBET (*Antosza; Az ördög próbája*, Ariel Ifjúsági és Gyerekszínház – Yorick Stúdió; Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata)

A legjobb férfi főszereplő: BÁNYAI KELEMEN BARNA (*Karamazovok*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat) – ÖTVÖS ANDRÁS (*A csemegepultos naplója*, Kultikikötő – Orlai Produkciós Iroda) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház)

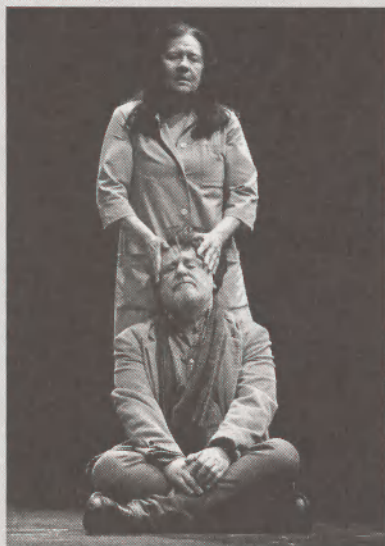
Színház, Mezei Szilárd)

A legígéretebb pályakezdő: SODRÓ ELIZA (projekt-Lulu, Manna produkció – Jurányi Ház) – SARDAR TAGIROVSKY (*Meggyeskert*, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy) – MÉSZÁROS BLANKA (*Faust I-II.*, Katona József Színház)

Különdíj: GYARMATI KATÁNAK a *Bánk bán* dramaturgiai munkájáért – ARI-NAGY BARBARÁNAK az *Erdély Tündérkert* dramatizálásáért – KOVÁCS MÁRTONNAK az *e föld befogad avagy SZÁMODRA HELY* koreográfiájáért

MIKLÓS MELÁNIA

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – GERLÓCZY MÁRTON: A CSEMEGEPUKTOS NAPLÓJA – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY

Schiller Kata felvételei

A legjobb női mellékszereplő:
Monori Lili

A legjobb színházi díszlet: Faust I-II.

A legjobb női mellékszereplő: KERESKES ÉVA (*Tartuffe; e föld befogad avagy SZÁMODRA HELY*, Örkény István Színház) – TOKAI ANDREA (*Futótűz*, Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház) – BARTALIS GABRIELLA (*Édes Anna*, Csíki Játékszín)

A legjobb férfi mellékszereplő: ZAYZON ZSOLT (*Parasztopera*, Miskolci Nemzeti Színház) – GALLÓ ERNŐ (*Szeget szeggel; Az ördög próbája*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat) – NAGYPÁL GÁBOR (*Rosencrantz és Guildenstern halott*, Vádli Társulás – FÜGE Produkció – Szkéné)

A legjobb díszlet: MOLIENDO CAFÉ (Temesvári Csiky Gergely Állami magyar Színház – Temesvári Állami Német Színház, tervezte: Dragoș Buhagiar) – KARAMAZOVOK (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat, tervezte: Tenkei Tibor) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

A legjobb jelmez: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, tervezte: Remete Kriszta) – FIGARO (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat, tervezte: Bianca Imelda Jeremias) – KÖRHINTA (Nemzeti Színház, tervezte: Vincze Zsuzsa)

A legjobb színházi zene: MOLIENDO CAFÉ (Temesvári Csiky Gergely Színház, Vasile Șirli) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – BÁNK BÁN (Újvidéki

A legjobb előadás: FAUST I-II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – BAKFITTY (Stúdió „K” Színház k2 Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábán Péter)

A legjobb rendezés: BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – M/S (Katona József Színház, rendezte: Dömötör András) – TŰZPRÓBA AVAGY A HEILBRONNI KATICA (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza, rendezte: Keresztes Attila)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor) – HAIR (Orlai Produkciós Iroda, rendezte: Mohácsi János) – AZ ELTÖRT KORSÓ (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Szócs Artur)

A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – ZÜFEC (k2 Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábán Péter) – W.S. OTHELLO (Stúdió „K” Színház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház) – TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház) – LADÁNYI ANDREA (*A bűvös vadász*, Magyar Állami Operaház)

A legjobb férfi főszereplő: MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti

Színház) – GÖRÖG LÁSZLÓ (*Tóték*, Miskolci Nemzeti Színház)

A legjobb női mellékszereplő: TAKÁCS KATALIN (*Magyar Elektra*, Csiky Gergely Színház, Kaposvár) – TROKÁN NÓRA (*Brand*, Nemzeti Színház) – TÓTH ANITA (*Faust I–II.*, Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: KULKA JÁNOS (*Faust I–II.*, Katona József Színház) – SZATMÁRI GYÖRGY (*Tóték*, Miskolci Nemzeti Színház) – BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré*, Budapest Bábszínház)

A legjobb díszlet: FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – ORESZTÉSZ (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Khell Zsolt) – VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Horesnyi Balázs)

A legjobb jelmez: ORESZTÉSZ (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Benedek Mari) – M/S (Katona József Színház, Kamra, tervezte: Kálmán Eszter) – SIRÁLY (Átrium

Nagyvárad, rendezte: Anca Bradu) – A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás) – BŰN ÉS BŰNHŐDÉS (Forte Társulat – Szkéné Színház, rendezte: Horváth Csaba)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: SPAM OPERETT (Radnóti Miklós Színház, rendezte: Rudolf Péter) – CSÁRDÁSKIRÁLYNÓ (Újvidéki Színház, rendezte: Táborosi Margaréta)

A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – ZÜFEC (k2 Színház – Szkéné Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábán Péter) – ROSENCRANTZ ÉS GUILDENSTERN HALOTT (Vádli Alkalmi Színházi Társulás – FÜGE – Szkéné Színház, rendezte: Szikszai Rémusz)

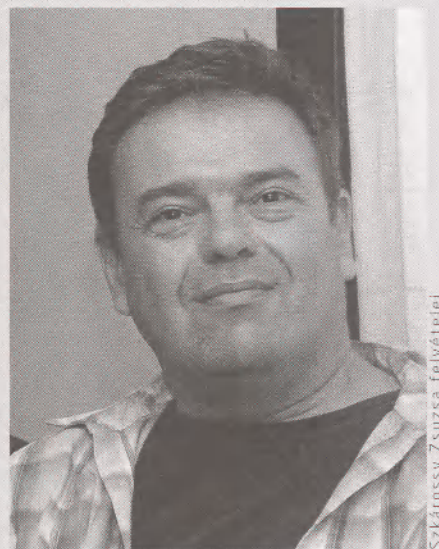
A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: VITÉZ LÁSZLÓ ÉS VAS JULISKA (Fabók Mancsi Bábszínháza, rendezte:

A legjobb színházi zene:
Dargay Marcell

A legígéretesebb pályakezdő:
ifj. Vidnyánszky Attila

Különdíj:
Márton László

Film-színház – Kultúrbrigád)

A legjobb színházi zene: M/S (Katona József Színház, Kamra, Kákonyi Árpád, Matkó Tamás) – HALÁLOS TAVASZ¹ (Szabad Tér Színház, Nyitrai László) – LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, Tallér Zsófia)

A legígéretesebb pályakezdő: KURTA NIKÉ (*A heilbronnai Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság) – NAGY NORBERT (*Magyar Elektra*, Csiky Gergely Színház, Kaposvár; *Oresztész*, Radnóti Miklós Színház) – SZÉKELY KRISZTA (*Petra von Kant*, Katona József Színház, Sufni; *Asszony a fronton*, Vígszínház)

Különdíj: A KOMA BÁZISNAK a *Blokkoló* című projekt és előadás létrehozásáért – A SZPUTNYIK HAJÓZÁSI TÁRSASÁGNAK az elmúlt hét év itthoni társulati munkájáért – HOFFER KÁROLYNAK a *Kabaré* bábjainak tervezéséért

NÁNAY ISTVÁN

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: KOVÁCS MÁRTON MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY

A legjobb előadás: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János)

A legjobb rendezés: A MI OSZTÁLYUNK (Szigligeti Színház,

Fabók Mariann) – DOBRONKA CIRKUSZ, VILÁGSZÁM (Mesebölt Bábszínház – Magamura Alkotóműhely, rendezte: Boráros Milada) – HOPPÁ, HOPPÁ (Budapest Bábszínház, rendezte: Kuthy Ágnes)

A legjobb női főszereplő: LÁZÁR KATI (*Kripli Mari*, Orlai Produkciós Iroda – Spinoza Ház) – TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház) – FULLAJTÁR ANDREA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház)

A legjobb férfi főszereplő: TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – ÖTVÖS ANDRÁS (*A csemegepultos naplója*, Orlai Produkciós Iroda – Kultikötő) – EPRES ATTILA (*Diggerdrájer*, Örkény István Színház)

A legjobb női mellékszereplő: CSOMÓS MARI (*Oresztész*, Radnóti Miklós Színház) – ÓNODI ESZTER (*Abigail bulija*, Katona József Színház, Kamra) – PÁLOS HANNA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: GÁLFFI LÁSZLÓ (*A Bernhardt-ügy*, Örkény István Színház) – MERTZ TIBOR (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely) – NÉMEDI ÁRPÁD (*e föld befogad avagy SZÁMODRA HELY*, Örkény István Színház)

A legjobb díszlet: BRAND (Nemzeti Színház, tervezte: Ambrus Mária) – FAUST I–II. (Katona József Színház, ter-

¹ Összeférhetetlenség miatt a szavazásba nem számít bele, de szerettem volna feltüntetni, mert itt a helye.

vezte: Ágh Márton) – MEGGYESKERT (Tamás Áron Színház, Sepsiszentgyörgy, tervezte: Bartha József)
A legjobb jelmez: ORESZTÉS (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Benedek Mari) – A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, tervezte: Füzér Anni) – KÉT ÚR SZOLGÁJA (Pesti Színház, tervezte: Tihanyi Ildikó)
A legjobb színházi zene: SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT VONATOK (Csiky Gergely Színház, Kaposvár, Rozs Tamás) – A MI OSZTÁLYUNK (Szigligeti Színház, Nagyvárad, Horváth Károly) – BŰN ÉS BŰNHÓDÉS (Forte Társulat Székén Színház, Örkös Csaba)
A legígéretesebb pályakezdő: HOFFER KÁROLY (Budapest Bábszínház) – NAGY NORBERT (Forte Társulat) – POROGI ÁDÁM (Katona József Színház, Kecskemét)
Különdíj: KAMARELL MÁRTA nyugdíjaztatott művészeti titkárnak, aki több mint ötven éve elválaszthatatlanul azonos volt mindazzal, amit a kaposvári Csiky Gergely Színház jelentett – MÁRTON LÁSZLÓNAK a *Faust I–II.* fordításáért

Az egyes előadásokra és alkotókra adott szavazatom ezúttal is túlmutat a díjazásra ajánlott konkrét teljesítményen, s az egyénekre adott voks többnyire a produkció egészét is minősíti, s ez fordítva is igaz. Idén is akad olyan közösségi vagy egyéni teljesítmény, amely nem fért be az egyes kategóriák rubrikáiba. Ha nem próbálnánk terelni a zenés/szórakoztató előadás kategóriáját a kommersz felé, akkor jó szívvel írtam volna be a Radnóti Színház *Buborékok*-ját, de a Katona József Színház *A két Korea újraegyesítését* is. Az alternatív kategóriából mindenekelőtt a Stúdió „K” Színház *Bakfittyének* kimaradását fájlam. A színészek közül szívesen díjaztam volna Kulka Jánost (*Faust I–II.*; *A két Korea újraegyesítése*), Nagypál Gábort (*Bakfitty*; *Rosencrantz és Guildenstern halott*), Szalma Tamást (*A Mester és Margarita*), Hegedűs D. Géza (*Julius Caesar*; *Koldusopera*), Lukáts Andort (*Apa*; *Hazatérés*), Znamenák Istvánt (*A Bernhardi-ügy*; *Tartuffe*), Görög Lászlót (*Tótek*), Bajomi Nagy Györgyöt (*Vitéz Mihály*), Pelsőczy Rékát és Pálmai Annát (*Petra von Kant*), Trokán Nórárt (*Brand*), Takács Katalint (*Magyar Elektra*; *Merénylet*; *Egérfogó*), Tokai Andreát (*Futóújs*).

PAPP TÍMEA

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: LÉNÁRD RÓBERT: TETKŐ – HAJDU SZABOLCS: ERNELLÁK FARKASÉKNÁL – MARKÓ RÓBERT: A KIRÁLYKISASZSZONY, AKINEK NEM VOLT BIRODALMA
A legjobb előadás: AZ ÖRDÖG PRÓBÁJA (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, rendezte: Radu Afrim) – NEOPLANTA (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András)
A legjobb rendezés: A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, rendezte: Radu Afrim) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel)
A legjobb zenés/szórakoztató előadás: AZ ÖRDÖG PRÓBÁJA (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, rendezte: Radu Afrim) – MOLIENDO CAFÉ (Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház, rendezte: Silviu Purcărete) – EN ÉS A KISÖCSÉM (Budapesti Operettszínház, rendezte: Réthly Attila)
A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – LÚZER (Krétakör, rendezte: Schilling Árpád) – PARALLEL (GroundFloor Group, rendezte: Sinkó Ferenc, Leta Popescu)
A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: Összeférhetetlenség miatt a kategóriában nem szavazok.
A legjobb női főszereplő: B. FÜLÖP ERZSÉBET (*A nyugalom*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós

Társulata) – KRIZSÁN SZILVIA (*Neoplanta*; *Bánk bán*, Újvidéki Színház) – KISS-VÉGH EMŐKE (*Gyermek*, Dollár Papa Gyermek)

A legjobb férfi főszereplő: BÁNYAI KELEMEN BARNÁ (A *nyugalom*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely)
A legjobb női mellékszereplő: LÁNG ANNAMÁRIA (*Gyermek*, Trafó/Dollár Papa Gyermek) – BEREKMÉRI KATALIN (*A nyugalom*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata) – TAKÁCS KATALIN (*Magyar Elektra*, Csiky Gergely Színház Kaposvár)
A legjobb férfi mellékszereplő: GÁLFFI LÁSZLÓ (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház) – MÁTRAY LÁSZLÓ (*Brand*, Nemzeti Színház) – KRISZTIK CSABA (*Bűn és bűnhődés*, Forte Társulat)
A legjobb díszlet: A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, tervezte: Adrian Damian) – BANYAVIRÁG (Komáromi Jókai Színház, tervezte: Árvai György) – A BOLYGÓ HOLLANDI (Művészetek Palotája, tervezte: Horgas Péter)
A legjobb jelmez: AZ ÖRDÖG PRÓBÁJA (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, tervezte: Cristina Milea) – A TENÖR (Magyar Állami Operaház, tervezte: Lisztópád Krisztina) – LEANDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, tervezte: Benedek Mari)
A legjobb színházi zene: LEANDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, Tallér Zsófia) – BŰN ÉS BŰNHÓDÉS (Forte Társulat, Örkös Csaba) – HAPCIKIRÁLY (Vaskakas Bábszínház, Kiss Erzs)
A legígéretesebb pályakezdő: FEKETE ÁDÁM (több munkájáért) – KOVÁCS D. DÁNIEL (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság; *Cukor Kreml*, Katona József Színház, Kamra) – KURTA NIKÉ (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság)
Különdíj: VÉGH ILDIKÓNAK, a Katona József Színház Ifjúsági Programjában létrehozott előadásokért – A DOLLÁR PAPA GYERMEKEI társulatnak a *Család* trilógiáért – A K2 SZÍNHÁZ „klasszikus” évadáért

PETHŐ TIBOR Magyar Nemzet

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – ARI-NAGY BARBARA: ERDÉLY – TÚNDÉRKERT
A legjobb előadás: SZENTIVÁNÉJI ÁLOM (Nemzeti Színház, rendezte: David Doiashvili) – ISTEN OSTORA (Nemzeti Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila) – A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás)
A legjobb rendezés: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – ÉJJELI MENEDÉKHELY (Nemzeti Színház, rendezte: Viktor Rizsakov)
A legjobb zenés/szórakoztató előadás: –
A legjobb független színházi előadás: BÁRKIBÁRMIKOR (Pintér Béla és Társulata, rendezte: Pintér Béla) – SZENTIVÁNÉJJEL (Hályogkovács, rendezte: W. Pluhár Attila) – BLOKKOLÓ (KoMa, rendezte: Zrínyi Gál Vince)
A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –
A legjobb női főszereplő: FULLAJTÁR ANDREA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház) – ESZENYI ENIKŐ (*A testőr*, Vigaszínház) – KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház)
A legjobb férfi főszereplő: TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – MÁCSAI PÁL (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István

Színház) – BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely)

A legjobb női mellékszereplő: BÖRCSÖK ENIKŐ (*Koldusopera*, Vígszínház – Szputnyik Hajózási Társaság) – MONORI LILI (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – LOVAS ROZI (*Hair*, Orlai Produkciós Iroda)

A legjobb férfi mellékszereplő: LÁSZLÓ ZSOLT (*Julius Caesar*, Vígszínház) – SCHNEIDER ZOLTÁN (*Buborékok*, Radnóti Miklós Színház) – KULKA JÁNOS (*A két Korea új-
raegyesítése*, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: TARTUFFE (Örkény István Színház, tervezte: Bagossy Levente) – ORIENT (Békéscsabai Jókai Színház, tervezte: Fekete Péter) – BUBORÉKOK (Radnóti Miklós Színház, tervezte: Khell Zsolt)

A legjobb jelmez: OPERETT (Nemzeti Színház, tervezte: Anita Magda Bojarska) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI (Katona József Színház, tervezte: Szakács Györgyi)

A legjobb színházi zene: SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT VONATOK (Csiky Gergely Színház, Kaposvár, Rozs Tamás) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, Kovács Márton) – AZ ÖREG HÖLGY LÁTOGATÁSA (Gárdonyi Géza Színház, Eger, Csiszár Virág)

A legígéretesebb pályakezdő: LOVAS ROZI (*Hair*, Orlai Produkciós Iroda) – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (*Körhinta*, Nemzeti Színház) – ZSIGMOND EMŐKE (*Ármány és szerelem*, Budaörsi Latinovits Színház:)

Küldöndj: –

PUSKÁS PANNI
Revizor

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – FEKETE ÁDÁM: CSOPORTKÉP OROSZLÁN NÉLKÜL (TERMÉSZETES FÉNYBEN) – PINTÉR BÉLA: BÁRKIBÁRMIKOR

A legjobb előadás: 1914 (Vígszínház, rendezte: Robert Wilson) – LÜZER (Krétakör – Trafó – Kortárs Művészetek Háza, rendezte: Schilling Árpád) – A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, rendezte: Radu Afrim)

A legjobb rendezés: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – KÉT NŐ (Titkos Társulat – Trafó – Kortárs Művészetek Háza, rendezte: Kárpáti Péter) – BÁRKIBÁRMIKOR (Pintér Béla és Társulata – Átrium Film-Színház, rendezte: Pintér Béla)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: ZÜFEC (K2 Színház – Szkéné, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter) – KABARÉ (Budapest Bábszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – KOLDUSOPERA (Vígszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)

A legjobb független színházi előadás: N, MINT NOSFERATU (Trafó – Kortárs Művészetek Háza, rendezte: Kálmán Eszter) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság – Jurányi Inkubátorház, rendezte: Kovács D. Dániel) – CSOPORTKÉP OROSZLÁN NÉLKÜL (TERMÉSZETES FÉNYBEN) (Trafó – Kortárs Művészetek Háza, rendezte: Fekete Ádám)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –

A legjobb női főszereplő: POKORNY LIA (*Leenane szépe*, Centrál Színház) – TROKÁN NÓRA (*Brand*, Nemzeti Színház) – PELSŐCZY RÉKA (*Petra von Kant*, Katona József Színház, Sufni)

A legjobb férfi főszereplő: FRIEDENTHAL ZOLTÁN (*BÁRKIBÁRMIKOR*, Pintér Béla és Társulata – Átrium Film-Színház) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – MÁTÉ GÁBOR (*Faust I-II.*, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: MONORI LILI (*Faust I-II.*, Katona József Színház) – CSÁKÁNYI ESZTER (*BÁRKIBÁRMIKOR*, Pintér Béla és Társulata – Átrium Film-Színház) – TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré*, Budapest Bábszínház) – RÓZSA KRISZTIÁN (*Bakfitty*, Stúdió „K” Színház – k2 Színház) – FODOR TAMÁS (*Rosencrantz és Guildenstern halott*, Szkéné Színház – Vádli Társulás)

A legjobb díszlet: A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, tervezte: Adrian Damian) – N, MINT NOSFERATU (Trafó – Kortárs Művészetek Háza, tervezte: Kálmán Eszter) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

A legjobb jelmez: 1914 (Vígszínház, tervezte: Yashi) – A BUVÓS VADÁSZ (Magyar Állami Operaház, tervezte: Benedek Mari) – FAUST I-II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)

A legjobb színházi zene: –

A legígéretesebb pályakezdő: HEGYMEGI MÁTÉ (*Kohlhaas*, Zsámbéki Színházi Bázis) – SZÉKELY KRISZTA (*Petra von Kant*, Katona József Színház) – KURTA NIKÉ (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság – Jurányi Inkubátorház)

Küldöndj: KÁVA KULTURÁLIS MŰHELY a 3050 gramm című előadásukért – KOMA BÁZIS a *Blokkoló* című előadásukért – KB35 INÁRCIS TÁRSULAT a *TIKK* című előadásukért

STUBER ANDREA
www.stuberandrea.hu

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY – HAJDU SZABOLCS: ERNEL-LÁÉK FARKASÉKNÁL – TASNÁDI ISTVÁN: SZIBÉRIAI CSÁRDÁS

A legjobb előadás: A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás) – M/S (Katona József Színház, Kamra, rendezte: Dömötör András) – A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, rendezte: Radu Afrim)

A legjobb rendezés: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – SZOCIOPOLY (Szputnyik Hajózási Társaság Mentőcsónak Egység, rendezte: Fábián Gábor) – SZENTIVÁNÉJI ÁLOM (Nemzeti Színház, rendezte: David Doiashvili)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: BROADWAY FELETT AZ ÉG (Centrál Színház, rendezte: Kiss Márton) – 40! VÉGES ÉLET (Duma Színház – FÜGE, rendezte: Stefanovics Angéla, Bánki Gergely, Keszég László, Mészáros Béla) – MAMMA MIA (Madách Színház, rendezte: Szirtes Tamás)

A legjobb független színházi előadás: ERNEL-LÁÉK FARKASÉKNÁL (Maladype Színház, rendezte: Hajdu Szabolcs) – A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – ZÜFEC (k2 Színház, rendezte: Benkő Bence, Fábián Péter)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: KUTYAFÜL, MACSKAKÓ, EGÉRÜT (Jászai Mari Színház, Tatabánya, rendezte: Kolozsi Angéla) – A TROLLGYEREK (Kolibri Színház, rendezte: Novák János) – MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás)

A legjobb női főszereplő: B. FÜLÖP ERZSÉBET (*A nyugalom*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*Koldusopera*, Vígszínház – Szputnyik Hajózási Társaság) – KRIZSÁN SZILVIA (*Bánk bán*, Újvidéki Színház)

A legjobb férfi főszereplő: BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – HAJDUK KÁROLY (*A heilbronni Katica*, Szputnyik Hajózási Társaság)

A legjobb női mellékszereplő: PÁLOS HANNA (*Kurázs mama és gyermekei*, Katona József Színház) – GYÖRGYI ANNA (*Parasztopera*, Miskolci Nemzeti Színház) – SZA-

LAY MARIANNA (*Hazatérés*, Budaörsi Latinovits Színház)
A legjobb férfi mellékszereplő: NAGYPÁL GÁBOR (*W.S. Othello*, Stúdió „K” Színház) – GÁLFFI LÁSZLÓ (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház) – BÁNKI GERGŐ (*Utolsó, Proton Színház*)
A legjobb díszlet: A MESTER ÉS MARGARITA (Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, tervezte: Debreceni Borbála) – A NYUGALOM (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata, tervezte: Adrian Damian) – CSIRKEFEJ (Komáromi Jókai Színház, tervezte: Gadus Erika)
A legjobb jelmez: VITÉZ MIHÁLY (Weöres Sándor Színház, Szombathely, tervezte: Pilinyi Márta) – CALIGULA (Aranytíz, tervezte: Cseh Zsuzsa) – A BÜVÖS VADÁSZ (Operaház, tervezte: Benedek Mari)
A legjobb színházi zene: BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, Mezei Szilárd) – M/S (Katona József Színház, Kákonyi Árpád, Matkó Tamás) – A MI OSZTÁLYUNK (Nagyvárad Szigligeti Színház, Horváth Károly)
A legígéretesebb pályakezdő: DOMOKOS ZSOLT (k2 Színház) – BACH KATA (Ódry Színpad – Szputnyik Hajózási Társaság) – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA (töb-bért)
Különdíj: DIGGERDRÁJVER – LÁZÁR KATI: *Kripli Mari* – KULCSÁR VIKTÓRIA a Jurányi Inkubátor Házért

Ebben az évben 227 előadás kínálta a választékot számomra. A szavazólapomon is széles a merítés: a voksaim 26 színházhoz/társulathoz köthetők (16 pesti, 6 vidéki, 4 határon túli; 18 repertoáros kőszínház, 6 független).

Minden névvel, amelyet feltüntetek, többet jelzek egyetlen személyt vagy kategóriabeli jelölésnél: az adott színházi produkciót egészen értékesnek, kiemelendőnek tartottam.

Akik/amik éppen csak nem fértek be az első háromba: Kelemen Kristóf *Sok alvó közt semmi dolgom nékem* című színműve, Kaszás Gergő a Stúdió „K” Színház Othellójaként, Martinovics Dorina Elektrája a Radnóti Színház *Oresztészében*, László Csaba a marosvásárhelyi *Karamazovokból*, Varga Mária a fehérvári *Várnászból* és a Markó Róbert rendezte *Szemenszedett mese* az Ódry Színpadon.

URBÁN BALÁZS

A legjobb új magyar dráma/színpadi szöveg: SZÉKELY CSABA: VITÉZ MIHÁLY
A legjobb előadás: FAUST I–II. (Katona József Színház, rendezte: Schilling Árpád) – E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY (Örkény István Színház, rendezte: Mohácsi János) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)
A legjobb rendezés: NEOPLANTA (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – TÓTÉK (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Béres Attila) – BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor)
A legjobb zenés/szórakoztató előadás: BROADWAY FELETT AZ ÉG (Centrál Színház, rendezte: Kiss Márton) – HAIR (Orlai Produkció, rendezte: Mohácsi János)
A legjobb független színházi előadás: A HEILBRONNI KATICA (Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Kovács D. Dániel) – ERNELLÁK FARKASÉKNÁL (Maladype Színház, rendezte: Hajdu Szabolcs) – ZÜFEC (k2 Színház – Szkéné, rendezte: Benkó Bence, Fábíán Péter)
A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: –
A legjobb női főszereplő: TROKÁN NÓRA (*Brand*, Nemzeti Színház) – KURTA NIKÉ (*A heilbronni Katika*, Szputnyik Hajózási Társaság) – CZIKÓ JULIANNA (*Édes Anna*, Csíki Játékszín)
A legjobb férfi főszereplő: BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely) – TRILL ZSOLT (*Brand*, Nemzeti Színház) – MÁCSAI PÁL (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház)

A legjobb női mellékszereplő: KOVÁTS ADÉL (*Textúra 2014*, Szépművészeti Múzeum) – PÁLOS HANNA (*Kurázi mama és gyermekei*, Katona József Színház) – PALLAI MARA (*Kabaré*, Budapest Bábszínház)
A legjobb férfi mellékszereplő: BERCSÉNYI PÉTER (*Kabaré*, Budapest Bábszínház) – NEMES LEVENTE (*Vízkereszt, vagy amire vágytok*, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy Gyulai Várszínház) – SCHRUFF MILÁN (*Vízkereszt, vagy amit akartok*, Jászai Mari Színház, Tatabánya)
A legjobb díszlet: FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton) – KOLDUSOPERA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, tervezte: Balázs Juli) – M/S (Kamra, tervezte: Kálmán Eszter)
A legjobb jelmez: VÍZKERESZT, VAGY AMIRE VÁGYTOK (Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy – Gyulai Várszínház, tervezte: Adriana Grand) – ÜBÜ KIRÁLY (Örkény István Színház, tervezte: Szilávik Juli) – FAUST I–II. (Katona József Színház, tervezte: Ágh Márton)
A legjobb színházi zene: FAUST I–II. (Katona József Színház, Dargay Marcell)
A legígéretesebb pályakezdő: MÉSZÁROS BLANKA – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA – ZSIGMOND EMÓKE
Különdíj: ÖTVÖS ANDRÁS (*A csemegepultos naplója*) – BICSKEI ISTVÁN (*Wilhelm-dalok*) – EPRES ATTILA (*Diggerdrájver*)

Bár a Különdíj kategóriájában mindig a máshová nem sorolható, de az adott évadhoz kötődő teljesítményekre szoktam szavazni, eltűnődtem, milyen nehéz helyzetben volnék, ha – kollegáim egy részéhez hasonlóan – társulatok, intézményvezetők több évadon át ívelő és az adott évadban lezáródó tevékenységét próbálnám honorálni. Első helyre minden bizonnyal a kiemelkedően fontos munkásságát idén beszüntető Szputnyik Hajózási Társaság kerülne, de jutnia kellene az elismerésből a nyíregyházi Móríc Zsigmond Színházat éveken át megbízhatóan magas színvonalon vezető Tasnádi Csabának vagy a Miskolci Nemzeti Színház látványos megerősödésében kulcsszerepet játszó Kiss Csabának is. És ezzel az idei veszteséglista még korántsem teljes: hosszú agonizálás után idén szűnt meg például a Bárka is. A Szputnyik és a Bárka története lezárult, azt pedig csak remélni lehet, hogy a vezetőváltás után a miskolci és nyíregyházi színház szakmai pozíciója változatlan marad – miként azt is, hogy lesz évad, mely után nem a veszteségeket kell először összeszámolnunk.

Amúgy az évad a színpadi teljesítmények terén kevés változást hozott. A legjobbak között láthattunk kiemelkedően magas színvonalon elkészített, de kevés újdonságot hozó, illetve szakmailag problematikusabb, de eredetibb, érdekesebb előadásokat is. Azt nem merném teljes határozottsággal kijelenteni, hogy Schilling Árpád *Faust I–II.*-je volt az évad legjobb előadása (ha a „legjobb” a legkiegyenlítettebbet, legkompaktabbat, „legkerekebbet” jelenti, még kevésbé merném), de abban biztos vagyok, hogy ez volt az évad legizgalmasabb szellemi és színházi vállalkozása, legfontosabb eseménye.

Ha már a Különdíjat említettem, kissé rendhagyó a szavazatom, hiszen három színészi alakítást díjaztam. Az ok nem az, hogy a monodrámákban (vagy kvázi-monodrámákban) nyújtott előadói teljesítmény néha nehezen hasonlítható össze a többi színészi alakítással, hanem az, hogy egyik előadás sem klasszikus (mono)dráma színrevitele. Mindhárom esetben a színész ad értelmet és jelentőséget a szövegnek, olyan erősen forrva össze a megjelenített szereppel, hogy az előadást nélkül (vagyis más színésszel) elképzelni sem tudnám.

Végül most is ideírom azon színészek és tervezők nevét, akik csaknem felkerültek a listámra: Hajduk Károly, Görög László, Hegedűs D. Géza, Máté Gábor, Mátray László, Harsányi Attila, Ács Norbert, Törőcsik Mari, Czákó Julianna, Fullajtár Andrea, Györgyi Anna, Kútvölgyi Erzsébet, Pető Kata, Baracsi Orsolya, Szakács Györgyi, Antal Csaba, Ambrus Mária.

ZAPPE LÁSZLÓ
Népszabadság

A legjobb új magyar dráma/színpad szöveg: KOVÁCS MÁRTON – MOHÁCSI TESTVÉREK: E FÖLD BEFOGAD AVAGY SZÁMODRA HELY – K₂ SZÍNHÁZ: ZÜFEC – RÉCZEI TAMÁS: SZÍNHÁZI VÁNDOROK

A legjobb előadás: A BERNHARDI-ÜGY (Örkény István Színház, rendezte: Ascher Tamás) – TÓTÉK (Miskolci Nemzeti Színház, rendezte: Béres Attila) – KOLDUSOPE-RA (Vígyszínház – Szputnyik Hajózási Társaság, rendezte: Bodó Viktor)

A legjobb rendezés: BRAND (Nemzeti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – BÁNK BÁN (Újvidéki Színház, rendezte: Urbán András) – FUTÓTŰZ (Temesvári Csiky Gergely Színház, rendezte: Radu-Alexandru Nica)

A legjobb zenés/szórakoztató előadás: A KÉT KOREA ÚJRAEGYESÍTÉSE (Katona József Színház, rendezte: Máté Gábor) – BROADWAY FELETT AZ ÉG (Centrál Színház, rendezte: Kiss Márton) – DÖGKESELYŰ (Madách Színház, rendezte: Harangi Mária)

A legjobb független színházi előadás: BŰN ÉS BŰNHŐDÉS (Szkéné – Forte Társulat, rendezte: Horváth Csaba) – BAKFITTY (k₂ Színház – Stúdió „K” Színház, rendezte: Benkó Bence, Fábíán Péter) – HÁROM NŐVÉR (HOPPart Társulat, rendezte: Forgács Péter)

A legjobb gyerek- és ifjúsági előadás: MAYA HAJÓJA (Stúdió „K” Színház – Jászai Mari Színház, Népház, Tatabánya, rendezte: Fodor Tamás) – LEÁNDER ÉS LENSZIROM (Magyar Állami Operaház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb női főszereplő: TOKAI ANDREA (*Futótűz*, Temesvári Csiky Gergely Színház) – BÁNFALVI ESZTER (*Makrancos Kata*, Weöres Sándor Színház, Szombathely) – LÁZÁR KATI (Kripli *Mari*, Orlai Produkciós Iroda)

A legjobb férfi főszereplő: BAJOMI NAGY GYÖRGY (*Hamlet*; *Vitéz Mihály*, Weöres Sándor Színház, Szombathely) – MÁCSAI PÁL (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház) – BICSKEI ISTVÁN (*Wilhelm-dalok*, Jel Színház)

A legjobb női mellékszereplő: SZIRTES ÁGI (*A két Korea újraegyesítése*, Katona József Színház) – TÖRŐCSIK MARI (*Brand*, Nemzeti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: GÁLFFI LÁSZLÓ (*A Bernhardi-ügy*, Örkény István Színház) – GALLÓ ERNŐ (*Az ördög próbája*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata) – LUKÁTS ANDOR (*Hazatérés*, Budaörsi Latinovits Színház)

A legjobb díszlet: BRAND (Nemzeti Színház, tervezte: Ambrus Mária) – TÓTÉK (Miskolci Nemzeti Színház, tervezte: Horesnyi Balázs)

A legjobb jelmez: BRAND (Nemzeti Színház, tervezte: Benedek Mari)

A legjobb színházi zene: –

A legígéretesebb pályakezdő: SODRÓ ELIZA (*Parasztopera*; *Hamlet*, Weöres Sándor Színház, Szombathely; *Két szék között*, Thália Színház) – DOMOKOS ZSOLT (*Züfec*; *Bakfitty*, k₂ Színház; *Félúton a Fórum felé*, Thália Színház) – FEHÉR LÁSZLÓ (*Szigorúan ellenőrzött vonatok*, Csiky Gergely Színház, Kaposvár)

Különdíj: –

www.szinhaz.net

A Színház folyóirat online kiadása, a laptól eltérő tartalommal.

Kritikák. Az évad bemutatóit a lapban és az online felületen követjük.

Drámák. Az utóbbi hónapokban megjelent Lanczkor Gábor, Kiss Judit Ágnes, Mikó Csaba, Falussy Lilla drámája, továbbá Beckett: Godot-ra várva – új fordításban.

Előkészületben: Fekete Ádám: Csoportkép oroszán nélkül, természetes fényben

E-könyvek. Tematikus válogatások a Színház 47 évfolyamában megjelent rendezőkről, színészekről, drámákról, valamint önálló tanulmányok. Néhány az eddigi kötetek közül:

Törőcsik Mari, Molnár Piroska, Tordy Géza, Haumann Péter, Vidnyánszky Attila.

Előkészületben: Eörsi István, Ascher Tamás.

Kovács Natália

Egy hang vagy saját hang?

25. THEALTER

Szövegemet Koltai Tamás
emlékének ajánlom

Változatos programsorozattal és *Tiszatáj*-különszámmal készültek a szervezők a 25. Thealter Fesztiválra. Nagy szó, hogy a rendezvény megérthette a negyed századot, s mindannyian csak bízhattunk benne, hogy lesz még idősebb is. A fesztivál kilenc napja alatt láthattunk prózaszínházat, tánc- és bábelőadást, újcirkuszt, utcaszínházat, videoinstallációt, esténként pedig koncerteken lazíthattunk. A szakmai beszélgetések során mindennap Proics Lilla és Jászay Tamás párosa kérdezte az alkotókat munkafolyamatról, elképzelésekről, tervekről és nehézségekről. Junior bloggercsapat készített naplót Jászay vezetésével és szerkesztésével, továbbá az eseményeket rádió is folyamatosan figyelemmel követhettük a fesztivál partnersatornáján. Délelőtti-ként több workshop közül választhattak az érdeklődők, melyek központi témája az *Amphitryon* volt, a foglalkozásokat pedig Urbán András, Hegymegi Máté és a k2 két rendezője, Benkó Bence és Fábíán Péter vezette.

A színes programkínálat ellenére az előadásokat nézve mégis eluralkodott rajtam az egyhangúság érzése. Nem gondolom, hogy ez szervezésbeli hiba volna, inkább azt hiszem, a választékkal van probléma. Amikor kilenc napon keresztül naponta három-négy előadást nézek egymás után, az egyes alkotások egyre szembetűnőbb módon lépnek egymással párbeszédbe, miközben személyes befogadói türelmem is próbatételnek néz elébe, figyelmem kiélezettebbé és kíméletlenebbé válik. Így jutottam el a fesztivál végére odáig, hogy egyetlen aktuálpolitikával kapcsolatos poén sem bírtam már nevetni, ráadásul – lett légyen bár szó vérlázító jelenségekről – nem haragot éreztem a politikások iránt, hanem unalmat a látottak felett.

Ez nyilvánvalóan személyes és elfogult reakció részemről, de logikusan végiggondolva is problematikusnak tartom a helyzetet: nagy baj, hogy a véleményisméltés következtében a színházi közbeszéd keretei leszűkülnek. Egyre kevesebb olyan alkotó van, aki más problémákkal foglalkozik a színpadon, mint amit a mindennapi politika felkínál. Ez pedig azt sejteti, hogy a politika nem enged kilépni a saját maga szabta diszkurzív keretből, s miközben azt hisszük, hogy a kritikával gyengítjük, valójában erősítjük jelenlétét.

A kilenc nap leggyakoribb témái: a kormány bevándorláspolitikája, a kerítés vagy a plakátkampány olyan

problémák, amelyekkel valóban kezdenünk kell valamit. Azonban egymás után négy-öt, ezekkel foglalkozó előadás megtekintése egyre inkább a szándékolttal ellentétes hatás benyomását keltette bennem. Azzal, hogy a színházcsinálók újra és újra kimondják, ami nem tetszik nekik, s teszik ezt újra és újra következmények nélkül, gyakorlatilag azt deklarálják, hogy semmi-be sincs beleszólásunk. Jelenleg itt tartunk: mindent ki lehet mondani, mert teljesen mindegy, kimondjuk-e.

Pontosítok: az uralkodó politikai kurzus szempontjából mindegy, a lelkiismereti önkielégítés szempontjából (amire a k2 a *Züfec* című előadásában utal is) és esztétikailag nem mindegy.

Lelkiismeretünket azzal nyugtatjuk, hogy elme- gyünk a színházba egyetérteni abban, minden meny- nyire rossz, és ettől elégedetten úgy érezhetjük, foglalkoztunk a problémákkal. Ezekben az esetekben azonban nincs szó valódi konfrontációról, és a befogadónak sem ajánlanak olyan beszédmodot, amely újat mutathat, vagy kibillentheti a közéleti diskurzust megszokott medréből.

Ezzel ellentétes, pozitív példának tartom az Urbán András *Bánk bán*-rendezése körül kerekedett botrányt a POSZT-on. Az előadást Gerold László részletesen ismertette és értelmezte a *SZÍNHÁZ* 2015/2. számában, de a megértéshez tudni kell, hogy a munkafolyamat során Urbán arra kérte színészeit, készítsenek egyéni performanszokat arról, mit jelent számukra a haza. Ezeket a személyes munkákat a társulat beépítette az előadásba, s közülük Gombos Dániel hazafo- galomra adott válasza volt az a momentum, amely a botrányt kirobbantotta. A színész ugyanis az előadás végén megállítja a tapsot, figyelmet kér, és játékra szólít, amelynek lényege, hogy eseményeket sorol, nekünk pedig el kell hagynunk a termet, ha olyat hal- lunk, aminek a következtében elhagynánk hazánkat. Ókovács Szilveszter a játékszabályok ismertetésekor állt fel, és kikérte magának, hogy ennek bármi köze lenne a *Bánk bán*hoz, majd pedig az alkotók kérésére távozott. Szerintem ez a reakció nemcsak legitim, de ráadásul ennek következtében valódi tétje lett az előadásnak; hiszen egy néző találva érezte magát, és dü- hének hangot is adott, ezzel (végre!) valódi mozgások indultak el. Hogy az előadás mennyire provokatív, az valószínűleg a befogadó megítélésétől függ, ugyanak-

kor előzetes ismereteink az említett eseményről már már legendássá növelték ezt az aspektusát.

Mint utaltam rá, a tárgyalt kérdéskör esztétikai vonatkozásban is problémákat vet fel. Befogadói oldalon azt, hogy a direkt szókimondás megkíméli a nézőt a gondolkodás „terhétől”, ezzel tompítja figyelmét, így elképzelhető, hogy a finomabb jelzésekre érzéketlenné válik. Körbekérdezősködve azt tapasztaltam, hogy szinte senkinek sem tűntek fel az *Escorial* (Kuna Károly, Menszátor Héresh Attila) rejtett utalásai, amelyek az uralkodó réteget, illetve az örült uralkodót kritizálták. Igaz, ennek egyéb okai is lehetnek. Meglepőbb volt viszont számomra a közönség reakciója az izraeli Niv Sheinfeld and Oren Laor Dance Projects *Bolondok hajója* című előadása közben. Az egyik férfi táncosnak, Sascha Engelnek van egy jelenetsora, amelyben eleinte a homlokára kötött nyakkendővel Rambóra hasonlít, miközben Jacko-féle moonwalkot táncol, amin jót nevetünk; ahogy azonban egyre jobban belelendül, a nyakkendő a szemére csúszik, miközben társai szelfizni kezdenek, őt is belevonják, csak közben letérdeltetik, és megkötözik a kezeit. Azok a képek jutnak eszembe, amelyeken az ISIS terroristái fényképezkednek rabjaikkal kivégzés előtt vagy után, s érthetetlen számomra, hogy a közönség miért nevet továbbra is. Lehet, hogy saját problémáink harsogása közben önnön sértettségünkben érzéketlenné válunk a finomabb jelzésekre és a külvilág – minket nem közvetlenül érintő – gondjaira?

Az aktuálpolitizálás esztétikai következménye némi előadások esetében alkotói oldalon is veszteség. Erre a számomra legszembetűnőbb példa Hegymegi Máté *Kohlhaas Mihály*-rendezése (*KOHLHAAS* címen), amelyet ennek ellenére a fesztiválprogram egyik fénypontjának és nagyon értékes előadásnak tartok. Tökéletes a szövegválasztás: a történet kortársinak tűnő ismerős problémákat érint. Magunkénak érezhetjük a törvénnyel szembeni kiszolgáltatottságot, az úr–szolga viszony fenyegetését, a jogalkotás önkényességét, a társadalmi igazságtalanságot. Még közelebb hozza a szöveget, hogy az előadás a történet végén kezdődik, s interakcióba hívja, morális állásfoglalásra kényszeríti nézőjét: kézfeltartással kell ítélnünk Kohlhaas felett. További jelentésréteget von maga után, hogy a lovakat két nő: Bach Kata és Pető Kata játssza – ahogy velük bánnak a színpadon, ahogy őket paskolják, dicsérgetik, értéküket méregetik, azt nem lehet a női test tárgyiasításának problémáját figyelmen kívül hagyva nézni. A felvetődő fontos kérdések következtében a kleisti szöveg jelen idejüként kezd működni; elgondolkodtat, megengedi azt az érzést, hogy amit látunk, abban van valami univerzális és időtlen. Azt hiszem, nézőként termékenyebb pozíció az, amikor nem kapunk konkrétumokat, csak jelzéseket arra, hogy van hasonlóság, és magunk dönthetünk afelől, mennyire olvassuk át a saját magunk által tapasztalt jelenre a klasszikus szöveget. A *KOHLHAAS* ilyen értelemben hív párbeszédbe, éppen ezért képes közvetlen viszonyba lépni a mai nézővel. A teljesen nyilvánvaló aktuálpolitikai utalások azonban – például a plakátkampányra vagy a drótkerítésre – leszűkítik az előadás értelmezési keretét, megvonják a fent körvonalazott választási lehetőséget, s kész helyzet elé állítják a nézőt.

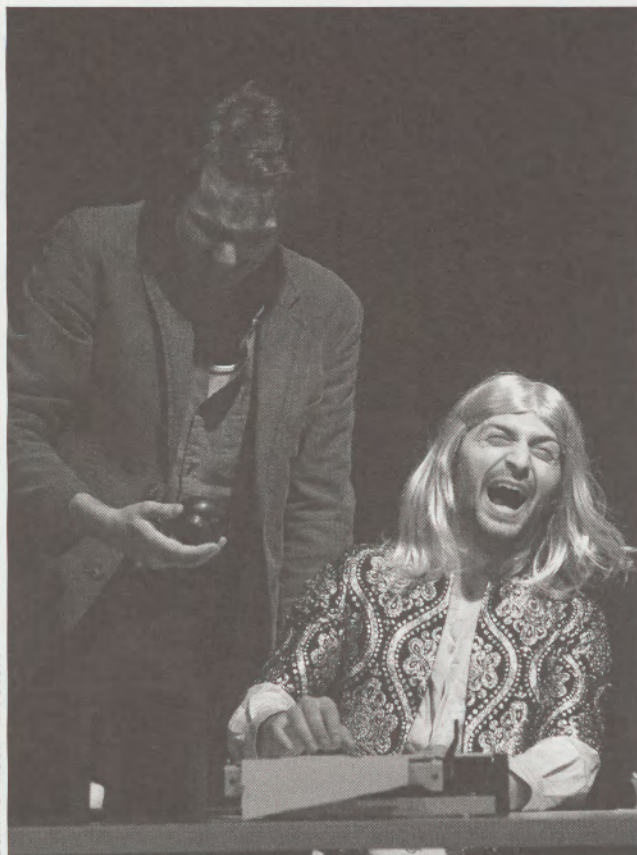

Jelenet a Bánk bából

Azt gondolom, a k2 Színház három meghívott előadásáról is érdemes a fenti kontextusban beszélni, mert ezek különböző módon és mértékben politikusak, és minőségük nem független ettől.

A *Bakfitty* Dürrenmatt *A nagy Romulus* című drámájának átirata, kvázi mai magyar verziója. Önmagában a vállalással nem lenne gond, de az átirat szövegminősége gyenge, aminek a fő okát abban látom, hogy a humor forrását egyedül a felismerésre bízták az alkotók: arra, hogy a közönség azonosítsa a párhuzamokat, utalásokat. Az egysíkú poénok pedig ripacszkodó játékhöz vezetnek.

A társulat *Züféc* című előadása, Bulgakov *Színházi regényének* átirata szintén nagyban épít aktuális közéleti párhuzamokra, de a színházi közeg kifigurázása jobban áll a társulatnak, talán azért, mert látszik, hogy ismerik a világot, amelynek tükröt tartanak. A darab második fele, amikor már nem is annyira általában a színházat, mint önmagukat, a huszonéves generációt, a pályakezdőket és a függetlenek hányatott sorsára kényszerülőket parodizálják, igazán jól működik. A pályakezdő író, Makszudov szerepét mintha Domokos Zsoltra öntötték volna: nyurga alkatához, karakteres arcához passzol ez a kedvelhető, bizonytalan figura. Ahogy szerencsétlenül mozog, körbe-kör-

Jelenet a Züfecből

bepislog, és ujjai közt gyűrögeti a kéziratot, elhisszük neki Makszudov esetlenségét. A darab második felében monológ formájában tör ki belőle minden, ami addig nyomasztotta, a huszonéves generáció bizonytalansága és problémái. Jól megírt szövegrész ez, Domokos pedig érzékletesen építi fel azt a feszültséget, amely az író karakterének zárkózottságából és ezt a zárkózottságot áttörő indulatból fakad. Az alkotókat foglalkoztató és személyesen érintő problémák olyan kifejezésmóddal találkoznak ekkor, amely érezhetően a sajátjuk, és ezáltal újat, valami nagyon fontosat képes adni: egy generáció saját narratíváját.

A korosztályos saját hangra találás tökéletes közegének éreztem az *Apátlanokat*. Ez a szöveg úgy aktuális és úgy közéleti, hogy nem aktuálpolitizál; egy bizonyos társadalmi réteget mutat be: a mindenkori jóléti társadalom fiataljait. Jó nézni, ahogy a színészek megtalálják karaktereik helyét e csehovi társadalmi tablón.

Többek között a saját hangra találás miatt tartom jelentős alkotásnak Fülöp László „*there's an elephant in every room*” című koreográfiáját, illetve Molnár Csaba *Dekameronját*, amelynek mind látványa, mind humora nagyon mai, s a technikai médiumok trükkös használatával egyszerre reflektál a Boccaccio-mű erotikusságára, valamint jelenünk valóságálmító perverziójára.

Mégis, az egyetlen produkció a fesztiválon, amely egyszerre gondolkodtatott el, és gyakorolt rám elementáris hatást, Jonas Lopes és Patrick Lander *Tojáshéjak* című előadása volt, amely méltóképpen zárta a programsorozatot.

A fekete, díszítetlen tér közepén tojáshéjak alkotnak kört. A színpad elején két férfi áll szemben a közön-

séggel, a szemük letakarva. Zene szól: „Hey virgin, Oh virgin”, hallatszanak a Madonna *Like a virgin* című dalából készült Big Daddy-féle feldolgozás bevezető sorai. Mikor a nézőtéren mindenki elfoglalta a helyét, a zene elhallgat, a két férfi pedig hátat fordít egymásnak, és addig lépkednek a tojáshéjakon, míg végre eljutnak egymáshoz. Kerülő út ez, s közben össze kell törjenek néhány tojáshéjat, hogy végül megtalálhassák egymást. Most már szemtől szemben állnak, lassan egymáshoz érnek. Aztán még egyszer, majd egyre többször: lassú és gyors érintések váltakoznak, míg nem beindul a majdnem negyvenperces, pontosan kidolgozott koreográfia, amelyben ritmusjátékok, néptáncos és balettmozdulatok sejlenek fel, miközben a mozgulatsorba hol „piros pacsí”, hol „kő-papír-olló” vegyül. Lopes és Patrick fegyelmé, precizitása és laza humora magával ragadja a néző figyelmét, miközben nem mondanak semmi különösöt, csak megmutatják az érintés és az érintést megelőző közeledés szépségét. Forma és tartalom egyszerűsége találkozik, és ami így létrejön: lenyűgözően szép. Szív alakú lufikat fújnak fel, de az egyik kidurran; cigarettára gyújtanak, de csak az egyik ég. Van simogatás, pofon és elvétett érintés is, amely félremegy a sötétben.

Két kiművelt, esztétikus férfitest kibontakozó párbeszédét követhetjük figyelemmel; a testek szépsége önmagában is képes gyönyörködtetni, ám ahogy egyre közelebb kerülnek egymáshoz a térben, ahogy dialógusba lépnek egymással, fokozatosan egyre láthatóbbá válik az összhang; a testek kölcsönös tudása egymásról. Ez a viszony minősül át végül a nézés tárgyává, s ahogy vetkőztetni kezdik egymást, s a lassú táncban egyre inkább összeforrnak, a rájuk eső fény nemcsak feszülő izmokat, formás testrészeket, hanem – ezek által – az előttünk kibontakozó viszony esztétikai értelemben vett szépségét emeli ki.

Az utolsó néhány percben számos szereplő jelenik meg meg a játéktérben: egy nő bevásárlószatyrokkal, valaki felporszívózza a szétaposott tojáshéjakat, más Máriózik egy tableten, egy kismama babakocsit tol, egy fiatal nő pedig haját szárít... Ahogy egyre fokozódik a kavalkád, úgy tűnik el a fény a szerelmesen táncoló testekről, a nyüzsgő-mozgó külvilág figyelmetlensége elnyeli a verejtékes munka árán elért csendes összhangot.

Fontosnak és felszabadítótnak tartom a portugál alkotók művét, mert a homoszexualitással nem mint társadalmi jelenséggel foglalkozik, nem problémaként jeleníti meg, és teljes mértékben mentes minden sztereotípiától és/vagy kliséktől. Szerelmet, vágyat, szenvedélyt (kinek mi az egyéni megfejtése) mutat fel esztétikus formában, amely történetesen épp két férfi viszonyában jelenik meg, ám a hangsúly nem azon van, hogy mindketten férfiak, hanem a köztük lévő elválasztó közvetlenségen, a két test egymásról való tudásán – összetartozásukon.

Hogy jön ez mindahhoz, amiről beszámolóm nagyobb részében beszéltem? Úgy, hogy valami nagyon fontosat mutatnak meg. Ez a két férfi, ahelyett hogy homoszexuálisok elleni propagandáról vagy a társadalomban tapasztalt nehézségeikről beszélne, elénk tárja mindannak a szépségét, humorát és fájdalmát, amiben él. Ezzel maguk alá rendelnek és egyúttal megválaszolnak minden ellenük feszülő előfeltevést.

Deres Kornélia

Birodalmi bérencek

K2: BAKFITY

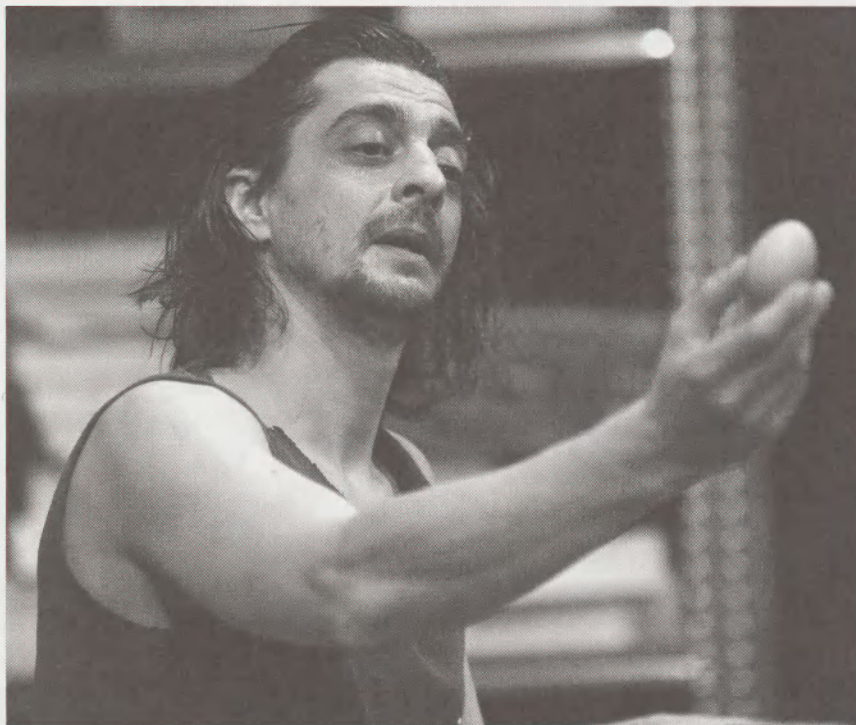

Az utolsó császár elterül. Udvara egyetlen, hatalmas iratmegőrző. Aztán életbe lép a vészterv: a birodalmi levéltár anyagát el kell égetni. A bérencek lelkesen vetik tűzre a szennyest. Mert jobb, ha a félmúltról nem marad fenn nyom, jel, bizonyíték. Még felkavarná az utódokat. Benkó Bence és Fábián Péter rendezésén áttűnik mindaz, ami első kézből is ismerős lehet egy hatalomtechnikusoktól és vádalkuktól bűzlő közegben. Persze, még mindig csak Rómáról van szó, az ókoriról.

Mindennek fényében a Stúdió „K” és k2 Színház *Bakfitty* című előadásához jelen írás kettős irányból közelít. Egyrészt a tétlenség mint (politikai) erő tematikai-formai szempontjából, másrészt a szétírás/szétjátszás esztétikai paradigmája felől. E két szempont együttes vizsgálata segítheti elő ugyanis egy olyan értelmezési keret megnyitását, amelyben eredményes(ebb)en kerülhető ki a k2 Színház – közelebből a Benkó–Fábián rendezői duó, távolabbról egy egész

generációnyi alkotóközeg – bizonyos játéknyelvi sajátosságainak konstans kritikai félreértése. De mindezek előtt, bujjanak és emelkedjenek bár birodalmak színpadon és az átteatralizált valóságokban, érdemes felidézni a *Bakfitty* létrejöttét meghatározó nagyon is nemes gesztust: a Stúdió „K” „idősebb” függetlenként kezdet nyújtott az első hivatalos évadát futó k2-nek, s a csapat rendezőstül-színésztül-szövegkönyvestül mehetett a Ráday utcába színházat csinálni, együtt dolgozva az ottani alkotókkal. Jó ebben az egészben egy pillanatra (újra) meglátni, hogy az egymásra figyelés nem mindig üres lózung csupán. És azt a keveset is meg lehet osztani, ami éppen van.

A közös előadás egy 1949-es Dürrenmatt-dráma, *A nagy Romulus* apropóján született. A Nyugatrómai Birodalom utolsó két napját elképzelő szöveg a kedélyes, sziporkázó, tyúktenyésztésben jártas, ám az ellenség ellen tenni nem akaró idősebb római császár, Romulus Augustus figurája köré építi fel tanmeséjét. (A történe-

Nagypál Gábor mint Romulus

ti Romulus Augustus csak tizenéves volt, mikor a germán Odoaker lemondatta trónjáról – ugyanakkor életben hagyta, sőt, életjáradékot is folyósított neki.) A birodalmi bukást eltérő intenzitással kibekkelni igyekvő udvaroncok és a császári halogatás dinamikájából építkező darab ironikus áthallások (a Rupf-cégbirodalom a császár lányáért cserébe némi tőkét investálna Rómába), bohózati elemek (a birodalmi bürokrácia szenvtelensége vagy épp a császárolók felfedezése az ágy alatt) és meglepő érzelmi motivációk (Romulus Augustus szándékosan, történelmi jóvátételből hagyja veszni hazáját) mentén szövi a hatalomról és politikai felelősségről szóló Janus-arcú történetét. A passzív megadás végkifejlete – vagyis amikor a germánok már nemcsak „jönnek”, de oda is érnek – ugyanakkor kettős csavarral zárul: míg a római császár minden vágya elveszni a germánok kezétől, az ellenség feje felajánlja neki szolgálatait, teljes népével egyetemben.

A *Bakfitty* Romulusa vízszintes ember. A szárnyasok megfigyelése, termékenységük ritmusa, a tojások (szaguk áthatja a színteret) és borok kóstolása, az önmagukba záródó szellemes körmondatok és ríposztok nagyjából ki is merítik őfelsége energiáit, így kerevetén fészkelődve, tétova denevérként asszisztálja végig Róma utolsó napjait. Mint egy deviáns színész, aki inkább a nézőtérre somfordálna, holott eredetileg rá osztották a megmentő szerepét. Nem véletlen, hogy Foucault *Más terekről* című írásában a tétlenséget a deviancia egyik formájaként nevezi meg, hiszen a passzivitás ellentétes a termelékenység ideájával, s fizikai vagy épp mentális betegségekkel asszociálódik; ráadásul a k2 több előadása – *Züfec*, *Apátlanok* vagy korábbi a *Volt egyszer egy Helené* – is körbejárta már a hasznos lét problematikáját. Romulus mint a birodalom reprezentánsa így primer szinten „a bolond királyt” testesíti meg, aki kényelemből, unalomból, inkompetenciából hagyja

veszni a rá- bízott javakat, életüket. Ám a tétovaság titkos rétege lassan átszínezi a képet, rámutatva a politikai tétlenségben rejlő aktivitásra, amellyel egy századokon át csiszolt struktúrát, Rómát akarja megsemmisíteni. Nagypál Gábor játéka kiválóan erősíti fel a passzivitásban rejlő politikai erőt: a fáradt derűt árasztó, ingadozó gesztusokból építkező, a rá hátrított felelősségtől nyűgösen szabadulni vágyó férfi arcképét fokozatosan itatja át a passzivitás logikája mentén tevékenykedő, mindent és mindenkit feláldozni képes ideológus, akinek kezében a halogatás borotvaéles fegyverré válik. A hegyességbe burkolt önvédelem hiánya mint politikai akarát Nagypál fizikai cselekvéseinek (csoszogás, fekvés, komótos evés, bizonytalan mozdulatok) és beszédének mint határozott performatív aktusnak (vagyis a császár szava vagy annak hiánya valóságkonstituáló erőként

van jelen) az ellentétére épül.

S ebből következik a rendezés egyik fontos állítása-ként is érthető mozzanat: Romulus ellenpontja az erőterben nem a germán Odoaker, a hivatalos ellenség, aki Rózsa Krisztián alakításában csupán a halogatás egy másik módját testesíti meg, hanem a császár hadifogságból hazatérő földije, Aemilianus (Viktor Balázs). Mert míg a világ urai – s ideérthető a világcégével terjeszkedő üzletember, Caesar Rupf, az új korok cézárja is – birodalmak sorsát kívánnák eldönteni, ilyen-olyan morális, anyagi, társadalmi hasznot remélve, a megkínzott és hosszú évek után hazatérő római patrícius számára nem adatott meg a választás, a mérlegelés luxusa. Viktor Balázs játéktípusának regisztere épp ezért idegen elemként van jelen a szellemeskedés, ironia és beszéd-tettek udvarában. Ez abban is visszatükröződik, hogy a többiek egészen egyszerűen nem akarják, nem képesek azonosítani őt az egykori udvari emberrel. Ritmusa idegen és zavaró. Nem is csoda: ez a karakter megcsonkított testével egyedülként mutatja fel az ország politikai akarathoz és annak következményeihez közelebb eső, birodalmi etikettektől nem takart arcát. Valami zsigerit. Így paradox módon, míg a császár pusztán egy imaginatív, történetírókra alapozott, lecsúszóban lévő Rómát képes megtestesíteni, addig Aemilianus a harcmezőn és fogságban szenvedő, a politikai hatalomból és döntéshozatalból ilyen-olyan módon kizárt réteget reprezentálja – s mint ilyen a *Züfec*-beli civil pék távoli, sötétebbre hangolt rokona.

A *Bakfitty* emellett kicsit fel is pörgeti Róma utolsó napjait. Itt a történelem nem jól követhető, letisztult, célorientált események soraként, hanem esetleges, véletlen vagy épp elrontott akciók egymásutánjaként jelenik meg. Az előadás ugyanis kortárs történeti-társadalmi-kulturális tapasztalat birtokában írja és játssza szét a fikcióban és fantasztikumban rejlő „valóságot”.

S teszi mindezt feszes, jó tempóban. Így kerül elő Jack pénzügyminiszter, az államkassza-tolvaj; a Pannon Lovasszínház mint kitörési pont; a Béta Súlyom hadművelet papírégetési protokolljai; miközben immár-centúriók, okvetetlenkedő germánok és birodalmi ügyfélszolgálati kapuk sorjáznak úton-útfélen. Ezek a beékelések és virtuóz halmozásaik világíthatnak rá arra a színházesztétikai megfontolásra, amely alapvetően határozza meg a produkció játékn nyelvét és valóságábrázolását. Ez a játékn nyelv-típus egyébként sok más színházi alkotónál megjelenik valamilyen formában – itthonról lásd Bodó Viktor mediális-teátrális törések mentén szerveződő tudat-labirintusait, a Mohácsi fivérek improvizációs-textuális dzsungeleit vagy épp a német színházból Frank Castorf virtuóz pop-polifóniáit –, értelmezése mégis sok esetben zsákutcába fut. Pedig a jelenséget kortárs színházteoretikusok több

irányból is körülírták. Bettina Brandl-Risi például az új virtuozitás jelenségén keresztül értelmezte a reprezentáció aktusába ékelt színészi szubjektivitásból (ha tesszük: civilségből), a közönség túlterhelését célzó lehengető szócsatákból, a színpadi alakok koherenciájának tudatos hiányából felépülő játékn nyelveket. Más szempontból közelítette meg a kérdést Hans-Thies Lehmann, aki a „cool fun” esztétika gyűjtőfogalmában értelmezte azokat az elsősorban fiatal nemzedékekhez kötődő előadásokat, amelyek többek között az asszociatív improvizációk, a multiperspektivikus történetmesélés, a popkulturális utalások tudatos használatán alapultak. De bizonyos szempontból nevezhetnénk akár *Family Guy*-esztétikának is a tapasztalt jelenséget, utalva a népszerű rajzfilmsorozat olyan sajátosságaira, mint az ismert közszereplők, televíziós sorozatok és műfajok, kurrens társadalmi problémák kigúnyolása vagy a *gross out*-humor és kulturális intertextusok feszes ritmusú szerkezete. Az ehhez kötődő dramaturgia a történet szétzilálására és/vagy metanarratívák beiktatására építve, eklektikus stíluselemek és referenciáhozátok játékaik során képes visszatükrözni a valóságészlelés sajátos lehetőségeit. Innen nézve, a *Bakfittyre* (is) jellemző játékn nyelv végső soron a valóság észlelésének és szervezésének egyik kortárs módjára reflektál, így hozva létre jó ritmusú, betoldások és színészi attrakciók hálózatára épülő előadásokat.

Épp ezért, amikor némelyik hazai kritika a *Bakfitty* hibájaként rója fel az aránytévesztést, a verbális poénok áradatát vagy épp az alapszöveg fellazulását, mintha az előadás játékn nyelvi sajátosságait figyelmen kívül hagyva, elsősorban saját (implicit) elvárásait kérné csak számon a produkción. Meglátásom szerint ugyanakkor itt nem az a (fő) kérdés, hogy a betoldások és narratív törések mennyiben segítik kellőképpen a színpadi mű mint átlátható egész arányosságát. Hiszen ezek a textuális betoldások (mint Sipos

Schiller Kata felvételei

Jelenet a *Bakfitty*ből

György zseniális halász-hergelődése; Homonnai Katalin roncsolt nyelvhasználat; esetleg Lovas Dániel káromkodós kirohanása), illetve attrakciós beékelések (mint az esküvő hírére elszabaduló mulatozás; a birodalmi fogságba esési pecsét sikertelen feltörése; vagy Nagypál és Rózsa egymást komikusan félreértő megadási kísérlete) alapvetően járulnak hozzá az improvizációkban meglett színházi kreativitás és színészi játék felszabadító – s ilyen tekintetben persze cseppet sem „arányos” – jellegéhez.

Ebből a szempontból az tűnik lényegesnek, hogy a betoldások mennyire hatnak autentikusnak és ritmikusnak, s képesek-e olyan irányokba megnyitni az alapsztorit (s a k2 esetében mindig beszélhetünk valamilyen szövegről és/vagy történetről mint középső tájról), amelyek kreatív potenciálja felforgatja a színházi reprezentáció rendjét. S míg például a *Zűfec* esetében mindez innovatív módon, pimaszul és átütő erővel meg is történik, addig a *Bakfitty* egy szelídebb, a történet egységéhez jobban ragaszkodó, mondhatni, klasszikusabb szétírást hajt végre. (Ennek lehet némi köze a főhősök pozicionáltságához is: hiszen míg Makszudov egy mindig változó, átláthatatlan koordináta-rendszer foglyaként, veszteseként bolyong, addig Romulus Augustus maga adja a tétlen, fekvő közép-pontot.) Pedig az Achilles–Pyramus páros (Domokos Zsolt és Borsányi Dániel remek kettőse) jelenléte is bizonyítja, hogy az örök ajtónállók szerepkörének újraértelmezése, árnyalása és felszabadítása miként képes civilre és hitelesre hangolni a történelmi(etlen) környezetet. Mindez pedig arra is rávilágít, hogy a múlt mint olyan mindig csak jelenbeli elképzeléseken, újraírásokon, viszonyulásokon keresztül képes megmutatkozni. S innen nézve a múlt dokumentálatlan történetei és azok színezése tényleg csak a képzelőerőn múlik. Mintha azt a bizonyos előadásbeli üzenetet akarnánk megfejteni, aminek már csak az utóirata látszik.

Ady Mária

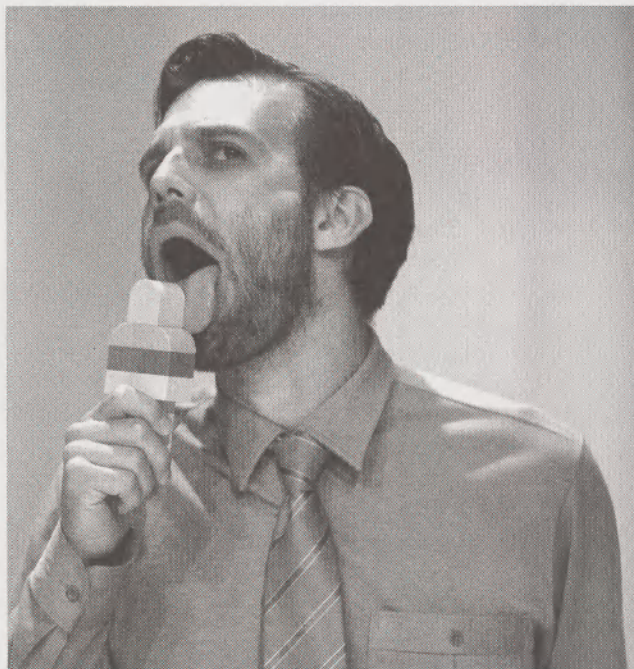
Egy önironikus Narcisszus

ALKAMÁTÉ TRUPP: DÖMÖTÖR ANRDRÁS

Intenzív. Pörög, karikíroz, ironizál, nevetet, de időnként jól fel is húzza az embert. Aki olyankor aztán magán is nevet, mert hát – játék az egész. Színház. Mégis felmegy a vérnyomása az apropót tekintve teljesen blőd, de hangvételeben és érvkészletében bosszantóan ismerős és eleven kötözködéstől, hisztitől, dührohamtól. És közben megvesztegeti lendület, humor, irónia. Ez *Dömötör András*, az előadás. De van Dömötörökből a színpadon még kettő. Egy címszereplő, és egy színész, aki amúgy rendező is, de most épp nem. Ez az este róluk szól. Nyilván, kiről másról? – mondaná Dömötör András, a címszereplő, elégedetten sütkezve a reflektorfényben. Jellemző – gúnyolódik az előadás és a színpadon önmagával sorozatosan interakcióba keveredő színész. Róla tudjuk meg a legkevesebb bizonyosságot, ez a vallomásos műfaj már csak ilyen. Egyvalami azonban, egyszerűen a részvétel tényéből adódóan, elvitathatatlan a darab többnyire mellékszerepekbe bújó modelljétől: az önironia. Ami természeténél fogva rögtön meg is kérdőjelezi a kifigurázott énközpontúsággal járó beszűkültséget.

Szerep csak ez is, persze, egy újabb játék, amire az Alkamáté Trupp vállalása ad lehetőséget Dömötör Andrásnak. Tavaly ő került ki a kalapban maradt nevek közül, őt boncolgatja hát ezúttal az egykori színészosztály a volt osztályfőnök, Máté Gábor rendezésében. A különböző léptékű LEGO-elemekkel teleszórt színpad gyerekszoba, ahogy már a gyerekszoba is színpad, és mindkettő pszichológusi rendelő, ahol a játék – egy groteszk családállítás – véresen komoly, azaz komolyan vehetetlenül vicces. Szerepből szerepbe lépni, átélni, újrajátszani, de rálátni az egészre és megnyugtatóan kontrollálni a spontaneitástól és mindenféle fenyegető Másiktól mentes terepet. A pálya pedig a palacsintáját követelő, az őt körülugráló nők között apa nélkül senyvedő, örök kielégítetlen kisfiú és a barátnői érintésre allergiás, autonómiáját féltve őrizgető, saját és mások szerepére vonatkozóan megingathatatlan elképzelésekkel fellépő, aztán mégis újra és újra elbizonytalanodó színész, barát, rendező között feszül, a gyerekszobától a színpadig és vissza.

Van tehát íve a történetnek, de kereknek egyáltalán nem kerek. Elmeséli Dömötör András, mert ő került ki a kalapból, ez a feladat. Abszurd is lenne talán, amint a harmincas éveiben járó főszereplő életének története

Dömötör András a *Dömötör András* című előadásban

frappánsan lezárul a színpadon, a figura eredetije pedig meghajol, és megy dolgára – kezdeni egy új életet. De a jelenetfűzés lazasága az Alkamáté Trupp „műfajából” is következik. Egy személyt történeté formálni korántsem magától értetődő. Vannak Dömötör Andrásról történetek. Dömötör Andrásnak is vannak történetei. Van az, ahogyan ő látja magát, és az, ahogyan az osztálytársak látják. Akadnak tények is, és a próba folyamata, az ötletekből összeálló jelenetek. Ezt az adottságot tükrözi és alakítja körülményből formává a családállítás momentuma, az előadás kerete. Egy színész-rendező, aki a magánéletéből következő problémával keres segítséget egy olyan módszerben, amiben ő egyszerre meséli, rendezi és megéli az életét, a viszonyait, míg mások figyelik. Valahogy így néz ki az előadásban ez a családállítás. Idegen emberekre kiosztott szerepek, eljátszott családi viszonylatok, újraélés, katarzis. Eltalált alaphelyzet, elbírja a szilánkos dramaturgiát. Témák vannak, és a témákra írt etűdök. Köztük néha játékosan elharcolt adatok. Egyébként apátlanság. Ambivalens viszony a nőekkel. Azzal, hogy csak nők vannak. Impulzivitás. Túltengés. Agressziók. Ha már lélekébúvárkodás és önvizsgálat, akkor narcizmus. És az ironiával létrehozott távolság. Játék a valósággal, amihez nem tudod a viszonyt. Amihez folyamatosan változik az előadás viszonya. Ez a közeledés és távolodás is önreflexió. Az *önmagamat elmesélni* lehetetlensége. Ha azt hiszem, sikerült, biztos, hogy hamis az összkép, valami hiányzik – ha más nem, az elmozdulás lehetősége. Marad a pillanat-

képek össze-nem-állása, a vállalt majdnem-igaz.

A színész-Dömötör András egyszerre önostorozó és mártírkodó Mácsai Pálként, gyerekes zavarában fagylaltot nyaló Máté Gáborként és a rendező Dömötört dacos értetlenkedésbe bújtatott ellenvéleményével örületbe kergető színészként a legemlékezetesebb. Igaz, arról az avatatlan nem sokat tud meg az előadásból, hogy miért ostromozza magát a darabbéli Mácsai. Elmaradt szerepek, nem a tehetségnek megfelelő súlyú feladatok kerülnek szóba, de az utalások megmaradnak utalásnak, és nehéz szétszálazni, hogy mi benne a karikatúra humora (találó gesztusok, hanghordozás, testtartás), és mi a vetítés ironiája (olyanná formálni valakit a színpadon, hogy megfeleljen elfogultságomnak). A címszereplőt jellemzően az osztálytársak hozzák felváltva és látható élvezettel. Mészáros Béla undok, energikus, dacos, lágy szívű nagymamarajongó, játéka még a lehetne nyit erőltetett vagy elnyújtott jeleneteket is – például a reklámfilm-casting etűdjét az ismerős formákkal – élvezetessé teszi. Mészáros Máté kényszeres, narcisztikus, arrogáns, titkon szorongó sznobja pedig olyan vérlázító következetességgel ássa alá barátnőjének önbizalmát egy kortárs képzőművészeti galéria festménye előtt üldögélve, hogy arra nyilvánvalóan csak egyetlen adekvát reakció létezik – hason csúszva könnyörögni, hogy mégse hagyja el az embert. Vicces és kínos, könnyed és éles egyszerre, ahogy minden gúnnyal rajz ebben az előadásban. A szerep-Dömötör András és a szerep-Máté Gábor *férfiak-egymás-közt*je a kedélyeskedőn elhárított „lehet-e tanítvánnyal járni” dilemmával vagy a párpárjelenetben osztályukat várva rájuk szakadó két óra vánszorgása a beszélgetés kényszerével és a közelség hiányával a praktikus egymásmellettségben. A nőkel való viszony az özvegyként kettő helyett is

szeretni igyekvő anya labilitásával, a narcizmust kiszolgáló, megfelelni vágyó barátnővel és az apát következetes neveléssel helyettesíteni próbáló nagymamával.

Az egyetlennel, akivel az előadás szerint közelség tud születni, és az egyetlennel, akit el kell gyászolni. Jordán Adél túljátszottság nélküli, finom, madárszerű, törekény öregasszonya úgy fekszik a halálos ágyán, mintha csak elfáradt volna – a humora például továbbra is remekül működik. Talán ezért is olyan fájdalmas az elválás, amit az előadás a járáshoz gyenge nagymamát támogató mozdulatok táncába sűrít. A jelenet pátosza ritmusváltás, lassulás, kiköppenés – a nagymama-halál fölött érzett illő komolyság okoz is némi dinamikai zavart, amit érzékeny dramaturgiával old fel a temetés körüli fogsor- és rózsafüzér-mizéria fekete groteszkje.

Itt szakadna le az előadásról a záró akkord közéletet ostromozó szatírája, ha a Berlin és Budapest között ingázó hős „menni vagy maradni” őrlődése nem tenné személyessé. Így viszont nagyon is életszerű a barátnőjét Skype-on keresztül aktív-harcos kiállásra, a menekültek melletti szolgálatra biztató, az összefogás lehetőségét helyi, németországi példákkal demonstráló művész alakja, akinek sikere nyomán adódó újabb külföldi lehetőségére leplezett keserűséggel mondja a monitorba az otthon maradt, hogy nagyon örül neki és gratulál. Epizódyszerű mozzanat, ami mégis érzékletesebben mutatja fel ezt a generációs drámát, mint sokszor a kifejezetten e köré a téma köré épített előadások. Talán mert van mögötte egy történet, egy egész előadás személyessége, eleven anyag a fórumokról gyűjtött információk szilánkjából szőtt modellszerű kivándorlás-analízis helyett. És talán azért is, mert nem veszi komolyan magát – ezt meghagyja nekünk, az egész estét végignevető nézőknek.

Jordán Adél és Mészáros Béla a *Dömötör András* című előadásban

Schiller Káta felvételei

Herczog Noémi

Emőke és Tamás színháza - kortárs hiperválóságosság

DOLLÁR PAPA GYERMEKEI: CSALÁDTRILÓGIA – SZERELEM; OTTHON; GYERMEK

„Ez már annyira természetes, hogy nem is művészet.”
Dollár Papa Gyermekei: *Gyermekek*

Amikor Ibsen Nórája, akit a Trafóban Emőkének hívnak, mert Kiss-Végh Emőke játssza, megállapítja saját magáról, hogy nem sikerült felnőnie, és gyakorlatilag nulla az önismerete, akkor érdekes dolog történik. Hiszen 1879-ben, amikor a darabot először bemutatták, Nóra ezt még nem mondhatta volna magáról. Nem arról van szó, hogy az időközben eltelt bő évszázad során a bájosan infantilis feleség ennyivel önreflexívebbé vált: csak arról, hogy ellentétben a XIX. századdal ma mind ismerjük azt a fogalmat, hogy önismeret. A mai Nóra épp csak annyival sejt többet önmagáról, hogy problémáját valamivel precízebben érzékeli, mert meg tudja fogalmazni. Egy külön-külön is nézhető, mégis összefüggő családtrilógia záró epizódja az Ibsen Nórájából készült *Gyermekek*. Főhőse nem egyszerűen attól lesz élő és jelen idejű, hogy mai nyelven beszél, hanem hogy egy XXI. századi ember tudatával gondolkodik.

Ibsen Nórája a hagyományos házasság-dramaturgia inverze, vö.: a történet és a bonyodalom hagyományosan addig tart, amíg a szerelmesek egymásra találnak. A szürke hétköznapiokról a művészeti-drámai mainstream sokáig, mintha csak közmegegyezés volna róla, nem beszél. Ibsen tulajdonképpen innen kezdi, a címe az is lehetne: *mi történt, miután Nóra és Torvald összeházasodtak?* És éppen ez a mű váltotta ki Elfriede Jelinek drámájának a címében is benne foglalt kérdését: *Mi történt, miután Nóra elhagyta a férjét?* (1979). Továbbírni az addig befejezetlen hitt történetet, egyaránt ez működteti Ibsen és Jelinek dramaturgiáját. A Dollár Papa Gyermekei alkotóit ezzel szemben sosem a kiválasztott és újraírt dráma továbbírása, sosem egy „második rész” megírása, ez esetben Nóra jövője érdekli. Ők saját adaptációt írnak a drámára, kortárs nyelvezettel és szemlélettel töltve meg a dialógusokat, hihetőbbé téve, hogy ezek a pár-

beszédék itt és most hangzanak el először.

A Dollár Papa Gyermekei (a továbbiakban: DPGY) kétfős társulat, amelynek két alkotója állandó, mintegy két napból álló naprendszer; a többi, vissza-visszatérő, körülöttük holdként keringő színésszel alkalomszerűen egészül ki. A két állandó színházcsináló, Kiss-Végh Emőke és Ördög Tamás vendégművészeket választott a családtrilógiához, amely három északi színmű (Strindberg és két Ibsen) alapján készült. „Alapján??? Mi az, hogy alapján?!” – kérdezi Mohácsi János egyik előadásának fegyőre a barguzini Gulagon, amiért nem Petőfi *János vitézét* játsszák el neki a foglyok, „csak” annak *alapján* a daljátékot. A DPGY módszerének egyik előzménye éppen a volt osztályfőnök, Mohácsi. Próbáikon hozzá hasonlóan átírják a kiválasztott művet, a módszer mégis tökéletesen egyedi: improvizálnak a dráma eredeti jeleneteire, így a szöveg szabadon születik újjá, egyszerűsödik, de a helyzetek többé-kevésbé azonosak maradnak. És épp a módszernek köszönhetően befogalmazzák az eredeti szövegbe azt a tudást, például azt a konyhapszichológiát, amit ma egy átlagos középosztálybeli ismer. Emőke nemcsak azt érzi, hogy házasságában valami nincs rendben, és Nórával ellentétben nemcsak meghozza intuitív döntését, hogy elhagyja férjét, de az öndiagnózt is felállítja: nem sikerült felnőnie. A Strindberg *A pelikán* című darabjából készült *Otthonban* Bence a színész nevével megegyező néven (Erdős Bence) biztatja Emőkét, hogy ne hazudjon már önmagának, és az északi darabok kulcsmozzanata, amit csak „élethazugság” néven szoktunk emlegetni, ebben a beszélgetésben már nem tapogatózva, a problémát csak sejtve, hanem a mai pszichológiai átlagismeretek birtokában és nyelvezetén a problémát néven nevezve bontakozik ki. Mivel a szereplők nem a XIX. század pszichológiai-társadalmi tudásának nyelvén igyekeznek többé-kevésbé megragadni érzelmeiket, hanem ezek leírására felhasználják a ma e téren rendelkezésünkre álló át-

lagismereteket, kortárs reflexióval tekintenek saját problémáikra. Többek közt ezért sincs eltartás köztük és köztünk, sem idő-, sem térbeli távolság: a családmodell 2015-ös átalakulása jelenik meg ezekben az előadásokban, minden jelen idejű és nagyon közeli.

Éppen a közelség a trilógia másik fontos tapasztalata: akár a saját szobánkban is játszódhatna, annyira élő és valóságos mindhárom előadás, nemhiába van a társulatnak egy „házhoz rendelhető” *Hedda Gablere*: amely mindig egy-egy igazi otthon, tehát a legtökéletesebb illúzió, az egy az egyben valóság, a hipernaturalizmus tereit lakja be. A tankönyvekben csak a „naturalista dráma előfutáraként” emlegetett Ibsen oldalakon át tartó rendezői utasításokkal, a színpadra vonatkozó részletes lakberendezési tanácsokkal megtűzdelt valóságosságát a ráakódott előadói konvenciók miatt frontális színpadi térben a mai néző már egyáltalán nem érzékeli. Viszont ismét képes újraéleszteni a színházat a valóságosság tapasztalatának újjáéledő vágya: a DPGY és egyre több társulat beszéli ezt a civil, természetesnek ható nyelvet, amely egy közvetlen előzményre biztosan visszavezethető. Schilling Árpád pontos j-és *Sirája* (2003) a maga eszköztelenségével, szinte civil természetességgel létező színészeivel, a mellettünk ülő széken természetes hangerővel beszélő Csehov-hőseivel, anélkül, hogy újraírta volna a dráma szövegét, egészen közel hozta a nézőhöz a szereplőket. Mintha tényleg a valóságot néznénk.

„Ez már annyira természetes, hogy nem is művészet” – halljuk az ironikus megjegyzést a *Gyermekben*. Urbanovits Krisztina az anya szerepében épp mellettem alázza meg magát, amikor leveszi melltartóját az imádott, közönyös férfi előtt. Ebben az üres térben, amit négy oldalról körbeülünk, annyira közel vagyunk a játékhoz, hogy egymás arca, a nézők figyelme is a játék részévé válik: odatéved a tekintetünk a másikra, látni akarjuk, hogyan hat a másikra a humor vagy a dráma, és az arcokon látható érzelmek ráébresztenek, ugyanazt éljük át mi is. Nem véletlen, hogy a Dollár Papa előadásaiban volt krétakörös színészek a vendégek, Terhes Sándor, Láng Annamária, Sárosdi Lilla, ez a színház velük beszél egy nyelvet. A DPGY színészei pedig fel-feltűnnek Schilling Árpád új krétakörös rendezéseiben. Ez a közelség, a természetesség illúziója teszi, hogy mintha nem is darabokat néznénk, hanem a valóságot. A mellettem ülő színészre nem kell felnéznem, ránézhetek, nincs színpad és nézőtér közt hierarchia, a színész is saját néven játszik. A színész valódi nevének átemelése az előadás fikciós terébe, ezáltal valóság és fikció össze-

Kiss-Végh Emőke és Ördög Tamás

mosása visszatérő jellemzője az improvizációval dolgozó, tehát a kiszámíthatatlan valóságot a játékba minduntalan beépítő alkotóknak. Így a saját néven játszó színész Kárpáti Péter improvizáción alapuló színházának is gyakori jellemzője

Ezt a horizontális viszonyt szolgálják a családtrilógiában felbukkanó esetlen szavalatok és bemutatók. Emőke és Sárosdi Lilla Nemes-Nagy Ágnes-verset szaval Tamásnak. Kriszta és Bence furulyáznak, majd a nő még egy spárgát is bemutat, a néző ismét a férfi. Mintha az előadás, kontrasztként saját magával, ezekben a „bemutatókban” felmutatna valami nem igazit, a rossz színházat. A versfelmondást mára végzetesen megmérgezték az állami és iskolai ünnepélyek vigyázzban állós szavalatai és kötelező happeningjei. A műfajhoz való viszonyunk annál is ironikusabb, hogy utoljára gyerekkorunkban tartottunk szüleinknek otthoni színház-bemutatót, és mintha ezek a felnőtt szavalók is mindannyian szeretetre, dicséretre vágyó gyerekek lennének. Esetlenségükben a néző velük egy szinten érzi saját magát, látja, milyen kívülről, amikor éppen profinak szeretne *látszani*, miközben a Trafó próbatermében húzódó hatalmas táncműkörben önmagára téved a tekintete. Mégsem egyszerűen ironiával nézzük ezeket a szkeccseket, tagadhatatlanul hatással van ránk és magával ragad ez a természetes erő: Emőke sajátos tánca nem Nóra „bájós” tarantellája, hanem féktelen mozgás, ami egyszer csak elszabadul, és a nő felszabadultan, örömből körbefutja a szobát.

Rádai Andrea

Kissé megkopszodott

GEROME RAGNI – JAMES RADO – GALT MACDERMOT: HAIR

Mohácsi János rendezőt a *Hair* érdekelte a legkevésbé a *Hair*ből, az eredeti musical-változatból. Ez talán nem annyira meglepő: Gerome Ragni és James Rado szövege inkább afféle darabszövet, és mivel egy adott életérzést (azóta fontos kultúrtörténeti momentumot) közvetít, nem bont ki helyzeteket, nem időz hosszan semelyik pillanatnál. Ez az alapanyag nem vág össze a rendező alkatával, aki pedig a pillanatok előkészítésének, felnagyításának, szét- és összebogozásának mestere.

Határozottan érezhető az útkeresés az Orlai Produkciós Iroda előadásából. Van, ami megmarad az eredeti szövegből, és bőven van, ami nem; van, ami aprólékos részletezettséggel épül fel, és van, ami nem. Van, ami döccen, és van, ami szárnyal – Mohácsinak Mohácsi áll jól. És a dalok pedig a színészeknek állnak igen jól – szépen szólnak. Főleg Závada Péter értelmező fordításában, ami nagyon találó, szellemes, és ahol kell, szép tud lenni; és közép-utas az aktualizálás kérdésében: sok mindent megőriz az eredeti szöveg utalásaiból, de közelít is a mai magyar közönséghez. (Így például benne maradt az amerikai rockegyüttes, a Grateful Dead, de a *Hasis* című számban felsorolódnak a mai dizájn drogok.)

Tény, hogy mostanra még a kiöregedett hippis is kiüresedett klisé lett. De a *Hair* mégis megmaradt a kivonulás, a rendszer elleni lázadás szimbólumának, így számos dal válhatott himnuszává azoknak a későbbi fiatal generációknak is, amelyek még hisznek abban, hogy a világot meg lehet változtatni. Azt sem lehet mondani, hogy a '68-ban óriási sikert arató musicalben felmerült társadalmi problémák azóta megoldódtak. Az Orlai-féle előadásban fel is vetődik ezeknek a problémáknak egy része: a négerezés és a buzizás reflexszerűen hívja elő a cigányozást és bevándorlózást. Az említés szintjén megjelenik a közmunkás és a szegregáció is, és megszidnak okostelefonjaink állandó nyomkodásáért is. Mivel a beszólógatás szintjén marad, ez a társadalomkritika arrogáns, kioktató színezetet kap. A háború (és a rendszer) abszurditása és embertelensége jobban izgatta az előadás alkotóit, de erről majd később.

Számos más hippis-, avagy *Hair*-klisé jelenik meg még az előadásban, esetükben főleg a teatralitáson van a hangsúly. A férfi szereplők nem viselnek parókát, hiszen ma már semmi döbbenetes nincs a hosszú hajban, viszont az előadás megemlékezik erről a

kultúrtörténeti érdekességről: Bergernek és Claude-nak varázsütésszerűen nő ki a haja – ami teatralitásában már-már bohóctréfára hasonlít. A hippis-lét másik kliséje, a szabados szexualitás Jeannie alakjában és kijelentéseiben összpontosul – tegyük hozzá, egy nő szájából még mindig másként hangzik az a szokimondóan megfogalmazott (és egy férfi szájából szinte banális) állítás, hogy szereti a szexet. Jeannie terhessége is bohóctréfa: a színésznő duzzogva rakosgatja a hasát formázó párnát a felsője alá.

A *Hair* befogadástörténete is beemelődik az előadásba. Először is a szereplők figyelmeztetik a közönséget, hogy amit látni fogunk, annak nem lesz köze a filmhez, aminek a jogait egyébként sem lehet megvenni. Ugyanakkor – elsősorban Sheila – többször is utal a filmváltozat egyik bravúrosan könnyfakasztó megoldására: rimámkodik Bergernek, hogy cseréljen ruhát Claude-dal. A többiek azt sem tudják, miről van szó. Másrészt az előadás lényegében kimondja azt is, hogy a dalok önmagukban is nagyon hatnak, hogy mikor a fináléban meghalljuk, hogy *Let The Sunshine In*, mindenképpen megindít.

Az előadásnak ez a teátrális rétege egyébként nem idegen az eredeti darab bizonyos – a maga korában újszerű – megoldásaitól sem. Mint már említettük, a szöveg távol áll a jól megcsináltságtól (és ilyen értelemben a filmváltozattól is), a történetek, a helyzetek töredezettek, az egésznek van valami életérzés és koncertszínház jellege. A szereplők és az összes kellék az elejétől a végéig fenn van a színpadon. A darabbéli instrukciók szerint a Törzs öt tagja (Törzsnek hívják a darab szereplőit) játssza az Anya és az Apa szerepét, és ők játsszák az idősebb generáció további tagjait (például az iskolaigazgatót, a sorozótisztet stb.) is. Ugyanakkor Claude szüleit is ketten-ketten játsszák, aminek természetesen abszurd, bizarr hatása van.

A számos, kifejezetten színházias gesztussal szinte túltelítődik az előadás, s könnyen az a benyomásunk támadhat, hogy egy Mohácsi-gyorstalpalóval avagy antimrealista-színházi tanfolyammal van dolgunk. (Ami nem feltétlenül baj. Hiszen a közönség nagy része a realista színjátszás hagyományaiból indul ki, legalábbis mindig ez hallatszik ki az elkapott beszélgetésekből.) Az előadás elején a szereplők kiemelik, hogy a szerep és a színész nem ugyanaz – és ezt épp a káromkodás kapcsán teszik, mondván, hazug lenne, ha nem beszélnének csúnyán. A színészek

Jelenet a Hairből

több szerepet játszanak; aki éppen feketét alakít, annak megjelölik feketével a homlokát; amikor Claude meghal, az őt játszó színész nem esik össze, hanem halványan, megkönnyebbülten elmosolyodik.

A részletesen kidolgozott, mohácsisan felépített-kibontott jelenetek tükrében kevésbé működik az, ami az eredeti *Hair*-ből megmaradt: sokszor logikátlan és kapkodó az átkötés a dalok között. Jeannie például arról panaszkodik, hogy nincs megírva rendesen a karaktere (mondjuk, másé se nagyon), semmit sem tudni arról, honnan jött, és hogy a negyvenedik előadásán is ugyanilyen terhesen fog szaladgálni – majd a cuki bálnák említésével gyorsan eljut a *Levegő* című számig. Későn jövünk rá, hogy nem is kell összefüggéseket keresni. Mint ahogy arra sem fogunk rájönni, hogy Claude behívó helyett mikor mit éget el, és miért (nem).

A dalokon kívül az előadás ott van igazán elemében, ahol több a kontextus; ezek a jelenetek ráadásul még jobban összeértek a bemutató óta (a Belvárosi Színház után a Városmajori Színpadon is láttam a produkciót). Claude kettőzött szülei zavaros és ellentmondó családi legendárium alapján (jó volt-e James bácsikának harcolni vagy nem, meghalt-e Apa a háborúban vagy nem) válnak az állam szócsövévé, pattogatott kukoricával és kávéval dobják fel a családi partikat, ahol mindenki ugyanakkor, ugyanazon háborodik fel. Claude-ot egy abszurd jelenetben azért vegzálják és zárják ki az egyetemről, mert feketéknek való könyvet kölcsönzött a könyvtárból – az esküdt-szék a felháborodott kispolgárok káráló kórusa. De Shelia liberális-értelmiségi szülei sem sokkal külön-

bek – valójában pontosan ugyanannyit hallanak és értenek meg a lányukból, mint, mondjuk, Claude „Te fasz!”-ozó apja a fiából. A második felvonást a háború – Claude besorozása és halála – kíséri végig. A „vietnami jelenetnek” (mely az eredetiben egy drogos hallucináció része) szép íve van, az egyéni sors és a történelem egymásra tükröződése néhány pillanatra Mohácsi egy korábbi előadását, az *Egyszer élünk...*-et is felidézi.

A színészek is emlékezetesebbek ezekben a jelene-tekben. Szabó-Kimmel Tamás Bergerként is érdekes, de egy szempillantás alatt lényegül át (nem saját) behízsgelő modorú, okoskodó apjává vagy a háborútól teljesen függővé vált, a géppuskatűzön túli világot befogadni képtelen Rambóvá. Radnay Csilla sem csak Sheila, hanem örökkön kukoricát pattogató, az önálló élettől és gondolkodástól megfosztott anya-rabszolga, majd tüchtig (ám kissé exhibicionista) köztisztviselő, aki mintha állampolgári kötelességből érdeklődne a lázadás természetéről. Lovas Rozi Jeannie-ként és katonatisztként is pattogó. Mátyássy Bencét és Formán Bálintot is láttam Claude-ként, előbbi této-vábban, utóbbi erőteljesebben, színesebben sodródó, befolyásolható karakter. Nagy Dániel Viktor férfiasan izgalmas dealer, Király Dániel kedvesen dörgedelmes szellem James bácsiként és pipogya alak Herbertként. Csillag Botond korlátolt és megrendítően kis ember.

A koreográfia (Bodor Johanna) szépen felépített, külön világ, a díszlet (Khell Zsolt) bámulatosan praktikus és egyszerű, a jelmez (Remete Krisztina, Vera Zamdmer) idézőjelesen „hippyszerű”. A dobszóló az első felvonás végén szinte felrobban. A dalok – főleg a Városmajori Színpadon – emlékezetesen, remekül és hitelesen szólnak. A *Hair* az *Hair*.

Jászay Tamás

Közel a Kelet

WILLIAM SHAKESPEARE: TÉVEDÉSEK VÍGJÁTÉKA

Székárossy Zsuzsa felvétele

Haumann Péter és Molnár Piroska a Tévedések vígjátékában

A ma már korcsolyáját bájos integetésre cserélő Katarina Witt finoman szólva is megosztó szerepeltetése Az álarcosbálban csak bemelegítés volt az idei Szegedi Szabadtéri Játékokon: a Kero, azaz Kerényi Miklós Gábor jegyezte *Tévedések vígjátékában* csacsi meg teve is színre lép, a bazári hangulatot motor és tuk-tuk riksa is fokozza. A legjobb pillanatokban meg olyan érzésünk lehet, mintha színházban lennénk.

Ut mathematica poesis, írja Géher István a *Tévedések vígjátékáról*: ez az a valószínűleg korai Shakespeare-darab, ami a közvélekedés szerint (meg a látott előadások alapján) leginkább és legfeljebb egy felkészült közlekedésrendészeti szakembert igényel színrevitelkor. Valakit, aki a matematikából képes költészetet csíholni, vagyis a darab kombinatorikai alapon meg-

szerkesztett véletlen találkozásait meg az újra és újra elmesélt, a néző által már kívülről fűjt félreértéseket fájdalommentesen és üzembiztosan levezényli. Mielőtt valaki azt gondolná, hogy cinikus vagyok, nem, dehogy: nagy tudomány ez, főleg ha mindehhez akkora színpadot kap az ember, mint amilyen a szegedi Dóm téren lévő.

Ami fokozottan nehezített terep, ha nincs kéznél egy zenekar: az utóbbi másfél évtizedben a négyezer fős nézőtér elől kiszökött a próza, Valló Péternek a később a Nemzeti Színházba költözött *III. Richárdja* meg a Vidnyánszky Attila-féle *Az ember tragédiája* óta itt felvállaltan és kizárólag a musical és az operett hódít. Olykor persze becsúszik egy kis opera, amiben ha karrierjük zenitjén túl lévő ún. sztárok is lehetőséghez (vagy egy pár korcsolyához) jutnak, az csak előny. Egyfelől ez az őszintén felvállalt trend, vagyis a minden fórumon mentséggként és magyarázatként emlegetett szórakoztató népszínház érthető és elfo-

gadható irány: a Szegedi Szabadtéri Játékok profitorientált vállalkozás, aminek mérsékelten lehet csak célja a színháztörténet legfényesebb lapjainak a megtöltése, helyette inkább fizető nézők és általuk itt eltöltött vendégéjszakák nagyüzemi termelésében utazik. Másfelől az embernek nem kell sokáig kutatni Dóm téri emlékei között, hogy olyan előadásokra bukkanjon, amik elhitették vele, hogy igenis lehet itt színházat csinálni (lásd Alföldi Róbert *Csárdáskirálynőjét*).

Szóval fanyalogni ér, de azért alapvetően minden jól van így: a gép forog, de az alkotó sem pihen. A két estén telt házzal és meglehetősen sikerrel játszott *Tévedésekkel* a prózai műfajt vezetik vissza a Dóm térre. A kényes művelet egyszerre igényel óvatosságot meg persze olyasvalakit a kapitányi hídon, aki tisztában van a tér adottságaival, van gondolata arról, hogy itt mit szabad és mit illik, de még minden színház legnagyobb mumusáról, az ún. közönségigényről is bír elképzeléssel. Kockázatos művészi vállalásról talán túlzás volna beszélni éppen ennek a Shakespeare-nek a kapcsán, mindenesetre a fesztivált igazgató Herczeg Tamást elismerés illeti, hogy vállalta a kihívást, még ha ez esetben a bátorságnak szigorúan lokális fogalmában kell is gondolkodnunk. Amennyire a jegyirodában dolgozók számára kihívásnak tűnhet a prózai fordulat, legalább annyira előre bebiztosított volt a siker Molnár Piroska vagy Szabó Győző színpadra vezénylésével.

Kerényi Miklós Gábor a fenti tényezők figyelembevétele után ideális és kézenfekvő választás a rendezői posztra: ha mozgalmas és látványos, szemet-fület elbűvölő spektakulumot kell prezentálni, hozzá jó szívvel lehet fordulni. Kero alighanem eleve húzónév a Dóm téri közönség számára, év nem múlik el, hogy egy vagy több zenés előadás színlapján ne találánk meg a nevét. Ami a *Tévedések vígjátéka* féligformán megzenésített szegedi bemutatójának mérlegét illeti, a végeredmény döntetlen: a rendező gondolt is meg nem is.

A nyitány még ígéretes: Horgas Péter később részletezendő, monumentális díszletének középső elemén óriási tacepao feszül, rajta az efezusi egyeduralkodó Solinus, azaz Csuja Imre portréja, a százezer kormányplakát országában a felirat fenyegetően ismerős: „Téged is megvéd, rád is figyel!” A Szirakúzából vesztére idekerült Égeón (Haumann Péter) zenével aláfestett antréja, tehát az, ahogyan az idegent a helyiek ellökik, kigúnyolják, megvetik és majdnem megverik, plasztikus láttelep arról, mi vár ezen a földön mindenkire, aki „más”. Ez egyedi kontextusba kerül az itt és most-ban, vagyis 2015 egy nyári éjszakáján Szegeden. A Dóm tér éppen egy kilométerre fekszik a szegedi vasútállomástól, ahol a bemutató idején több mint egy hónapja civil önkéntesek segítenek a világ másik feléről ideérkező, a városban pár órát eltöltő menekülteknek. Ha úgy tetszik, a nyitányt olvashatom óvatos kiszólásként, és jó látni, hogy a politikától magát okkal és ügyesen távol tartó fesztiválon ennyi belefér.

A jó érzés aztán gyorsan elpárolog, mert az előadás könnyen lemond az idegen problematikájáról, helyette viszont a színházgyár megbízható működésének leszünk a szemtanúi. Nádasdy Ádám leleményes fordítása betölti a célját: ha jól s jól mondanak a színpa-

don, arra érezhetően vevő a szegedi közönség. A pontos működésben oroszlánrész jut Horgas Péter díszletének, aminek központi eleme a dupla forgóra épített, középen a glóbuszt magát, netán egy elkószált atommagot tartalmazó hatalmas asztrolábium, ami alá és mögé fecskefészekszerűen, szeszélyes, balkáni-összevisszaságban épültek az efezusi lakóházak. Füzér Anni részletgazdag, színpompás, de a színpad és nézőtér távolsága miatt alaposan csak fotókon tanulmányozható jelmezei is a Közel-Keletre utalják a játék színhelyét. Hátról olajkútak kontúrjai, az meg, hogy a nyitány után a sejknek öltöztetett Solinust lelkes alattvalói óriási tortával üdvözlnek, amiről megtudjuk, hogy a kedves vezető ötvenharmadik (!) születésnapját ünneplik, maga a despotizmus.

Világos, hogy Efezusban a pénz, no meg Solinus az egyedüli úr: a központi direktíváktól elhajlásnak helye nincs, legfeljebb ha ezer márká kenőpénz is jut az iniciatíva mellé. A plautusi *Ikekből* meg az *Amphitruóból* összebonyolított, kétszer két elveszett iker történetének megindító elbeszélése éppen azért nem hat meg senkit, mert mindenkit csak önös érdekei mozgatnak. Shakespeare később, a *Vízkeresztben* már borzongatóan játszik az összetévesztés és az átöltözés tragikus-melankolikus aspektusaival, itt azonban még „csak” a mechanizmus érdekli, amihez szakemberre van szükség íróasztalnál és színpadon egyaránt. Kero rendezése ennek alárendelten működik, a két úr két szolgájának viszonyába alig szüremkedik be a tragédia. A mindenkivel magas lóról beszélő efezusi Antipholus esetében Adorjáni Bálint nem tudja vagy nem akarja érzékeltetni a szempillantás alatt házát, nejét, vagyonát veszítő férfi összeomlását. A két szolga, a két Dromio (Molnár Áron, Klem Viktor) minden rosszra kapható, akrobatikus clownpáros, melynek tagjait az aktuális uraságok balról is, jobbról is csépelik: az ő helyüket a világban nem ingatja meg holmi személycseré. Az Efezusba vetődött szirakúzi Antipholus ugyanakkor Telekes Péter figyelemre érdemes alakításában izgalmas figura: egyszerre óvatos és bizonytalan fickó, aki könnyen alkalmazkodik bármilyen helyzethez, és akit nem lehet olcsó ezoterikus magyarázatokkal átverni, ő tényleg tudni és érteni akarja, mi és miért folyik körülötte.

Kero pedig mindent bevet, hogy elfelejtsük, miről is szólhatna ez a vígjáték. Van itt minden, mint a búcsúban: élő tevecsikó meg cuppanós férficso, nőknek birkózás a medencében, férfiaknak gatyaletolás, ugrások és vetődések (a mutatós koreográfiát Duda Éva jegyzi). Cinkos kikacsintás is van, de azért módjával: a sasszemű nézők veszik csak észre a díszletben elrejtett „Efezus az efezusiaké!” feliratot, sőt aki jó helyen ül, egy óriásplakáton olvashatja Solinus egy fontos üzenetét is, miszerint „Ha Efezusba jössz, nem köpheted a földre a gránátalmamagokat!”. A záró kórusban (Shakespeare-nél nyilván nincs ilyesmi, Kerónál viszont muszáj) elhangzik a didaktikus kulcsmondat is, miszerint „Nem utálhatsz valakit azért, mert idegen”. El tudok képzelni egy olyan előadást, amiben mindez üthetne is, de ez most nem akar semmi ilyesmit. És a nézőtérrel kijövet fél füllel elcsípett kérdés („De akkor most ők tényleg ikrek voltak?”) meggyőző arról, hogy itt nincs is szükség mély emberi drámára.

Adorjáni Panna

Szélsőségesen új világ

MENTŐCSÓNAK – FÜGE: ÚJVILÁG

1999-ben járunk, a főszereplő a tizenhat éves Kata (Sztarenki Dóra), aki a szülei válása után édesanyjával (Szamosi Zsófia) az Újvilág lakóparkba költözik, egy félig panel, félig téglá tömbház kicsiny lakásába. Katát szabadelvűen nevelték fel értelmiségi szülei, akik egyébként sosem voltak házasok, édesanyja tehát ennek megfelelően nyitott és türelmes, amikor rögtön a beköltözés után becsenget a bomberdzsekis, mókás kiállású fiú, Robi (Kovács Lehel), és figyelmezteti őket, hogy ne hagyják a lépcsőházban a biciklijüket, majd az elkövetkező és egyre gyakoribb találkozásaik során egyre több kirekesztő és rasszista megjegyzést tesz. Az édesanya szerint Robi és legjobb barátja, a bőrdzsekit viselő és politikai antropológiát tanuló hallgató Áron (Porogi Ádám) szélsőséges megnyilvánulásai ugyanolyan kamaszos hóbotnak számítanak, mint a rapper-göncökbe öltözködő Kata hip-hop zene iránti rajongása. Mint később kiderül, a szülők jobb szeretnék volna, ha inkább Kata van hatással az újonnan szerzett és a lánynál valamennyivel idősebb barátokra, az események viszont pont ellenkező fordulatot vesznek. Kata nem annyira belső meggyőződésből radikalizálódik, mint inkább zavaros dachból: a szülők különválása miatt érthető sértettséget érző lány ugyanis megtudja, hogy édesapja (Hajduk Károly) több éve csalja az élettársát, a szemében emberként és apaként megbukott férfival pedig gondolatban a tőle örökre kapott nyitott szellemiséget is sutba dobja. Kata szemében nemcsak a csaló férfi, de ezt a megalázó helyzetet tűrő nő képe is egyenes következménye a liberális gondolkodásnak, amivel szemben a fiúk egyértelmű és leegyszerűsítő kijelentései és véleménynyilvánításai hirtelen igen szimpatikusnak bizonyulnak.

A Pass Andrea írta és rendezte darab tizenhat éven fölüli középiskolás diákokat céloz meg, az előadást pedig a kamaszok általában osztályostul a Jurányi Ház Szputnyik termében nézik (én Taliándörögdön, a Művészetek Völgye keretében és többnyire felnőtt közönséggel láttam). A másfél órás produkciót rendszerint negyvenöt perces beszélgetés követi, amelyen kizárólag a diákok vehetnek részt, és amelyet a Káva Kulturális Műhely vezetője, Takács Gábor szokott tartani a Theatre in Education (TIE) színháznevelési foglalkozások szellemében. A műfaj szellemében az *Újvilág* visszafogott eszköztárral egy szinte teljesen üres térben játszódik, amelyet három oldalról ülnek körbe a nézők (az első sorokban mindig az éppen jelen levő osztály-

lyal), a történések pedig egyenes vonalú, ám precízen megírt dramaturgia szerint haladnak a nyitott végkimenetel felé. A megidézett kort a színészek öltözeke és a használt kellékek jelzik: a behozott költözős dobozokon kívül kekszes doboz, kazettás magnó, első generációs mobiltelefon és régi videokamera alkotja az előadás „látványvilágát”, a szereplők pedig alkalomadtán használják a terem adottságait (mondjuk, egy ablakot vagy bejáratot), illetve a játéktér mögötti asztalt. Ehhez mérten közvetlen és egyszerű a színészi játék is: a fő színházpedagógiai alapanyagot az erőteljes vonásokkal felfrajzolt szerepek szolgáltatják, melyeket egyértelműen és felvállaltan a megmutatás gesztusával alakítanak. Ez a minőség nem föltétlenül válik az előadás kárára: különösen jó nézni Szamosi Zsófiát az érzékeny és tartózkodó anya szerepében, ahogyan egyszerre lesz törékeny és gyáva a családját érintő konfliktusban; Sztarenki Dóra szemtelen és durcás Kata, játéka a szerep és színész közötti különbség ellenére sem hat felszínesnek vagy gyermeknek.

Az *Újvilág* erénye, hogy mind a szélsőjobboldali radikalizmus, mind a baloldali szellemiségű liberalizmus ellentmondásait komplex és felkavaró módon mutatja meg. Egyrésről ott vannak a fiúk, akik nem mondják ki a *cigány* vagy *zsidó* szót, ugyanakkor a legnagyobb természetességgel beszélnek arról, ki lophatta el Kata biciklijét – amit az anya Robi többszöri figyelmeztetése ellenére sem volt hajlandó felvinni a lakásba. Másrésről ott vannak a szülők, akik igyekeznek összetetten fogalmazni és egyszerre megérteni, ugyanakkor kissé elbizonytalanítani a fiukat meg Katát is az elveik helyességében, mégsem képesek valódi kommunikációra a lányukkal. Elmulasztják például megosztani vele azt az örökséget, ami alapvetően befolyásolhatná Kata identitását: azt, hogy szülei zsidó származásúak. Az új lakásba anya és lánya többek között egy régi kacsatokkal teli dobozzal érkeznek – ami mindvégig a játéktér közepén marad –, de csupán az előadás utolsó harmadában derül ki a csomag valós tartalma: nagymamájának a második világháború alatt, a haláltáborban írt naplója. Az immár radikalizálódott, fehér fűzős, fekete bakancsot, fehér inget és miniszoknyát hordó Kata ekkor szembesül a tényekkel.

A lányt szélsőséges nézeteiben nem csupán a saját múltjával való megismerkedés bizonytalanítja el. Közrejátszik benne egyik kedvenc regénye, Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődése*, aminek kapcsán

Dömölky Dániel felvétele

Jelenet az *Újvilágból*

Áron elmondja, hogy szerinte csak az lehet bűnös, aki büntudatot érez. A fiatalok kamerával felszerelve mennek az általuk gyanúsított biciklitolvajok után, a jó poénnak induló bosszúállás azonban verekedésbe és rendőri kivizsgálásba torkollik, aminek folytán Robit kis híján bezárják. A fiúk nem érznek büntudatot amiatt, hogy büntetés nélkül megúszták a fizikai erőszakot, Katát viszont egyszerű tanúként is belülről mardossa a rossz érzés, amiért az új elveinek megfelelő magatartásforma nemcsak hogy nem helyénvaló, de egyenesen aljas.

Az *Újvilág* bemutatja, hogy milyen könnyedén radikalizálódhat szinte bármilyen útját kereső, bizonytalan fiatal, és felveti a kérdést, kik és mennyiben felelősek azért, hogy mára a szélsőjobboidaliság és neonácizmus megújult erővel hódít (nemcsak) az ifjúság körében.

Magyarország jelenlegi mentális állapota felől nézve egyenesen hátborzongatónak hat az a szókimondás és céltudatos kiállítás, amely a főhősök által szerveződő radikális jobboldali csoportot jellemzi. Az *Újvilág* az ezredforduló előtt játszódik, a fölösleges aktualizálástól megszabadulva mégis a ma égető társadalmi problémáiról tud beszélni: úgy firtatja a múltfeldolgozás hiányát és egyéb személyes mulasztásokat, hogy az idegengyűlölet és rasszizmus problémái egyszerre mutatkoznak meg a maguk univerzális, illetve időben és térben jól meghatározott kontextusában. Az előadás tömör, sűrű és nyitott, és rengeteg kérdést vet fel. Taliándörögdön elmarad a foglalkozás az előadás végéről, de úgy érzem, hogy ennek a lényegében felnőtt közönségnek is kijárna egy kiadós beszélgetés, szinte éhesen távozom a színházteremből.

Nánay István

Ez remek volt, Laci, nem felejtünk el

SINKÓ LÁSZLÓ (1940–2015)

Életének hetvenötödik évében elhunyt Sinkó László, a Nemzeti Színház Kossuth- és Jászai Mari-díjas színésze, Érdemes és Kiváló művész, a Nemzet Művésze, akit a közönség nemcsak a több száz színházi, filmes és tévés szerepe alapján, hanem a televízió országjáró műsorainak (*Másfélmillió lépés Magyarországon* s ennek folytatásai) narrátoraként ismert és szeretett.

Pályáját 1962-ben, a főiskola elvégzése után Debrecenben kezdte, ahol az is megadatott neki, hogy huzamosabban dolgozzon Ruszt Józseffel. Amikor Major Tamás hívta egy szerepre a Nemzetibe, természetesen ment, s ez után, 1966-ban Both Béla igazgató le is szerződtette a társulathoz. Pályafutása ott is biztatóan folytatódott, de amikor a színház két vezetője, Major Tamás és Marton Endre között végleg kiéleződött az ellentét, egyre nehezebb helyzetbe került a viszálykodástól magát távol tartó, egyik táborhoz sem csatlakozó színész.

Életútjának további állomásairól szóljon ő maga. Február–március során egy készülő könyvhöz adott interjút nekem, ebben főleg a Székely Gáborral való kapcsolatáról és munkájáról beszélt. Ennek a beszélgetésnek rövidített változatával emlékezünk Sinkó Lászlóra.

1971–72 után, amikor Babarczy László Kaposvárra ment, a Nemzetiben szörnyű helyzetbe kerültem, mert egyedül Iglódi Pista maradt, akivel érdemben tudtam dolgozni. A színházamban elszigetelődtem. Gyönyörűséggel néztem viszont a vidéki együttesek pesti vendégjátékait, például a szolnoki *Három nővér*t, a kecskeméti *Don Carlost* vagy a kaposvári *Mesél a bécsi erdőt*. Pont úgy gondolkodtam a színházról, mint ők, de nem volt, akivel mindezt megbeszéljem.

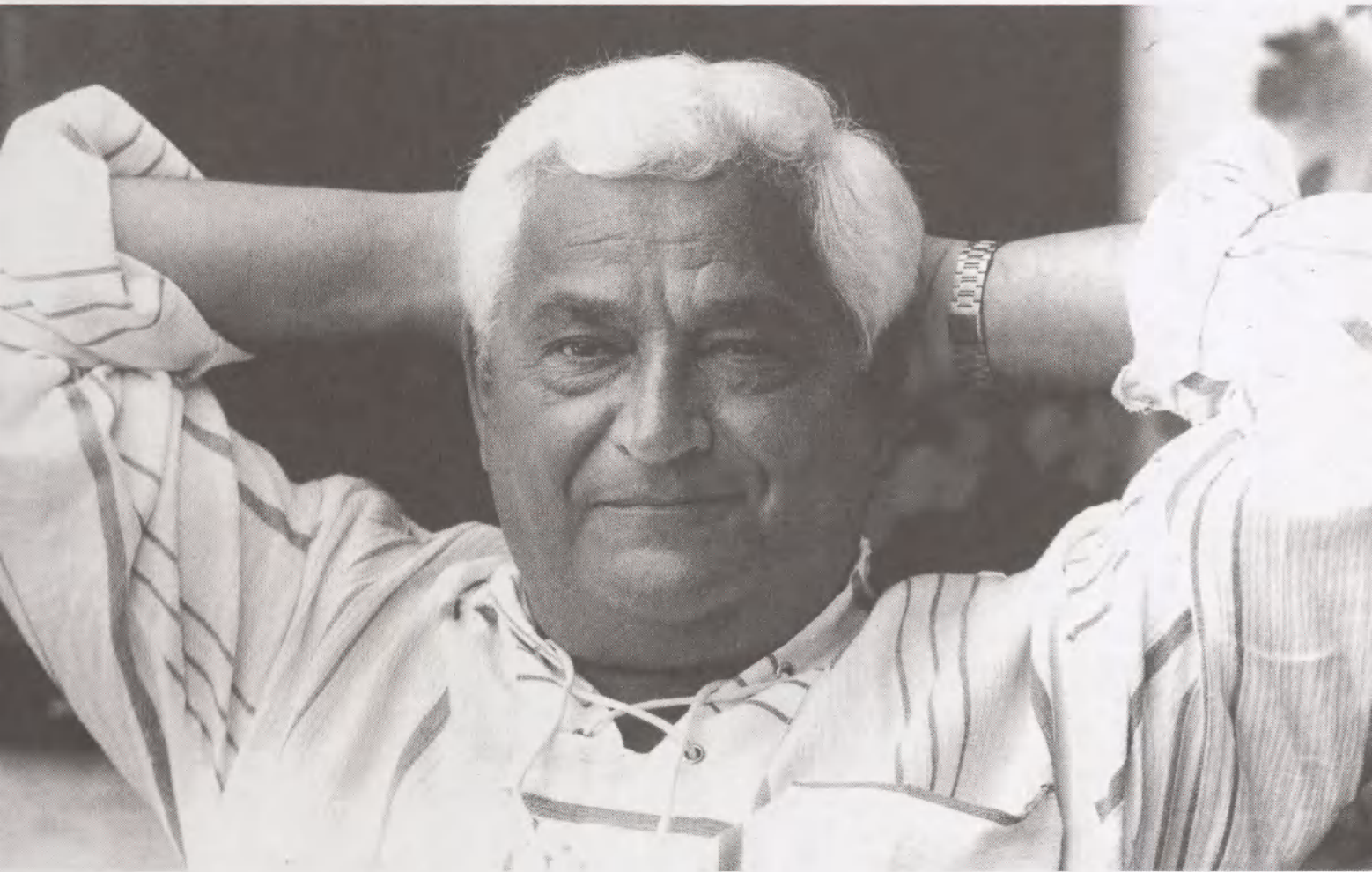
Székely és Zsámbéki Pestre jövetelét megelőzően – kitörve a nemzetibeli karanténomból – Kecskeméten vállaltam szerepet. Ott tudtam meg, hogy kinevezték őket, s fantasztikusan boldog voltam. Egy szakmailag sivár és velejéig hazug világban találkoztam velük, ahol a túlélésre rendezkedtem be. A személyükkel va-

lami felemelő szellemi és szakmai gazdagság érkezett a Nemzetibe. Általuk visszajött az, ami bennem ösztönösen, a Major Tamással való munkáimban meg tudatosan is megjelent: minden dolgot, mindent, ami elsőre eszedbe jut, meg kell kérdőjelezni. Feltételezni kell, hogy nem úgy van, és tovább kell keresni a variációkat. Ezt pedig csak úgy lehet, ha mindenfélét kipróbálsz. Ha visszanyeri a *próba* szó a valódi értelmét. Ahogy ez később a Katonában a homlokunkra volt írva: „A próbán merjél tehetségtelen lenni!”

Székely Gáborral a *Danton* halálában dolgoztam először. Eleinte szorongtam tőle, később pedig már alig vártam, hogy kezdődjön a közös munka. Sok mindenben egy véleményen voltam vele, csak ennek még nem tudtam jelét adni, mert ahogy az addigi életemben ez lenni szokott, ilyen helyzetekben bezárkóztam, és mint a bokszo a sarokban vártam, hogy támadás jön-e, vagy békésen döntetlenre hagyjuk a meccset, netán együtt érünk el sikert.

A *Danton* egyik próbáján olyan idegállapotba hozott, hogy csaknem sírógörcsöt kaptam, s kétségbeesésemben felrohantam a színpad mélyén lévő emelvényre, háttal megálltam, s megfogtam a mellvédet. Székely felüvöltött: „Ez remek, Laci, ezt ne felejtsd el!” A torkomban már éreztem a gombócot, előre mentem, félrehívtam, és azt kértem, engedjen haza, mert egy ép mondatot sem vagyok képes kimondani, azt sem tudom, hol vagyok, s nem tudom vállalni magamat a társulat előtt. Elengedtem. Délután öt körül felhívtam. „Laci, nem szabad ilyen önrombolónak lenni!” – mondta ő, aki ötezer ágyúval lőtte magát körbe, és több sebből vérzett. Ezzel a telefonnal kioldódott belőlem minden feszültség, és utána már probléma nélkül ment végig a próbafolyamat.

Több kollégám nehezen viselte el a próbamódszerét, azt, hogy a jeleneteket sokszor ismételteti. Én ezt a „rám telepedést” könnyebben fogadtam el, mert előzőleg nemhogy rám telepedtek volna, le sem szartak. Az ismétlésekkor tudatosodott bennem, hogy mit akarunk elérni. Elmondta, hogy ez meg ez jó, az nem, de még ne dobjuk el, mert lehet, hogy szükség lesz rá, inkább próbáljunk egy másik megoldást. Hányszor hiszi az ember, hogy a próbán valami nagyon jól

megy, aztán a megbeszélésen kiderül: semmi sem stimmelt benne. A visszamenésnél az is jó volt, hogy tudtuk: nem reprodukálni kell, hanem újat hozni, de nem homlokegyenesen mást. A fantáziánkat dolgoztattuk. Az is előfordult azonban, hogy szét-tárta a kezét, mert ő sem tudott azonnal továbblépni.

A *Tarelkin halála* is élmény volt. Nem sértődtem meg, hogy kis szerepet adott. Várkonyi Gábornál a tévében a címszerepet alakítottam jelentős szakmai sikerrel. A Nemzetiben Kun Vilmos kapta ezt a szerepet, én meg a földbirtokosét játszottam, akinek mindössze két jelenete van az őrszobán. Hatalmas bundában, pőfékelve, nagyképűen és lehangoltan léptem be, mert a figurának abból a meggyőződéséből indultam ki, hogy vagyonos ember lévén nem történhet baja, különben is hazugság, amivel vádolják. Vajda Laci mint kihallgató tiszt kiküldött, s amikor visszahívtak, szarrá verve, iciri-picire zsugorodva vándoroltam be. Nyílt színi tapsot arattam, valamint kritikus-díjat kaptam érte meg a Zsámbéki IV. *Henrikjében* játszott három, szintén kis szerepért.

Egy évvel később Székely telefonált, hogy szeretné, ha a *Boldogtalanokban* én játszanám Huber Vilmost. Televízión láttam a szolnoki előadást, amelyben szintén Csomós Mari alakította azt a szerepet, amit a Katonában is, és Piróth Gyuszi volt Huber. Nagyon megijedtem, de hihetetlenül boldog is voltam. Érzelmileg erősen megérintett ez a főszerep, mert amit az egyik jelenetben mondok – „Utánam ugráltok, mint a

békák...” –, azt a családomban gyakran megéltem. Sokszor sem édesanyám, sem a bátyám nem értette, hogy mit akarok, hogyan viselkedem, mert ismeretlen volt számukra az, ahogy sok mindenről gondolkodtam, s őszinte voltam, ordítottam és toporzékoltam. Gáborral olyan intim kapcsolatba kerültem, hogy elmondhattam, miből van élményanyagom, s ez a vele való munkában jött elő belőlem, mert addig le volt fojtva. Amikor ki akartam robbanni, környezetem csak értetlenkedett, hogy mi baja a Lacinak. Ez visszatérő kérdés lett, ilyenkor kiabáltam: Semmmmmiiiiii!

Annak külön is örültem, hogy Gobbi Hildával játszhatok. Jól megértettük egymást. A premier után az egyik előadás szünetében Székely nevetve jött be az öltözőmbe: „Annyira azonosultok Hildával, hogy helyenként a hanghordozásokat és gesztusaitok is azonosak. Mint anya és fia, mind a kettő egyformán őrlt és bolond.”

A próbák azonban nehezen és keservesen zajlottak. Ha Gábor igazában elbizonytalanodtam, megmondtam neki, kételyeim nem fojtottam magamba. Visszakérdezős vagyok, emiatt néha elhúzódtak a próbák. Ekkor, negyvenéves koromban tanultam meg tőle, hogy az agyban a nevetés és a sírás biológiai központja egymás mellett van. Ezért a kettő gyakran következik egymásból, azaz örömről sírunk, és szomorúságunk röhögésbe csap át. A *Boldogtalanokat* azért is szerettem, mert ezt a kettősséget megmutat-

hattam, meg azért, mert a figurák nem fekete-fehérek, így el lehet árulni, hogy a férfi mikor és hogyan hazudik másoknak és magának, illetve lényének és viselkedésének hol a fonákja, ugyanakkor attól, hogy ilyen, még lehet szeretetre méltó.

A *Coriolanus*ban ismét kis szerepet kaptam, ami elszórtan, néhány mondatonként jelenik meg. Szóltam Gábornak, hogy nem akarok kikerülni az előadásból, de volna egy komoly munkám a televízióban. S átosztott. A Shakespeare-darabbeli szerepemet Papp Zoli vette át, én meg Hollósi Fricivel egy teremszolgát alkítottam benne. A kongresszus előtti képben székeket kellett rendezgetnünk. Eszembe jutott, hogy amikor Debrecenben egy május 1-jei ünnepségen léptem fel az Arany Bika Szálloda nagytermében, szokásomhoz híven korábban érkeztem, s így megfigyelhettem, amint szótlán elvtársak jártak fel-alá, és mindenhova, az asztalok alá, szögletekbe, ablakfüggönyök mögé benéztek, ellenőrizték a helyszínt. Feszült, ugyanakkor különösen komikus s egyben szálnalmas élmény volt. Ezt elmeséltem Gábornak és Hollósinak, tetszett nekik, hogy ebből az emlékből induljunk ki. A szöveget szétszedtük, aztán összefésültük. Hollósi mondatainak egyik felét én mondtam, a másikat ő, s fordítva. Nyílt színi tapsot kaptunk rá, ahogy halál komolyan végeztük a dolgunkat.

A következő emlékezetes munkánk a *Catullus* volt, ami szerintem a legesszenciálisabb és legkülönlegesebb rendezése. Belőle is, belőlünk is olyan rejtett erők, emlékek és érzések jöttek elő, amik előtte soha. Elkapott bennünket az író különleges világa. Abban is kisebb szerepem volt, de jelentőssé nőtt. Amikor Párizsban vendégszerepeltünk a *Három nővérrel*, az *Übü királlyal* meg a *Catullusszal*, ennek volt a legnagyobb sikere.

Miután Székely elhagyta a Katona József Színházat, egy időre elváltunk, de tudtam, ha valaha még színházat kap vagy alapít, akkor megyek utána. A kíváncsiság is hajtott, vajon egyedül, a *katonás* rendezőtársai nélkül milyen színházat csinál. Amikor tehát indult az Új Színház, átszerződtem.

Már dolgoztam másokkal, amikor jött Székely és a nagy kaland, a *Don Juan*. A próbákon és az előadásokon ismét felfedeztem magamnak Molière-t. Azt, hogy amikor Sganarelle Don Juan hosszú monológjába egy-egy mondattal közbeszól, az Molière-nek, a színésznek a megnyilvánulása, mert nem tudta elvi-

selni, hogy sokáig szótlánul álljon a színpadon. (Tudvalevő, hogy ezt a szerepet ő játszotta.) Gábor támogatott e közbeszólások kidolgozásában. Ma is minden próbára emlékszem, holott majdnem behaltam. Azok is bejártak, akiknek aznap nem volt dolguk, mert élmény volt hallgatni Székelyt és nézni a kollégákat.

Az Új Színházban az is majdnem megadatott, hogy egyszerre játsszam Sganarelle-t a *Don Juan*ban és Molière-t az *Álszentek összeesküvésében*. Óriási kedvvel kezdtük próbálni a Bulgakov-darabot Cserhalmival, Csomós Marival, Marozsán Erikával, s már hozták a díszletet meg a jelmezeket, amikor lefűjták az előadást. A mai napig nem tudom, miért.

Ami ezután következett, arról nehezen tudok beszélni. Mint egy kivert kutya, jártam az utcákat. Az Új Színház elvételével hontalanok lettünk. Egyetlen színházi vezető sem mondta, gyertek hozzám. Kezdődtek a vendéjátékok évei: hol itt, hol ott, egyszer a József Attila Színházban, máskor vidéken léptem fel, mindaddig, míg le nem szerződtem a Nemzeti Színház.

Öt végre megint jó szerepeket kaptam, s Alföldi Robit nagyon bírtam. A metódusa sokban hasonlított a Katona József Színházban megszokotthoz. Őrület formátum, fantázia és szabadság jellemzi. De ennek is vége szakadt.

•

Az otthonában készült interjú hivatalosan itt ért véget. Az utóbbi időben betegeskedett. Életeleme volt a mozgás, de fájdalom és kezelések tették nehezzé számára a sétát, lakóhelye, Budakalász környékének bejárását, a közlekedést. Erről az interjúban nem akart beszélni, de amikor már nem ment a kismagnó, átszakadt az önfegyelem gátja, s ömlött belőle az elkeseredett panaszáradat.

Ám nem a fizikai megpróbáltatások miatt panaszkodott leginkább, igazán az bántotta, hogy színházában ismét meg kellett tapasztalnia a méltánytalanságot, azt, hogy nem számítanak rá. Megrendítő volt indulatos és érzelmes vallomása a hivatásszeretetről, a színészi lét törekénységéről, a hűségéről, a szakma iránti alázatról, a néhány évig tartó tanítás öngyötrő elhivatottságáról és a sérelmek miatti fájdalomról. Felejthetetlen szerepeinek emléke mellett ezt az őszinte kitárulkozását őrzöm magamban.

www.szinhaz.net

POSZT-ankét 2.

Mi a teendő a Pécsi Országos Színházi Találkozóval? Mit gondol erről a színházi szakma? Van közös nevező? Kísérletet teszünk arra, hogy megszólítsuk a színházi szakma és a kultúraszervezés képviselőit, határon innen és túl, kőszínházban és független színházakban, alkotókat, művészeti vezetőket, kritikusokat, hogy megtudjuk, mit gondolnak és javasolnak. Az ankét szerkesztői Herczog Noémi és Tompa Andrea.

1. Egyetért-e a változtatás szükségességével? Ha igen, miért? Ha nem, miért?

Hogyan lehetne a jelenlegi helyzeten változtatni, amennyiben szükségesnek látja?

2. Reform legyen vagy új fesztivál?

3. Milyen alapelvekben látja egy országos színházi fesztivál helyes működésének garanciáját?

4. Ki jelölje a válogatókat, hány válogató legyen? Legyenek-e kvóták? (Hány budapesti, vidéki, határon túli, független, nagyszínpadi, stúdió-előadás kapjon meghívást?)

5. Mitől lenne igazán jó és reprezentatív a POSZT, amennyiben most nem tartja annak?

Barda Beáta

1. Mindazok után, ami történt a közeli és a nem is olyan közeli múltban, nem lehet nem változtatni, mert ezt tovább így folytatni egyszerre lehetetlen és értelmetlen.

2. Releváns kérdéseket kellene feltenni és azokat gyorsan meg is válaszolni. Dönteni kellene. Eldönteni azt, hogy mit akarunk bemutatni, hogy kinek akarjuk az előadásokat megmutatni, hogy szakmai eseményt akarunk, vagy népszórakoztató látványosságot (bár nem biztos, hogy a kettő teljesen kizárja egymást), hogy szemlét szeretnénk, vagy válogatást, és ha az utóbbit, akkor milyen elvek mentén történjen a szelekció, hogy hol szeretnénk (helyszínek és adottságok) és mikor megrendezni, hogy (ideális esetben) mennyi pénzből lehet egy ilyen (milyen?) eseményt megvalósítani, és még sorolhatnám. De a legfontosabb az, hogy kinek, mit és miért.

3. Bocsánat, de ez nem jó kérdés, tök mindegy, hogy reformnak hívjuk, vagy új fesztiválnak, a megújult forma és/vagy tartalom a lényeg.

4. Nem pontosan értem a kérdést. Szakmai garanciáról beszélünk? Anyagi garanciákról? Személyi garanciákról? A garanciát talán az adhatja, ha idejében születnek döntések, ha ezek a döntések szakmai alapúak, és van anyagi biztonság és hosszabb távú tervezhetőség.

5. A rövid válasz az, hogy passz – hiszen a jelenlegi helyzetben olyan nincs, hogy „a szakma”. Válogathatnak kritikusok, játszhat az, ahogy a Theatertreffen szerveződik, a kidolgozott mechaniz-

mus a ki- és belépőrendszer, a folyamatosság biztosítása. Az is kiderült már, hogy egy ilyen kis országban így vagy úgy majdnem mindenki érintett, de muszáj független, autonóm válogatókat találni. De persze ez is attól függ, hogy mire akarunk válogatni – ha például a POSZT-ból szemle lenne, akkor nem kell válogató, akkor csak jelölési feladat van.

Legyenek-e kvóták? Na de akkor mi értelme van válogatni? Persze ez megint a mit, kiknek, miért kérdése.

6. Attól függ, hogy mit akarunk/mit várunk a POSZT-tól. De a válaszok nem úszhatók meg. Csak és kizárólag akkor van értelme az egésznek, ha az alapvető kérdések eldőlnék, ha konzekvensen ragaszkodunk elvekhez, minimumokhoz. Az, hogy ezek után jó lesz-e, az kérdés. Hogy reprezentatív lesz-e, az a megszülető válaszoktól függ.

Boross Martin

A csecsemő jut eszembe Salamon király udvarából, akinek két anyja volt. Csak a POSZT esetében egyik anyuka sem volt valódi, és nincs bölcs Salamon király sem, ezért azt széttepte a tulajdonlás vágya. A fesztivál menni fog a maga útján, vagy rosszabb lesz, vagy jobb, de az biztos, hogy nem lesz egy egész országot reprezentáló fesztivál. Nem is kell annak lennie!

Ma egyetlen gondolat sincs, ami egy egész országot reprezentál, ugyanis az ország egyik felét nem érdekli a másik fele, és *vice versa*. Aki ma fesztivál szervezésére adja a fejét, annak sem kell úgy tennie, mintha pont a színházi szakma lenne erre képes.

Közös gondolat ma nemzeti szinten csak erőszakolt módon létezik, pragmatikusan, cinikusan és üresen. Afelé érdemes fordítani a fejünk, ahol van konszenzusos akarat, tiszta és konkrét célokkal. Ilyen konszenzusra képtelenek a mai színházi Társaságok, ezt maguk deklarálták idén, azzal, hogy kimondták, nincsenek közös emberek, csak „mi embereink” és „ő embereik”. De legfőképp akkor, amikor a Teátrumi Társaság szövegíró sátáni és isteni oldalra osztotta a szakmát.

Én azt látom, hogy hitelesen, hasznosan az a struktúra tud fejlődni itthon, ami lokális vagy alulról jövő kezdeményezés, amely aktívan számol a helyi közösséggel (bevonja azt), a nagyobb struktúrák esetében pedig az, ahol nemzetközi jelenlét is van, európai gondolatfúzió.

Ha újra lesz egy országos fesztivál Magyarországon, én nagyon örülnék, ha az nemzetközi lenne, ahogy Európa legrangosabb fesztiváljai is mind azok. Ez a világ legtermészetesebb dolga, hiszen az ízlés, stílus, problémák, értékrend, témaválasztás, világnézet, közönység nem geográfiai, hanem gondolkodásbeli kérdés.

A díjazást-versenyt egyértelműen megszüntetném. Felesleges és hiteltelen presztízsharc, feszültség és frusztráció táptalaja, amit nehezen tud kezelni egy

olyan kicsinyes, sérülékeny, hiperérzékeny és korrupt közösség, mint a miénk.

Szerintem bármilyen, bárhány, bármekkora fesztiválnak tud lenni legitimitása, csak ne legyen kirekesztő és átláthatatlanul, hatalmi erővel, erőszakosan irányított. A legfontosabb, hogy demokratikus legyen, és átgondolt, szakmailag körülhatárolt profillal rendelkezzen, profi csapattal felépítve. Minél nagyobbra szabják, annál sokszínűbbnek is kell lennie, a programban táncsal, kortárs előadásokkal és zenés programokkal egyaránt, műfajilag legalább olyan sokszínű, mint például az off-program volt eddig

Fábián Péter, Benkó Bence, k2 Színház

Felvetés a hogyanról

Az előzményekről

A k2 Színház mind ez ideig nem kapott meghívást a POSZT versenyprogramjába, az Off-programba pedig egyszer – az idei évben. A társulat legtöbb tagjának inkább a nem is oly távoli egyetemista éveiből vannak emlékei, élményei a fesztiválról, hiszen nem egyszer nyílt lehetőségünk az elmúlt öt évben egyetemi vizsgaelőadásokkal vendégszerepelni Pécsen. A fellépések mellett eljártunk mások előadásaira, a szakmai beszélgetésekre, esti kocsimázásokra. Ezenkívül a különböző sajtóorgánumból tájékozódhattunk a POSZT-on történetekről, kibontakozó botrányokról. Eddig nem volt több közünk az ország legnagyobb színházi találkozóhoz, mint az eddig összefoglaltak. Ez teljesen normális, lévén, hogy a társulat pályakezdőkből áll.

Az már sokkal kevésbé normális (vagy nagyon is az?), hogy ennek a pályakezdőkből álló társulatnak a jelenlegi álláspontja az, hogy nem is szeretne részt venni a POSZT-on, legalábbis az utóbbi években kialakult viszonyok között semmiképp. Elégedetlenségünknek hangot is adtunk egy kiáltványban, melyet az idei fesztiválra meghívott előadásunk után olvastunk fel. Ennek lényege – annak tisztázása mellett, hogy előadásunkat nem a POSZT-ra, hanem a pécsi nézőknek hoztuk – egyfelől az volt, hogy kifejeztük elhatárolódásunkat mindkét színházi társaságtól és a politikai érdekeltségek miatt két részre szakadt színházi találkozótól, másfelől igyekeztük felhívni az idősebb színházcsináló generáció képviselőinek figyelmét arra, milyen elkeserítő példát mutatnak fiatalabb kollégáinknak az állandó vagdalkozással, a „másik oldal” ellenségnek való beállításával.

A kiáltvány nem kavart túl nagy port, de azért sok egyetértő megnyilvánulás érkezett hozzánk, elsősorban kortársainktól. Az idősebb generáció tagjai közül főként egykori tanáraink reagáltak. Néhányan egyetértésüknek adtak hangot, mások viszont azt kritizálták, hogy a kiáltvány túl közhelyes, és arra kértek, hogy „a sokszor hallott-látott lözhangoknál kicsit mélyebben” fejezzük ki a véleményünk az ügyben, illetve megkaptuk a felszólítást, miszerint „gyerekek, tessék a hogyanról is elgondolkodni az »ezt nem« mellett”.

Bár a kiáltvány műfaji követelményeibe tudomásunk szerint nem tartozik bele, hogy részletes felvilágosítást adjon egy összetett probléma megoldásának hogyanjáról, mégis jogos a felvetés – még ha kissé inger-

lő is a kioktató hangnem, amelyben megfogalmazódott – , hogy ha ilyen egyértelműen meg tudjuk fogalmazni, hogy miből nem kérünk, a következő lépés egy lehetséges megoldási javaslat artikulálása lehet.

Így aztán az utóbbi időben sokat beszélgettünk arról, mi lenne, ha holnapról nekünk kellene felelős döntéseket hoznunk a POSZT ügyében. Hogyan építenénk fel újra ezt a nagyszabású fesztivált? Hogyan lehetne megtisztítani a sok kicsinyességtől, felpeszditeni, hogyan lehetne a politikáról visszatérni a figyelmet a színházra, a jó színházra?

Az alábbiakban a POSZT megreformálásának egy lehetséges, talán kicsit idealista ötletét tesszük közzé, mely nem egy kész tanulmány (már csak azért sem, mert kizárólag színházszakmai kérdéseket érint, a fesztivál marketingjét, költségvetését stb. nem tárgyalja), inkább csak egy felvetés a „hogyanról”, melynek újdonsága lehet, hogy generációs szempontból közelíti meg a kialakult problematikát.

Még ha nem is valószínű, azt reméljük, tán kialakul érvényes párbeszéd ennek kapcsán, vagy valaki ihletet kap az ötlettől, és eszébe jut egy használhatóbb...

A koncepció

A POSZT működésképtelenségét elsősorban a „két oldal” párbeszédre való képtelenségében látjuk. Ezt a párbeszédre való képtelenséget valamiféle régi sérelmek idézhatték elő, melyekre évről évre újabb sérelmek rakódtak, egyre feloldhatatlanabbá téve az eredeti konfliktust. Mindkét oldal felidéz vélt vagy valós igazságtalanságokat, nemegyszer olyan régről, amikor mi még meg sem születtünk. Az a felismerésünk támadt, hogy ezekhez a sérelmekhez a mi generációnknak igazából vajmi kevés köze van. Ugyanakkor azt nevelték belénk, hogy a másik oldal a „sötét oldal”, nem tudjuk, miért, de nekünk őket ugyanúgy rühellenünk kell, mint a minket nevelő színházi embereknek. És azt tapasztaltuk, hogy a „sötét oldal” gyermekeibe is azt plántálják a kezdetektől fogva, hogy igazából a „mi oldalunk” (borzasztó ezeket leírni!) a „sötét”, és valamilyen ősi átok miatt nekik is rühelleni kell minket. Ha ez ellen nem teszünk semmit, akkor húsz év múlva a mi generációnk fogja két részre szakadva felemészteni önmagát olyan sérelmek miatt, amikre már senki sem emlékszik. Mi, pályakezdők még nem utáljuk egymást, még ha ez a példa áll is előttünk, mi még tudunk beszélni egymással – nem azért, mert annyival értelmesebbek vagyunk az idősebeknél, hanem mert még nem volt időnk összeveszni és egy életre megsértődni egymásra. Ezt kellene valahogy elkerülni!

Logikus következtetés lenne azt mondani, hogy osszassunk fel minden társaságot, jöjjenek a fiatalok, intézzék ők a POSZT jövőjét, mert ők még tudnak beszélni egymással, és politikailag sincsenek (még) annyira elköteleződve. Csakhogy ez így elég felszínes gondolat („sokszor hallott-látott lözhang”). Ha holnapról huszonéves pályakezdők látnák el a POSZT-tal kapcsolatos teendőket, valószínűleg holnaputánra megszűnne a fesztivál (meg kell jegyezni, hogy jelen helyzetben sincs kilátásban sokkal hosszabb jövő). Elvégre a válogatók, a zsűri, a szakmai beszélgetésekre meghívott színházi emberek – saj-

nos egyre több kivétellel – nagy tudású szaktekintélyek, akiket azért kértek fel, mert értik a színházat, és képesek felelős döntéseket hozni egy fesztivál életével kapcsolatban. Csak hát, ugye, haragszanak egymásra, vagy épp meg akarnak felelni egymásnak, és ez sokszor beárnyékolja döntéseik szakmaiságát.

Olyan rendszerre van tehát szükség, amely a színházi szakemberek tudásán alapszik, ugyanakkor megfosztja a szakma nagyjait az érzékeny kérdésekben való döntés jogától, és ezt a jogot az új generáció némiképp függetlenebb kezébe adja, mindezzel – vélhetően termékeny – párbeszédet indukálva a generációk között.

Ebből a gondolatmenetből született meg egy új válogatási és zsűrizési rendszer ötlete.

A válogatási rendszer

Válogatóbizottság

Jordán Tamás többször is megemlítette az idei POSZT-on, hogy a megoldást egy hétfős, független szakmai grémium felállításában látja. Ezt az alapötletet konkretizálja egy szintén hét főből álló válogatóbizottság elképzelése, melynek viszonylagos függetlenségét az alábbi kritériumok garantálják:

A válogatóbizottság tagja lehet bármely harmincötödik életévét be nem töltött, felsőfokú színházművészeti tanulmányokat végzett (színész, rendező, dramaturg, látványtervező, színháztörténész, színikritikus stb.), aktív (színházban dolgozó/publikáló stb.), szakmai elismeréssel rendelkező (díjazott, fesztiválra meghívott, szaktekintélyek által méltatott) alkotó, aki természetes személyként nem tagja egyik színházi társaságnak sem, és magát színházpolitikailag függetlennek vallja.

A korábbi években többször is problematikus volt, hogy egy (vagy két) válogató esetén a meghívott előadások nem elég változatosak, mert csak egy (vagy két) ember ízlését, illetve az éppen aktuális elvárásoknak való megfelelni akarását tükrözik. Erre lehet megoldás a hétagú válogatóbizottság, melynek tagjai folyamatos párbeszédben állnak egymással, és a legkülönbözőbb színházi szakterületekről érkeznek, így fokozva a bizottság rálátását az adott színházi évad kínálatára – erről bővebben még lesz szó.

A válogatók kinevezése

A hét válogatót a Színházi Kritikusok Céhe nevezi ki a (harmincöt év feletti) tagok szavazatai alapján, valamint két kritikust is delegálhat a bizottságba a céh harmincöt év alatti tagjai közül.

Régóta vita tárgyát képezi a POSZT kapcsán, hogy a kritikusok – más európai színházi fesztiválok gyakorlatától eltérően – miért szorulnak ennyire háttérbe, miért nem szólhatnak bele jobban a döntésekbe, ha egyszer ők azok, akik leginkább képesek kívülről rálátni a színházi szakmára, az adott évad legfontosabb előadásaira. Persze jogosan merül fel az érv, hogy a Kritikusok Céhe éppoly részrehajló szervezet, mint bármely más színházzsákmái – vagy magát annak álcázó – csoportosulás. Ha ebben a meglátásban van is igazság, egyik vagy másik oldal mellett való elkötelezettségüket is csak kevéssé tudják érvé-

nyesíteni, ha a válogatókat olyan alkotók csoportjából kell kiválasztaniuk, akiknek még nem volt idejük elköteleződni, akik koruknál fogva még viszonylag függetlenek, ugyanakkor színházi ízlésük már könnyen lehet annyira kifinomult, hogy alkalmasak legyenek a válogatói szerepkörre.

A kritikusok tehát ebben a rendszerben közel sem kapnak teljhatalmat, viszont szaktudásukkal áttételesen és közvetlenül is (ne felejtjük a két fiatal kritikus delegálásának jogát!) hozzájárulhatnak ahhoz, hogy hatékony, független, minőségi válogatóbizottság jöjjön létre. Nem utolsósorban ez arra is inspirálja a kritikusszakmát, hogy nagyobb figyelmet szenteljen az új színházi generációnak, és ne legyen rest felfedezni a fiatal, innovatív színházat csináló, potenciális válogatójelölteket. Másfelől arra is jótékony hatással lehet az új rendszer, hogy a jelenleg meghatározó nagy kritikusgeneráció több energiát fektessen a pályakezdő kritikusok képzésébe, hiszen rajtuk keresztül képviseltetheti magát a válogatás folyamatában.

Kvóták

Többször szóba került a POSZT története során, hogy legyenek-e kvóták, azaz készüljön-e szabályozás arra, hogy különböző műfajú, nagyszínpadi és stúdiószínpadi előadásokból, határon túli és inneni produkciókból stb. hány képviseltethesse magát. Tudomásunk szerint ilyen szabályozás végül sosem készült, mert a POSZT – minden egyéb tényezőtől függetlenül – az ország legjobb előadásait felvonultató fesztivál szeretett volna lenni. Tehát elvileg lehetséges az, hogy egy évadban, mondjuk, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházban születik öt olyan előadás, ami lefózi minőségben az ország egész színházi kínálatát, és ez esetben mindenféle lelkiismeret-furdalás nélkül a nyíregyházi teátrumtól meg kell hívni azt az öt előadást. Vagy: ha az adott évadban sokkal jobb bábelőadások születtek, mint prózaiak, akkor abban az évben a POSZT-nak elvileg kutya kötelessége bábfesztivállá avanszálni és csak bábelőadásokat meghívni. A gyakorlat mégis azt mutatja, hogy bizony vannak kimondatlan kvóták, melyek egyre pimaszabbul válnak a fesztivál alapszabályává. Sok udvariassági, politikai elvárásnak kell megfelelni a válogatás során, melyek szinte teljesen háttérbe szorítják a szakmai szempontokat.

Az új válogatórendszer végleg eltörli a kvótákat – a kimondatlanokat is! – , gondot fordít azonban arra, hogy a válogatók a legkülönbözőbb ízlésűek legyenek, és a legkülönbözőbb színházi szakterületek képviselői közül kerüljenek ki. A Színházi Kritikusok Céhének tehát további fontos szempont a válogatók kinevezése során, hogy a bizottságba be kell kerülnie egy „művész-”, illetve prózai színházi, egy zenés, illetve szórakoztató színházi, egy gyermek-, illetve bábszínházi, egy mozgás-, illetve táncszínházi, egy „kísérleti” színházi

területről érkező alkotónak. (A két fiatal kritikust nem kell „kategorizálni”.) Annak megítélése, hogy például kit tekintünk mozgásszínházi szakértőnek, már a kritikusok dolga, mindenesetre kézzelfogható bizonyíték szükségeltetik az adott alkotó adott területen való jártasságá-

ról (végzettség, fesztiválmeghívás, ajánlólevél, díj stb.).

Az új rendszer így segít fenntartani a válogatóbizottság széles körű rálátását a színházi kínálatra.

Konzulensek

Az eddig felépített válogatói szerkezetben még kérdéses az idősebb színházcsináló generáció szerepe, akiket azonban szaktudásuk miatt vétek lenne kihagyni az évad legjobb előadásainak kiválasztásából.

Az új válogatási rendszerszerben mind a hét válogatónak kötelessége felkérni maga mellé egy konzulenszt, aki harmincöt év feletti színházi szakember lehet. A konzulens és a válogató egész évadban folyamatos párbeszédben áll egymással, lehetőség szerint minél többet járnak együtt színházba, kivesézik az előadásokat. A konzulensnek joga van tanácsokat adni a válogatóknak a legjobb előadások kiválasztásában, ajánlhat produkciót a válogató figyelmébe, a végső döntésbe viszont semmiféle beleszólási joga sincs: szavazati joggal nem rendelkezik a válogatóbizottságban.

A válogatás menete

A tizenöt legjobb előadás kiválasztása demokratikus úton, nyílt szavazással történik. A hét válogatónak és lehetőség szerint a konzulenseknek is javallott havonta legalább egyszer összeülni, hogy az addig látni kívánt előadások közül felhívják egymás figyelmét azokra, amelyek potenciális jelöltek lehetnek a versenyprogramba. A válogatási időszak lejártá után a bizottság újfent összeáll (ezúttal már konzulensek nélkül), és vitatkozni kezd az esélyes előadásokról, melyek halmazát nyílt szavazás útján fokozatosan szűkíti, míg el nem jut a tizenöt előadásból álló versenyprogram kialakításáig.

A szavazás során annak a válogatónak a szavazata, akinek „szakterületéhez” tartozik az adott előadás, kettőt ér. (A kritikusok szavazatai így egyik esetben sem érhetnek kettőt, viszont ők maguk ketten vannak a bizottságban.) Szavazategyenlőség esetén az előadás sorsát újra megvitatják, majd ismét szavazás következik. Ha ez sem hoz eredményt, a vita tovább folytatódik mindaddig, amíg valaki át nem áll.

A válogatóbizottság tagjainak a döntéseket megelőző viták során törekedniük kell arra, hogy érveik szakmai alapokon fogalmazódjanak meg – színházpolitikai, protokolláris szempontok nem érvényesülhetnek.

Fontos szabály továbbá, hogy amennyiben egy válogató munkakapcsolatot tart fenn azzal a színházzal vagy társulattal, melynek előadásáról a bizottság épp szavaz, illetve ha az adott előadásban közreműködik az illetőnek rokona, úgy szavazati joga azt az előadást illetően megszűnik. Vitatott esetben az összeférhetlenség veszélyének fennállását a válogatóbizottság hivatalosan eldönteni ugyancsak nyílt szavazás útján.

Zsűrizési rendszer

A válogatás alatt csupán véleményezési joggal rendelkező konzulensek hatalma a fesztivál alatt megnő: a hét konzulensből áll össze a zsűri. Azonban a hét válogató szerepe sem ér véget, hiszen fordul a kocka:

belőlük lesznek a zsűritagok konzulensei, akiknek joguk van megjelenni a zsűritagok bármely tanácskozásán, illetve véleményezni a zsűri érveit egy-egy előadás mellett vagy ellen. A konzulensek feladata továbbá, hogy figyelmeztessék zsűritag-társaikat, ha egy vitában esetleg felbukkannak nem kizárólag színházszakmai alapokon nyugvó érvek is.

A végső szavazáson, a díjak odaítélésekor a zsűritagok – immár a konzulensek jelenléte nélkül – nyílt szavazással döntenek el, mely előadásokat jutalmaznak. (Senkinek sincs kettős szavazati joga.)

A díjak mellé a zsűritagoknak kötelességük mellékelni egy legalább háromoldalas szakmai indoklást arról, hogy mivel érdemelte ki az adott előadás vagy alkotó a kapott díjat. Az indoklás csak akkor érvényes, ha mind a hét zsűritag aláírta.

Zárszó

Hisznünk abban, hogy a POSZT még lehet jó fesztivál. Talán még életre lehet kelteni, ha nem is épp a fentebbiekben leírt ötlet megvalósításával, mely minden bizonnyal ezer sebből vérzik, ha a praktikum felől közelítjük meg, arról nem is beszélve, hogy rengeteg egyéb, a fesztivállal kapcsolatos problémára nem kínál megoldást.

Ötletünk inkább álmodozás, de úgy véljük, gyakorlati haszna is lehet. Talán így bekerül a POSZT-ról való vitába két új szempont: a hatalom megosztásának lehetősége, valamint a generációk összefogása, találkozása, ütközése, párbeszéde a POSZT újraélesztéséért – meg amúgy is.

Hülyeség?

Köllő Kata

Nagyon „külsősként”, nagyon a partvonalról – már ami a POSZT frekventálását illeti – osztanék meg néhány gondolatot. A felsoroláshoz eredetileg a „nagyon határon túliként” címkét is oda akartam illeszteni, de aztán meggondoltam, mert félreérthető lehet. Mármint úgy félreérthető, hogy azt hihetnék, frusztráltságból soroltam volna oda ezt az „állapotmeghatározást”. Pedig nem. Sőt. Talán pontosan ebbéli helyzetem miatt tudom kívülről nézni az ottani (mindenféle) dolgokat. Ez mindenképpen előny. Van persze hátránya is ennek a határontúliségnak, de erről talán majd máskor. Ja, és nagyon boldogan. Ezt is hozzátehetném a felsoroláshoz. Nagyon boldogan, hogy ide, mármint határon túlra még nem gyűrűzött be ez a kettéhasadt, megosztott állapot. Legalábbis ami a színházat illeti. Mert a közéleti-politikai megosztottság már nagyjából igen. A színházi megosztottság szerencsére kimerül(t) annyiban, hogy a Magyar Teátrum Társaság öt évvel ezelőtt „besátorozott” Tuszványosra (Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor – mindközönségesen: Tuszványos), és ott próbálja megbeszélni – többnyire saját magával, mert sok érdeklődő nem igazán szokott lenni – a „szakmai” problémáit. Mint például idén is. „Mit neked cirkusz! azaz milyen legyen a jövő cirkusza” címmel zajlott beszélgetés – bár végighallgatva a hangfelvételt, inkább a „cirkuszbiztos” monológjának nevezném –, aztán meg „házánk legfelsőbb színházi kultúrájának helyzetét” ismer-

tette Vidnyánszky Attila, Lőrinczy György és a „nemzeti cirkuszbiztos”. (Erről sajnos nem tudok részleteket, állítólag nem készülhetett hangfelvétel.)

Maradjunk tehát annyiban, hogy a partvonalról beszéllek.

Igen, egyetértek a változás szükségességével. Feltehetően nem fog változni szinte semmi, hiszen azok, akik elég sokat dolgoztak azon, hogy saját képükre és hasonlatosságukra formálják a POSZT-ot, most, hogy végre nagyjából sikerült, nyilván nem fogják hagyni, hogy csak úgy „kicsússzon alóluk”. Ehhez pedig a jelenlegi politika nagyon is partner lesz, mint ahogyan a mostani helyzet is többnyire ennek a hatékony beavatkozásnak köszönhető. Nem állítom, hogy az évek során minden rendben volt ezzel a fesztivállal, bevallom, nem követtem folyamatosan az alakulását, azt viszont határozottan állítom, hogy attól a perctől kezdve, amikortól politikai síkon dőlnek el dolgok a művészetben, hát ott kő kövön nem marad egy idő után. Valahogy ezt kell tehát elérni: a függetlenedést. Ha majd képes lesz rá a város. Mert a városvezetésnek kell meghozni bizonyos döntéseket. Mint például a tulajdonlás kérdéséről. Megszüntetni a mostani állapotot, és tiszta lappal kezdeni, ha továbbra is ragaszkodik a fesztiválhoz. Márpedig az elmúlt tizenöt évben bizonyára jelentett valamit ez a fesztivál a város számára is.

A tiszta lapot pedig csakis szakmai alapon lehet indítani, és nagyon körültekintően. Amíg ez a döntés nem történik meg, addig az összes többi kérdésre értelmetlennek találom a válaszadást. Nincs miről beszélni.

Mohácsi János

1. Tegyük fel, mind tudjuk, hogy mi a POSZT: egy tizenöt éves, már a születése pillanatában is ellentmondásokkal terhelt karnevál, amely örökölte elődje minden erényét – mit tudom én, valahogy csak összegyűlt egy helyre az évad végén valamilyen, több vitát, mint örömet okozó válogatás szerint úgy tíz előadás abból az évadból, és bizony, sokáig fontos volt jelen lenni –, és örökölte elődje minden hibáját is; és lehet hogy ezek a hibák ugyanazok, mint az erények, van ilyen, színházi embereknek ezt nagyképűség volna magyaráznom.

A legfontosabb az a tizenöt év. Ennyi idő után akkor is változtatni kell, ha nincs rá jó okunk, gyanakodnunk kell, hogy nem mehet minden ugyanúgy ragyogóan, mint tizenöt éve, és még azelőtt vagy huszonöt éve – szándékosan nem nézek utána. Amúgy meg, minthogy születésekor is volt a szegény POSZT ilyen is meg olyan is, vagyis már akkor megérett a változásra, csak hát ezt most könnyű látni, emlékeim szerint mindenki – na jó, sokan – abban bízott, bíztak abban, bíztunk, hogy majd csak felnő meg kiforrja magát. Nem így történt, de ez nem baj, bár lehetett volna gyanakodni.

Különb is, az érdekelne most, mit írna a Koltai meg az Ács.

Sőt az élők is érdekelnének, ne utazzunk könnyű könnyekre: mit írna Babarczy, Székely, Zsámbéki, mit írnának a színészek, Molnár Piroska, Kovács Zsolt, Radnay Csilla, Kocsis Pali, Csoma Judit, Gazsó Gyuri, Gálffi, Bánfalvi Eszter, Polgár Csaba, és ez most se nem mind, se nem sorrend, meg az is érde-

kelne, mit írnának a kritikusok, nem írok nevet.

Mit írna a Jordán meg a Simon, mert hát ők se mindegyek, noha tíz év után úgy siklottunk át rajtuk, hogy akár pusztán azért megérdemelnénk az új, közmunkából és -pénzből összemókolt déli vasfüggönyt, pedig talán akad ennél nagyobb bűnünk is.

És mit írnának a fiatalok? Mert tíz év múlva már ők korzónak a Király utcában.

2. Szimplán csak világossá és egyértelművé kéne tenni a játékszabályokat (miért van e fesztivál, milyen előadásokat hívunk meg), és átláthatóvá tenni a szabályok betartását. A „betartás” szót most a jobbik értelmében.

3. Lehet ez is, az is, meg lehet is-is. Ha a POSZT csak egy hangyányit is ad magára, és a tulajdonosoknak nem kellemetlen tovább dagonyázni, akkor összedugják a fejüket, és megreformálják a tulajdont. Egy tisztességes, szakmai alapon megszerveződő fesztiválnak meg itt az ideje.

4. Ez a két kérdés annyira összecseng, meg az elsőre valamennyire válaszoltam is már fent, így aztán megúszom egy válasszal. A válogatók jelölése lehet a tulajdonosok dolga, lehet a tulajdonosok által delegált kuratórium kinja, mindegy is. A szabály a fontos, hogy hányan legyenek, meddig tart a megbízatás, mik a válogatás szempontjai, és a szabályokat tartsuk be a szánkat összeharapva vagy becsületből, ha más nem akad.

Több válogató kell – bár személyesen nekem az egy válogatók majdnem mindig bejöttek –, annyi válogató kell, hogy vita alakulhasson ki, de döntésképes legyen. Öt? Hét? Ja, és olyan válogasson, aki életében járt már színházban, ne a válogatás után sóhajtozzon, hogy jó, vannak előadások a Kárpát-medencében, gondoltad volna? Olyan válogasson, aki képes sok elődást megnézni, és nem kap tőle sokkot, én például nem tudnék két-háromszáz előadást komoly mentális károsodás nélkül megnézni.

Szerintem az egyetlen országos, közpénzből elkövetett színházi fesztiválnak az évad legjobb előadásait kell összekaparnia, de ez az én véleményem, persze lehet más válogatási elv is, virágozzék minden virág. Kedvenc Bradbury-novellámban az ebben-abban tehetségesebb lakosoknak esélykiegyenlítő szerkezeteket kell hordaniuk: aki gyorsabban futna, annak súlyokat, az élesebb eszűeknek egy fülhallgató ajándékoz időnként elviselhetetlen zajokat, hogy ne tudjanak gondolkodni, és azonos eséllyel induljanak kevésbé tehetséges embertársaikkal.

Ennek alapján csak egyetlen kvótát tartok helyesnek, az is pusztán mennyiségi: hány darab előadás legyen a fesztivál. Vidéki vagy pesti, népi, avagy urbánus, turbános vagy főköttős – tökmindegy. És ne legyen verseny, bár nyerni jó, a díj legyen az, hogy ott lehetsz.

5. Barátaim, magyarok, attól lenne a POSZT ha nem is igazán jó (?) és reprezentatív (mit is prezentalna re?) – de akkor lenne a POSZT *esemény*, ha az lenne a *szándék*. Szándék híján marad a langyos víz, ahol a legvagányabb esztétikai mérce az egy király, egy cigány, ahogy Eörsi mondaná; pedig tudjuk, mit ír az Írás: „Tudom a te dolgaidat, hogy te sem hideg nem vagy, sem hév; vajha hideg volnál, vagy hév. Így mivel lágyemeleg vagy, sem hideg, sem hév, kivetlek téged az én számból.” (*Jelenések Könyve* 3,15.)

Kovács Dezső

Ördögi játékos

LOPAHIN: PÁLFFY TIBOR

Tűnődve üldögél a derengő félsötétben, valami szobaszögletszerűségben, egy emelvény sarkánál, lent, a mélyben; hajnalodik, még nem kelt föl a nap; lassú mozdulatokkal kevergeti a kávéját, kanalazza a csészéből a cukor maradékát, halljuk a fémkanál s a porceláncsésze összekoccanását, ünnepélyes a csend, távolból halkán szólnak a madarak.

Lopahin hosszú fekete köpönyegében ücsörög, sötét arccal mérlegel, spekulál, nem tudjuk, mi jár a fejében, valami ördögi terv vagy csak a hajnali ébredés tompasága. Nem történik semmi, végtelen hosszúságúnak tűnik a szöszmötölés, várunk, a nézőtér egy része már türelmetlenül fészkelődik, tovább kéne lépni vagy mi.

Kitartják a jelenetet. Húzzák az idegeinket, hosszsan, „pofátlanul”.

Tudjuk, persze, hogy mi történik Csehovnál, de azt még nem tudhatjuk, hogy az ifjú rendező, Sardar Tagirovsky merre kanyarítja a színjáték fonalát a sepsiszentgyörgyiek *Meggyeskertjében*. Ranyevszkajáék érkezésére várunk. Még nem jött meg a párizsi trupp, a földbirtokos nagyasszony és udvartartása; aztán megjönnek persze, hogy hogyan, az már másik kérdés, az a színház maga, hiszen mindig erről szól a mese, a hogyanról. Felbukkan egy mellékszereplő, majd eltűnik, átsuhan a színen, kilibben, jönnek mások, arcok tűnedeznek elő; először csak a hangjukat halljuk a kulisszák mögül, megjöttek hát, megjöttek végre, Firsz örül a legjobban, megjött a gazdája, most már nyugodtan meghalhat.

Viharos ölelések, egymásra borulások, túlárado érzelmek, Varja és Ranyevszkaja hosszsan szorongatják egymást, Ánya és az itthoniak is, mert hisz rég nem látták szeretteiket.

S akkor Pálffy Lopahinja rákezd a mondókájára, mondja, mondja csak rendületlenül, van benne gyakorlat, a cseresznyéskertet (meggyeskertet) el fogják árverezni, ha nem történik semmi, de neki van üdvözítő megoldása, fel kéne parcellázni a kertet nyaralóknak, s a bevételből ki lehetne fizetni az adósságot, még jövedelmet is hozna valamiképp. Meg sem hallják, lehurrogják, hisz ahonnan ők jönnek, onnan nézvést az egész terv képtelenség, hagymázás fantazmagória, csak egy felkapaszkodott paraszt vetemedhet arra, hogy ilyen ostobasággal álljon elő.

Aztán megtörténik majdnem minden, amit Csehov papírra vetett; odahányt félszavakat suttognak, idegesen elharapják a mondatokat; mi történt, mi történik, mit beszélnek a konyhában? A kérdések ott maradnak a levegőben.

Eladták már, vagy mi van.

Barabás Zsolt felvétele

D. Albu Annamária Ranyevszkajája hisztériával palástolja érzelmeit.

Csak Lopahin nincs sehol.

Lopahinra várunk, akár Godot-ra.

És megjön.

De hogyan!

Nem a győztes férfi érkezik.

Csapzott, úzott rongy.

Alig tud beszélni. Hörög. Burrog. Bugyborékol. Kibeszélte, kiordította a lelkét. Beleadott apait-anyait, kimerült a nagy csatározásban, s még nem is tudja vagy nem fogta föl, mi történik vele. Leizzadt. Kinyúlt. Csatakos a haja, dült a tekintete, zilált a hangja, nem akar kérdésekre válaszolni, csak tőmondatokat mond.

„RANYEVSZKAJA: És ki vette meg a cseresznyés-kertet? [meggyes]

LOPAHIN: Én.”

Lakonikusan ismerteti a helyzetet.

Nem kegyetlen, de nem is empatikus. Tárgyilagos. Ő, akinek az apja meg a nagyapja még jobbágy volt, most földesúr lett. Ez a világ már neki ketyeg.

Megint sok idő eltelik, míg öntudatra ébred.

Büszkesége is szélsőséges. Egyszemélyes dáridóba torkollik. Előkerül egy üveg pezsgő, búcsúztatni akarja éppen az elmenőket, rázza, rázza a palackot, de még mindig nem pukkant ki a dugó. És végül kirobban, kiömlik, kiárad a pezsgő, mintha csak Lopahin túlárado indulata, győzelmi mámore spriccelne széjjel.

Mindennek eljön az ideje egyszer, törleszt minden-

kinek, legfőképpen Ranyevszkájának, az immár ex-földbirtokos családnak, miközben mindenki azt várja, hogy megkéri a hátrahagyott szegény rokon, Varja kezét. Egy pillanatig tétovázik, egymásra néznek, de nem történik semmi. Egyszerűen elmúlik a pillanat. Az elkezdett mozdulatsor ott ragad a levegőben.

Pálffy Tibor Lopahinja hatalmas érzelmi amplitúdón játszik, szinte végtelen érzelmi jelentéstartományon száguldozik végig. A megfontolt, csendes, középkorú férfiúból lassan lesz lobogva tomboló győztes, beérkezett üzletember.

Apró gesztusok, megdolgozott hangszín, teátrális retorika, játék a hanggal, felsőfokon; felcsattanások, nyertések, harsányság és elcsukló, halk szavak. Zsigeri, biológiai színjátszásnak vagyunk tanúi. Pálffy minden porcikájával játszik, a hanghordozásával, a ruganyos, kidolgozott testével, az apró, de radikális mozdulataival, az egészen szélsőséges mimikájával. A fizionómiájával, a villogó tekintetével. Ördögi játékos.

Sok és sokféle formátumos szerepformálást láthatam tőle az utóbbi egy-két évtizedben. A sepsiszentgyörgyi társulat egyik meghatározó színésze. Az volt a Keresztes Attila által rendezett *Az imposztorban* is, amelyben a vilnai színház dali ripacsaként brillírozott, s az volt a Porogi Dorka által rendezett *Kitűnő Kaisers TV, Ungarn* mulattató Baráznay Ignácaként,

amikor is szofisztikáltan, dévaj szarkazmussal mutatta be, milyen is az, amikor egy történelmi hős magánéletének csapdáiban vergődik, s a diadalmenetek közepette is azzal van elfoglalva, hogyan kezelje privát sorsa csődjét. Pálffy ziccerszereppé emelte a méla „sukorói oroszlán” alakját, fontoskodva, lelassított gesztusokkal, akkurátusan játszott, hogy nem ura a helyzetnek, az ösztöneinek, az indulatainak, meg annak a szerepnek sem, amelyet a külvilág rótt rá.

Élvezettel, dús életismerettel mintáz gunyoros, cinikus, élvhajhász, amorális despotákat, ilyen volt Bocsárdi László *Hamletjének* Claudiusaként. Jóval korábban az ugyancsak Bocsárdi rendezte *Rómeó és Júliában* Mercutióként vívott, hücpéskedett, bohóckodott s haldoklott.

Igazi clown, nem megy a szomszédba egy könnyű poénért.

Olyan színpadi haldoklást sem láttam még, mint Mercutio *halál-balettje* volt ama bizonyos *Rómeóban*, amelyben pörgött, tüsténkedett, kakaskodott, majd lassan fogyott el, csendesen rogyott össze, de még akkor is ontotta a poénokat, miközben már dőlt elfele, mint a zsák. Láthatóvá tette, hogyan száll ki belőle a lélek; vinnyogott, tajtékozott. Mercutio halála blaszfém passiójáték lett Pálffy fogalmazásában.

Hiába, nagy színész.

Egy szerep sem lehet hazug

BESZÉLGETÉS BALÁZS ATTILÁVAL

Menedzser és színész, 2007 óta a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház igazgatója. Egy fiatal, lelkes és szakmailag is felkészült társulatot vezet, és a térség színházainak szakmai összefogásával is foglalkozik. Balázs Attilával a színház által idén nyolcadik alkalommal megrendezett TESZT (Temesvári Eurorégiós Színházi Találkozó) fesztiválon készítettünk interjút.

–*Kezdjük a színházatok helyzetével! A temesvári Csiky Gergely Színház egy romániai magyar színház, és gondolom, folyton pozicionálni kell. Milyen státusotok van az anyaországban és itt Romániában?*

– Ez sok szempontból megfoghatatlan. Aki azt mondja, hogy egyszerű, egységes és nyilvánvaló helyzetünk van, az vagy blöfföl, vagy tudatlan. Sokféleképpen lehet és kell is nézni azt, hogy milyen helyzetben vagyunk. Egyik szempont például a szórványlét. És itt

nem a kisebbségi siránkozásról van szó, hogy mennyire hátrányos a helyzetünk, hanem hogy eléggé távol vagyunk a tömbmagyarságtól. Ez meg is határozza mindennapi küzdelmeinket, de olyan szempontból előny, hogy többféle kultúrával érintkeznünk, és ez befolyásolja a működésünk. Három kultúra: a magyar, a román és a szerb mezsgyéjén állunk, és ennek minden előnyét ki szeretnénk használni. Hogy szakmailag hol helyezkedünk el? Azt hiszem, hogy van egy sajátos szín, amit mi megtaláltunk, és nem kell hasonlítgatnunk magunkat. Mind Bukarestből, mind Budapestről felismerhetők vagyunk. Persze van, amikor ezt nem értéklik, de hát ettől nem esünk kétségbe. Ez a mindennapi életünk. Amikor meg néha értéklik, az jólesik, akkor köszönjük, de nem száll el az agyunk, hanem folyamatosan keressük azokat az utakat, ahol megtaláljuk a még sajátosabb hangot, amivel definiálni is tudjuk magunkat. Ez egy állandó keresés.

–Mik ennek az útkeresésnek az állomásai? Te mint igazgató hova lőtted be ennek a színháznak a művészeti koncepcióját? Nyilván azon kívül, hogy szórvány meg hogy alkalmazkodni kell, van-e kötelező, illetve személyes ízlésből fakadó irány?

–Ne feledjük el, hogy mi kőszínház vagyunk, tehát egyfajta repertoárhoz kell kötnünk magunkat, és nem magunkért dolgozunk, hanem a közönségért. A közönségnek pedig szerintem az kell, ami jó. Persze kölcsönös az igényteremtés, hol ők, hol mi követelünk figyelmet. Ha nem tartunk fenn egyfajta nívót, akkor nagyon könnyen ott találjuk magunkat, hogy öt évre előre „legyártjuk” a repertoárt egy hét gondolkodás után, aztán utána lehet szabadságra vagy nyugdíjba menni. De a rendezők leszerződötetésén és a közönség igényén kívül még ott van a társulat, amelynek fejlődnie kell. Keresni kell, hogy mi az, ami a csapatot is előreviszi. Ebben lépésről lépésre haladunk, új irányzatokat, új vonulatokat keresünk. Nem hiszek a „művészszínház” koncepciójában. Ez egy olyan kategorizálás, ami eltávolíthatja a közönséget, ami arról szólhat, hogy csak mi tudjuk, mi a művészet, és akkor mi azt meg is mondjuk. Azt sem tudhatni pontosan, mit akar a közönség, azt sem, hogy mi a meghatározó művészi igény. Mi inkább keresünk, és ez a keresés az, ami meghatároz bennünket. Fontos kérdés, hogy mi az a nívó, ami alá nem megyünk. A nívót pedig a társulaton kell lemérni. A társulat befogad és reagál egy próbafolyamat során. Aztán létrejön az előadás, a végső termék. Ha ezt a közönség is szereti, akkor itt húzzuk meg a vonalat. Ezek után természetesen följebb lehet tenni a léceket, amikor már tudunk mihez viszonyítani. Ez a fajta, lépésről lépésre következetesen előrehaladó színjátszás az, amit én szeretnék követni. Érdekel természetesen a szakma és a kritika is, mert igazából nem a mi dolgunk, hogy pozicionáljuk magunkat. Ők azért kapnak juttatást, hogy bennünket pozicionáljanak. Ezt sokszor, sokféleképpen meg is teszik, mi meg tudomásul vesszük, és leszűrjük a magunk konzekvenciáit.

–Mi biztosítja itt a társulat fejlődését, milyen módon akard te elérni ezt? Melyek azok a pillanatok – mert mondtad, hogy vannak –, amikor visszavetül ez az egész, tehát hogy megakad valami, vagy kihullik valaki? Melyek a látványos ugrások a társulat életében?

–Manapság a rendező határozza meg a színház alapját. Biztos, hogy kaosz meg bábeli zűrzavar lenne, ha a színészre bízánk mindent, de elgondolom, hogy valamikor ez működött, úgymond, magától. Akárcsak a karmester, ami viszonylag modern „találmány”. Ma már el kell ismerni a karmester meg rendező dominanciáját. Most az a fejlődés fokmérője, hogy milyen rendezőket sikerül meggyőzni arról, hogy jó a társulat, hogy érdemes velünk dolgozni. Hogy az eddigi munkák alapján lássanak valamiféle fantáziát a színházunkban, illetve akarják tovább provokálni a társulatot. Vannak, akik kitartanak ebben a közös keresésben, mások meg a saját útjukat követve továbbmennek. De egy-egy kiemelkedő előadás megtartó erő tud lenni.

A meghívások alkalmával is jól lehet mérni, hogy hol tart a társulat. Szerencsére vannak fesztiválmeghívásaink, de ez nem azt jelenti, hogy „fesztivál-előadásokat” gyártunk. Az a jó, ha mindenütt elfogadnak egy előadást. Ha

egy fesztiválon elismernek, és ugyanaz az előadás a mi közönségünknek is tetszik, akkor az a darab elérte a célját, illetve azon látszik, hogy a csapat jól dolgozott.

–Hova hívnak benneteket rendszeresen, hol jelenik meg a társulat?

–Hál’ istennek szinte minden előadásunkat meg tudjuk mutatni Budapesten. Hol fesztivál keretében, hol pályázatok alapján vagy meghívásra. Erdély fontosabb városaiban is igyekszünk jelen lenni. Most épülnek a kapcsolataink a Balkán felé. Persze ki a franc ne szeretne például Japánba menni, ha lehetne...

–Lehet speciális előadásokat csinálni ennek érdekében.

–Pontosan erről beszéltem: nem azért gyártunk előadásokat, hogy feltétlenül eljussunk vele valamilyen fesztiválra. Mi a temesvári polgármesteri hivataltól kapjuk a költségvetést, tehát elsősorban Temesvár városának tartozunk elszámolással, és Temesvár hírnevét öregbítjük, ha eljutunk még fesztiválokra is. Évente három-négy fesztiválra szeretnénk eljutni, de végül mindig vagy öt-hat lesz belőle...

–Ti magatoknak is szerveztetek egyet.

–Igen, a TESZT fesztiválból ez az ideje már a nyolcadik. Már amióta TESZT-nek hívják, mert előtte volt egy kezdeményezés, amiből kiindultunk. Szóval most már jó ideje Temesvári Eurorégiós Színházi Találkozó. Az Euro-régió, amiről beszélek, a Duna-Körös-Maros-Tisza határolta térség, a történelmi Bánság, ami magában foglal egy kis területet Romániából, Magyarországból és Szerbiából. Eleinte szűkösen csak erre a területre hagyatkoztunk, aztán tágitottuk a dolgot.

–Ez milyen színházakat jelent?

–Temesvárt, Aradot, Szabadkát, Újvidéket, Szegedet. Leginkább az Újvidék–Szabadka–Temesvár háromszög működött a kezdetektől fogva, kiegészítve Budapesttel. Itt most meg kell említenem, hogy Mucsi Zoltán és Scherer Péter kezdettől fogva jelen voltak minden fesztiválon. Ma már egyértelműen ők a közönség kedvencei, tehát nélkülük akár nem is lehetne TESZT fesztivál. Ezt a rendezvényt is ugyanúgy a pol-

gármesteri hivatal támogatja, és nagyon szép gesztus tőle, hogy nemcsak a helyi kezdeményezéseket, hanem még azokat is felkarolja, amelyek túlmutatnak Temesvár városán, úgymond, a várfalakon. Ilyen hozzáállással meg is érdemelné a város, hogy elnyerje az Európa Kulturális Fővárosa címet 2021-ben.

–*Olyan volt már, mint most a szlovén Via Negativa társulat Manipulációk című projektje, hogy tulajdonképpen több város színházi fesztiváljának közös munkáját mutatjátok be itt?*

–Ez az első, hogy ilyen jellegű koprodukció, aminek a bemutatója itt van Temesváron. Ez a „ruha” tökéletesen illik a mi fesztiválunkra. Ebben a koprodukcióban részt vesz a temesvári színházon kívül a szegedi MASZK Egyesület, a szabadkai Kosztolányi Színház, amely a Desirée Fesztivált rendezi, az újvidéki INFANT Fesztivál és a szlovén Via Negativa projekt. Ez egy ilyen több lábón egyensúlyozó koprodukció.

–*Ez, mondjuk, a ti közönségeteknek elég vad, nem?*

–Megmutatjuk, hogy ilyen is van, de ez nem egy repertoárdarab. Láthatják, hogy nem idegen tőlünk az ilyen produkció sem. Új színfolt, azon a bizonyos sajátos palettán belül is. Van, aki számára kicsit sötétebb, van, akinek világosabb folt. Egy ilyen jellegű koprodukció, ha jól működik a kommunikáció, akkor sok utánajárással és kevés pénzzel létrehozható. Olyan is van, amikor kevés utánajárással, de több pénzzel jön létre az együttműködés.

–*Aprópó, milyen a színházatok viszonya a román színházművészettel, milyen kölcsönhatások vannak?*

–Egy épületben vagyunk a román és a német színházzal és operával. Dolgoztunk román rendezőkkel, meg remélem, még fogunk is dolgozni. Nemcsak a nyelvet beszélik a színészeink, hanem a román színházi nyelvezetet is, azt a fajta vehemensebb, érzelmközpontú, inkább látványra épülő színházat, amit a román színházművészetben természetesnek vesznek. Mi ugyanúgy értjük ezt is, mint a szövegcentrikusabb, logikai alapokra épülő magyar színjátszást. Volt is rá próbálkozás, hogy ezt a két nyelvezetet összeegyeztessük. Amikor a Koltai M. Gábor rendezte *Gardéniában* vagy Hajdú Szabolcs *Békeidő* című darabjában Iuliana Vilsan tervezte a díszletet, egészen újszerű dolgok tudtak megszületni. De ugyanúgy Silviu Purcăretével is érdekes volt a munka, aki tőlünk nem azt kérte, hogy az ő színházi festményeihez alanyok legyünk, hanem partnerként kezelt minket, és egyszerűen improvizációs játékokon keresztül jutottunk el ahhoz az eredményhez, ami a *Moliendo Cafe* előadás lett, közösen a német társulattal.

–*Igen, nektek még egy német színházatok is van. Ez a három az egyben, gondolom, áldott állapot, de biztos tud áldatlan is lenni.*

–A színpadon osztozunk a német társulattal, ami azt jelenti tulajdonképpen, hogy fél évadunk van. Jó, van

Balázs Attila a *Koldusoperában*

egy stúdiótermünk is, de akkor is maximum három-negyed évad... Külön intézmény vagyunk, nem tagozatként működünk, nem függünk semmitől, senkitől, hanem a saját büdzsénkkel tudunk gazdálkodni. Ez egyfajta függetlenséget is biztosít. A román színházzal is vannak átfedéseink. A mi színészeink játszanak náluk, ez visszafelé kevésbé tud működni, de más munkatársakkal előfordul. Mindig sikerül egyezségre jutnunk, és jól működünk együtt, de ez a város szellemiségében is benne van.

–*Térjünk vissza kicsit a rendezésekhez. Mik voltak az elmúlt évad számokra is sikertörténetei, és voltak-e olyan előadások, amik nem úgy jöttek össze, ahogy elképzelted?*

–Volt hideg is, meleg is. Silviu Purcăretével indítottunk. A *Moliendo Cafe* című előadás kapcsán hál' istennek megtaláltuk a közös hangot. Aztán egy lengyel darabbal folytattuk, Andrzej Saramonowicz *Tesztoszteron* című előadásával, ami egy jó csapatmunka. A közös zenélés meg felüdítő adalék hozzá.

–*Énekelni szoktatok, de az nem olyan gyakori, hogy a társulat zenél is élőben.*

–Igen, sikerült viszonylag jól összehangolni a bandát. Aztán Kokan Mladenović következett, aki egy *Koldusoperát* rendezett nálunk.

–*A rendezők hozzák a darabot, vagy ti választjátok?*

–Közösen, közös megegyezéssel, miután megnézi a rendező a társulatot élőben vagy felvételtől. Én azt preferálom, hogy élőben nézze meg, és még utána elbeszélgessem az emberekkel, és aztán döntjük el, hogy abból a palettából, ami őt érdekli, mi az, ami erre a társulatra is érvényes. A *Koldusopera* nagyon is érvényes előadás tudott lenni, amit mind a szakma, mind a közönség egyformán szeret. Szemtelen, szókimondó, de ugyanakkor játékos és könnyed, egy olyan darab, ami súlyos szociális problémákról beszél. Aztán az évad utolsó előtti bemutatója az *Egerek és emberek* volt, John Steinbeck műve. László Sándor rendezte, Csík György pedig nagyon szép költői díszletet talált ki hozzá. László Sándor biztos keze úgy tudta vezetni a színésze-

ket, hogy az érzelmesség csapdáját is sikerült elkerülni.

– Volt gyerekelőadás idén is?

– Persze. 2000 óta van báb tagozatunk is, amelynek idei fénypontja a *Csomótündér* volt Bereczki Csilla rendezésében, de volt egy másik érdekes találkozás is Ioan Brancuval, a bukaresti bábszínész és rendezővel, aki az *Apakaland* című előadásunkat rendezte. Majdnem megfeledkeztem arról, hogy volt még egy rendhagyó előadásunk is az elmúlt évadban, amit egy szállodai szobában játszottunk. Neil LaBute *Valami csajok, avagy egyszerűen* című darabja, amit szűkösen harminc nézőnek adunk elő. A Temesvár Szállóban, illetve a Viktória Szállóban is játszottunk itt, de a jövőben tervezzük, hogy akár házhoz is szállítjuk.

– Na, innen már csak egy ugrás az utcai akciókig vagy a flashmobig.

– Miért ne. Ez egyébként a *Mady Baby* című sikeres előadásunk folytatása, ugyanaz a rendezője is, B. Fülöp Erzsébet, és ugyanaz a színésznő, Borbély Emília játssza a főszerepet is benne. A *Mady Baby*vel elindult egy olyan folyamat, amit szintén megtartunk, ez is egy külön színfoltja a színházunknak.

– Tehát ha nálatok valami beválik, azt viszitek tovább mint hagyományt.

– Ilyenfajta kezdeményezéseknek mindig van tere.

– Volt olyan próbálkozásokotok, amire alkalmatlan volt a színház vagy a társulat, és elfelejtettétek?

– Ami ilyen volt, az kikopott idővel. A kezdés pillanatában minden előadás úgy indul, hogy ez sikeres lesz, valamiért játszunk, valamiért kitaláljuk, ha nem jön létre ez a kommunikáció, akkor saját magától elmúlik, nem kell hozzá látványos rolólehúzás, de szerencsére nem sok ilyen volt.

– Mennyire hosszú ideig tudtok egy darabot megtartani, meddig működik?

– Itt jön be a szórványhelyzet, hogy nincs elég hosszú ideig közönség. A legrégebben futó előadásunk a 2010-ben készült *Mady Baby*, amit mindig elő lehet venni, fesztiválra is lehet vinni, mert egy mikrobuszban játszunk. Már több mint ötven előadáson van túl. Ezenkívül a *Prah* is régi, de sajnos Dukász Péter korai eltávazása miatt nem tudjuk most már játszani. Általában egy évadon belül, bemutató után még havi két-tőthármat tudunk játszani egy előadásból. Persze, amire van igény, meg fenntartható, mint például a Szikszai Rémusz rendezte *Parasztopera*, aminek szintén vagy két-három évaddal ezelőtt volt a bemutatója, abból havi egyet még mindig játszunk.

– Dukász Péter halálát hogyan kezelte a társulat? Milyen változások lesznek emiatt?

– Péter egy autóbalesetben veszítette el az életét. Először jött a megrázkódtatás, aztán másnap rögtön gondolkodni kellett azon, hogyan tovább. Ez a dolog a kegyetlen része, amit be kell vállalni. Nagyon jó ember volt, közvetlen, áldott jó kolléga, jó humorral, segítőkészséggel megáldva. És most egyszer csak nincs. Az idősebb generációhoz tartozott, de sosem tudtunk úgy tekinteni rá, mint nagy öregre, mert nem azt játszotta. A kezdő színésznek is ugyanolyan jó partnere volt, mint akivel már húsz éve együtt dolgozott. Ezt a hiányt nem fogjuk tudni pótolni. A szerepeket át lehet venni, az előadásokat játszani kell. De mégis valami eltört, elszakadt...

– Most beszéljünk kicsit rólad! Színészből lettél igazgató,

mégpedig menedzser típusú igazgató. Miért szeretted volna színházigazgató lenni, és bejött-e ez neked?

– Elsősorban színész vagyok, abból a mentalitásból indulok ki, és így csinálom a dolgaimat. Mert ez egy szerep, kérem szépen, ez egy szerep, amihez dokumentálódni kell, fel kell készülni rá rendesen, és meg kell csinálni. Egy szerep sem lehet hazug. És most nem azokra a szerepekre gondolok, hogy megjátszom, milyen szegény vagyok, csak hogy több pénzt kapjak a polgármesteri hivataltól, mert azt bárki megcsinálja. Hanem az őszinte hozzáállásról beszélek. Van egy mesterim menedzsmentből, abból az időszakban szerettem be, amikor keveset foglalkoztattak. Amikor adódott egy lehetőség, hogy ne csak a büfében jártassam a számat, akkor kihasználtam. Aztán komolyra vált a dolog, és eléggé sok időt, energiát elvett a menedzselés elsajátítása. Azok az elképzelések, amelyekkel az elején elindultam, a mai napig megvannak, csak azóta a gyakorlat megtanított, hogy ne legyek türelmetlen, ne várjak el egyből sikereket. Persze közben a társulat azt várja, hogy sikert sikerre halmozzunk, mert mi másért játszanak a színészek, ha nem vastapsért. A kezdeteknél és most is a csapat a fő gondolat. Lehet, hogy emiatt nem sikerült sztárokat kitermelnünk magunk közül a bulvármagazinok címlapjára. Viszont minden rendező, aki velünk dolgozott, észrevette, hogy olyan csapat vagyunk, akik bízunk egymásban.

– Gondolom, ezen sokan segítettek az is, hogy te igazgatóként játszol. Hogyan éled meg azt, hogy „főnökként” csapatban dolgozol?

– A színház szeretete független attól, hogy milyen pozícióban vagyok. Lehet, hogy nem hangzik jól, vagy viccesnek tűnik, ha ilyeneket mondok, hogy a színház az szent ügy, de ez van. Emellett meg végtelenül magányos dolog színházigazgatónak lenni, mert a döntéseket egyedül kell meghoznom. Nem lehet háritani a felelősséget, és itt jön be az a fajta őszinteség, amiről beszéltem, amit a szerepekkel szemben elvárok.

– Előfordult, hogy valamilyen politikai döntésre kényszerültél a színház érdekében?

– Nem, soha, és nem is volt ilyen nyomás. Semmilyen párt színeiben nem szerepeltem soha, de nem is vártam el tőlük támogatást sem. Kampány idején szívesen kölcsönadom a hangosítóberendezést vagy ilyesmit, de a színház nem lehet a politika terepe. Két váltást éltem meg igazgatóként, de sosem kellett színt vallanom ahhoz, hogy jóban legyek az aktuális polgármesterrel. Ha erre lennék kényszerítve, lemondanék. Ha a Magyarországról jövő nemzetiidentitás-hullámra gondolsz, akkor pedig az a válaszom, hogy a magyarságomat itt kizárólag azzal képviselem, hogy jó előadásokat hozok létre magyar nyelven. Akkor is, ha azt Kokan Mladenovićtyal vagy Silviu Purcăretével csinálom. Akkor vagyok jó magyar, ha a helyemen jól elvégzem a munkám. Nekem pedig az a dolog, hogy jó előadások szülessenek a színházban, és ezt minden erőmmel segítem.

– Milyen lesz a jövő évadotok?

– Érdekes és provokatív, de nem szeretnék róla beszélni, mert babonás vagyok. Azt meg végképp nem szeretném, hogy a társulat egy interjúból tudja meg, hogyan alakul a további sorsa.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: ARTNER SZILVIA SISSO

Lőrincz Katalin

Megújulás-e az alkalmazkodás?

ARNHEMI BEYOND BALLET WHY AND HOW KONFERENCIA

A konferencia egyik workshopja

Elég nagy baj, hogy egy konferencia megrendezése (az optimális helyszínnek biztosítása, az adott témakörök legjáratasabb előadóinak megkeresése és egyeztetése, a többiről most nem is szólva) óriási munka és főként: nagyon drága.

Így tehát a művészi, képzési, szervezési és finanszírozási táncszakemberek számára oly kiemelkedő jelentőségű és színvonalú konferencia, az első Ballet: Why and How (Stockholm, 2012) után a folytatásra, az ott felvetett problémák és kérdések kibontására csak két és fél év után kerülhetett sor. Akkor is úgy, hogy mindegyik valóban kikerülhetetlen kérdéscsomagot egymással négy-ötszörös átfedésben, három napba zsúfolva taglalták. Az előző konferencia rajzolta fel az idei góccokat: finanszírozás, struktúra, társadalmi szerep, közönségépítés; oktatás, tehetséggondozás; elmélet, tudományos kutatás; egészségközpontú testhasználat; valamint ezek kíséretében gyakorlati, szemléltető kurzusok. Az alábbiakban témakörönként kínálok pár mondatos ízelítőt.

Finanszírozás, struktúra, társadalmi szerep, közönségépítés

Amerikai, holland és svéd szakértők vezették a *Jelenlegi struktúrákon túl* című beszélgetést, melyen hazai példákat hoztak fel (Hollandiában 2011-ben szintén radikális megvonások érték a művészeti szervezeteket; hogy stadionok épültek-e a kivont forrásokból, az nem derült ki). Az angolszász (elsősorban az USA-beli) kollégák viszont már eleve abban szocializálódtak, hogy az állam nem támogat közvetlenül tánc társulatokat, azok alapítványokon, pénzalapokon keresztül juthatnak pénzhez, valamint – megfelelő adórendszer és tőkeerő megléte mellett – magán-szponzorációban részesülnek. Az európai gyakorlat, mely a települések önkormányzatához rendeli a művészeti társulatok támogatását, már a 2000-es évek közepétől sokfelé, a 2008-as nemzetközi válság után pedig mindenhol radikálisan megsínylette a gazdasági környezet változását. Hollandiában, akár nálunk: a független kicsiknek be kell állniuk a nagyobbakhoz. A menedzserek vitaindítóit követő eszmecsere során a következő fő útvonalak rajzolódtak ki:

a) A szakma érdekérvényesítése gyenge. A szakmának ma azt is meg kell tanulnia, hogyan lehet felmutatni a döntéshozók és a források fölött rendelkezők számára, hogy a támogatásunk mindenki érdeke: a társadalomé is (például: mentálhigiénés haszon), tehát nem egyoldalú pénzkérésről van szó.

b) Új, nem állami források felkutatása. Amerikában többek között a közönség érdekeltté tételével zajlik a „fundraising”. Nálunk ez is kínos a táncosnak, pedig meg kell tanulnia, mert egyre kevésbé engedhet meg egy független társulat e célra külön, fizetett alkalmazottat.

c) Új pénzügyi megoldások. A szakma résztvevőinek egymást segítése afféle barter alapon: networking a társulatok, szervezetek között.

Wouter Hillaert fiatal belga filozófus/újságíró egy vitaindítón lehangolóan koherens és logikus képet vázolt fel az emberi kultúra mai helyzetéről, önképéről és lehetőségeiről; ezen belül is az európai, a táncművészet terén is megfellelgethető perspektívákról. Négy lényegi pontban hívta fel a figyelmet a jelen s közeljövő tennivalóira:

1. Vajon a művészeti tevékenységünk eléggé tükrözi-e a társadalmat?

2. Meg kéne hallgatni egymást: legyünk kíváncsiak a másokra, mások művészetére vagy oktatási módszereire, és inspirálódjunk a nem-táncos területekből.

3. Együttműködés: közös projektek kellenek, s nemcsak azt kell nézni, hogy „nekem” mi jó, hanem hogy mindenkinek mi a jó; a kicsiket se hagyjuk kiesni a közösből!

4. Reális önkép és helymeghatározás a kultúra egészében: társadalmi szintű véleményformálás és ennek megfelelő szakmai aktivitás.

Változtatni most és a jövőben címmel közpénzből fenntartott intézmények vezetői, Ted Brandsen (Het National Ballet), Jean-Yves Esquerre (Holland Nemzeti Balettkadémiája), Emio Greco (Ballet National de Marseille, valamint IC Kamsterdam Nemzetközi Koreográfus Központ) érdekes kimenettelű beszélgetést indítottak. Elmondták, hogyan szembesülnek intézményeik a strukturális, finansziális és művészi-tartalmi változásokkal, illetve azok szükségességével. Vitát gerjesztett a résztvevők sorában, hogy a vezetők többnyire arról beszéltek, hogyan alkalmazkodnak a körülményekhez, milyen változtatásokat kell bevezetniük a túlélés érdekében. Elhangzott a provokatív kérdés: megújulás-e az alkalmazkodás? Nem az-e a megújulás, amikor egy társulat vagy művész minden külső ráhatástól függetlenül újításra, az ismeretlen megkísérlésére szánja el magát? Ez valódi vitát gerjesztett, és kirajzolta azt, hogy a hagyományos struktúrák nehezebben mozdulnak „önkéntükből”, és való igaz, hogy még a független szférában sem mindig egyértelmű: a szükség hozza-e például a „szegényszínházi” megoldásokat, vagy egy alkotó, jó anyagi helyzete ellenére, az egyszerűséget választja.

Az *Introdans* nevű hivatásos, balett alapú kortárs társulat piármenedzsere mesélt arról, hányféle előadást tart a társulat, milyen színtereken, hány néző előtt. Színházi előadásaik számának háromszorosa az interaktív tevékenységek (iskolai előadások, beavatók, nyílt órák, próbák, műhelymunkák) száma! Elmondták, hogyan járják a táncosok az utcát, a boltokat, az egyéb fórumokat a *Come and see us* programmal.

Elmélet, tudományos kutatás

Nedjma Cadi, a genfi egyetem kutatója komputergrafikával vizsgálja az ízületek, a mozgás kibernetikáját, kutatócsoportjával virtuális mozgásrajzokat hozott létre anatómiai adatok gépbe táplálásával. Az izgalmas nem az, hogy egy teljes koreográfiát minden oldalról – tehát a videó adott látószögeihez képest sokkal teljesebb módon – láthatóvá tesz, hanem hogy közben a táncoló test ízületeinek működésébe is beleláthatunk. Utóbbi a sérülésmentes oktatás, valamint az okos tréningfelépítés (megelőzés, rehabilitáció) céljából földcsuszamlásszerű jelentőséggel bírhat.

A konferencia egyik lényegi fókusz a korszerű hagyománykezelés, az archiválás kérdése volt. Ezt a tevékenységet is a korszerűség, a továbblépés, a XXI. századi gondolkodás, megújulási készség/képesség kérdései felől közelítették meg: különös megvilágítást

kapott nemcsak az, hogy mit kezdhünk múltbeli szakmai emlékeinkkel, hanem – és főként – az, hogyan archiváljuk a jelent, hogyan tegyük hozzáférhetővé a jövő számára mindazt, ami itt és most nekünk fontos. A vitaindító előadást egy fiatal, rendkívül széles látókörű és a táncművészet téren is művelt kutató tartotta: Margriet Schavemaker, az amszterdami Állami Múzeum gyűjteményi és kutatási részlegének vezetője rendkívül színesen prezentálta téziséit. Szerinte a digitalizált korban ugyan rengeteg reprodukció készül, de sajnos nemigen dokumentáljuk ezeket a valahol „elfektetett” anyagokat. Rámutatott, hogy a fő cél a múzeumban sem a „gyűjtésnek” kell lennie, hanem a kutatásnak, valamint az anyag élővé, a társadalom számára elérhetővé és használhatóvá tételének. Mesélt olyan esetről, amikor a múzeum rendezvényén a neves táncos megtiltotta, hogy rögzítsék a fellépését. A lelkes muzeológus azonban titokban felvett készített róla, mert úgy gondolta, van olyan jelentős mind az alkotó, mind maga az esemény, hogy az utókor számára dokumentálnia kelljen. Ez a hallgatóság köreiben vitát gerjesztett arról, meddig tart vagy éppen hol kezdődik a (tánc)alkotó saját alkotásához fűződő joga.

Az öndokumentálás kérdéséről Nicole Beutler holland koreográfusnő fogalmazott a legracionálisabban: „Ha nem archiválok magad, akkor mások fognak utólag meghatározni valamilyennek.” Vita alakult ki a táncrekonstrukcióról (mint az „archivált” anyag „újra kiállításáról”) is, hiszen már nem tudhatjuk, hogy egy új betanításnak – főként a megváltozott kontextusok mellett – mennyire van, lehet köze az eredetihez.

A *normákon túli perspektíva* című előadás ugyan a konferencia utolsó eseménye volt (és mint ilyen a záró összegzéshez adott remek felütést), mégis itt, a tudományos témák között tennék róla rövid említést. Az előadás azt prezentálta, milyen fontos kutatási terület ma a tánc a nem-táncosok számára is, s hogy milyen izgalmas egyetemi szakdolgozatok születnek „crossover” módon (tehát táncos, valamint más tudományterületről érkező tudósok együttműködésével), vagy hogy milyen készségterületeket fejleszthet a tánc a köznevelés-közüktetés szintjén.

Új horizontot nyitott a harmadik napon az előadás, amely a holisztikus testszemléletre hívta fel a figyelmet. A svájci táncpedagógus, Claire Guss-West olyan kutatásban vett részt a közelmúltban, mely a mozgás minőségi kivitelezését vizsgálja, nem csupán a táncoktatásban, hanem sportolóknál vagy idegrendszeri problémával élő betegek esetében is. A csikung hagyományba is visszanyúló elméletének lényege (rendkívül leegyszerűsítve) az, hogy a verbális instrukciók közül nem azok hatékonyabbak, melyek a testrészek testen belüli mozgására irányulnak (például: húzd le a vállad), hanem amelyek egy külső fókuszot kínálnak (ez esetben például egy súlyos horgonyt „akasztottak” a válladra). Természetesen az „imagery”, a képalkotás a táncoktatásban nem ismeretlen, de azt, hogy a testet a külvilághoz viszonyító fókusz mennyivel pontosabb, erőteljesebb hatást eredményez, mint a testen belüli fókusz, azt szemünk láttára bizonyította. A hallgatóság néhány önként vállalkozó tagjából ad hoc kísérleti és kontrollcsoportot alakított ki, s egyszerű példákkal szemléltette a különbséget a kétféle mozgásirányítás között.

**tex
túra** 2015

KÉPZŐMŰVÉSZET - IRODALOM - SZÍNHÁZ

MAGYAR NEMZETI
GALÉRIA

PREMIER | 10. 06.

RENDEZŐ | VALLÓ PÉTER

TOVÁBBI ELŐADÁSOK | 10.13. | 10.27.
11.03. | 11.10. | 11.17.

WWW.MNG.HU

The background of the poster features a close-up of a man's face, likely Othello, with a bloody wound on his cheek. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows. The overall color palette is dark, with reds from the blood and the man's lips providing a stark contrast.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Giuseppe Verdi
Otello

Opera két részben, négy felvonásban, olasz nyelven, magyar és angol felirattal

Szövegíró ► **Arrigo Boito**

Rendező, látványtervező ► **Stefano Poda**

A látványtervező asszisztense ► **Paolo Giani Cei**

Karmester ► **Pinchas Steinberg, Madaras Gergely**

Bemutató ► 2015. szeptember 26., 18:00, Operaház

További előadások ► 2015. október 1., 3., 7., 9., 11., 2016. május 24., 27. – 18:00

Médiapartner:

ELLE

www.opera.hu | www.facebook.com/Operahaz